

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Rigorózní práce

Představenstvo akciové společnosti

Konzultant:

Doc. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

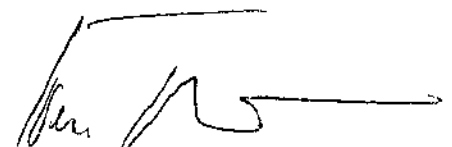
Zpracovatel:

Mgr. Irena Trunečková

únor 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Irena Trunečková

Děkuji tímto své konzultantce rigorózní práce, paní Doc. JUDr. Stanislavě Černé, CSc., za cenné připomínky a rady při psaní této práce.

Irena Trunečková

Obsah

Seznam použitých zkratk	1
I. Úvod	2
II. Představenstvo jako orgán akciové společnosti	6
II.1. Představenstvo jako statutární orgán.....	9
II.2. Postavení představenstva mezi orgány společnosti.....	11
II.3. Konvergence monistického a dualistického modelu řízení a správy společnosti.....	17
III. Působnost představenstva v české právní úpravě	24
III.1. Obchodní vedení a řízení společnosti.....	24
III.2. Jednání jménem společnosti.....	29
IV. Způsobilost být členem představenstva a vznik funkce	32
IV.1. Způsobilost být členem představenstva.....	32
IV.2. Vznik funkce.....	35
IV.2.1. Volba.....	35
IV.2.2. Další způsoby vzniku funkce.....	38
V. Zánik funkce člena představenstva	41
V.1. Odvolání.....	41
V.2. Odstoupení.....	42
V.3. Další způsoby zániku funkce.....	43
VI. Práva člena představenstva	46
VI.1. Právo na odměnu za výkon funkce	46
VI.2. Nenároková plnění	50
VI.3. Právo na informace	51
VII. Povinnosti člena představenstva	53
VII.1. Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti (povinnost loajality).....	57
VII.2. Povinnost mlčenlivosti.....	61
VII.3. Zákaz konkurence.....	62
VII.4. Zákaz vnitřního obchodování.....	66
VII.5. Povinnost péče řádného hospodáře.....	70

VIII. Soukromoprávní odpovědnost člena představenstva.....	76
VIII.1. K odpovědnosti obecně.....	76
VIII.2. Veřejnoprávní a soukromoprávní odpovědnost člena představenstva.....	78
VIII.3. Odpovědnost za škodu.....	80
VIII.3.1. Odpovědnost člena představenstva za škodu způsobenou akcionářům.....	86
VIII.4. Ručení.....	88
VIII.5. Jiné následky porušení povinnosti členem představenstva.....	89
IX. Závěr	94
Seznam použité literatury	97

Seznam použitých zkratk

CA 1985	Companies Act 1985
CA 2004	Companies (Audit, Investigations and Community Enterprise) Act 2004
CA 2006	Companies Act 2006
CDDA 1986	Company Directors Disqualification Act 1986
Kodex 2004	Kodex správy a řízení společností založený na principech OECD vydaný Komisí pro cenné papíry v roce 2004 (zdroj: www.sec.cz)
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OR	Obchodní rejstřík
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Návrh OZ	Návrh paragrafovaného znění občanského zákoníku zveřejněného na www.juristic.cz
Návrh ObchZ	Návrh paragrafovaného znění obchodního zákona zveřejněného na www.juristic.cz
NS ČR	Nejvyšší soud České republiky
První směrnice	Směrnice Rady č. 68/151/EHS o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmu společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společnosti ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy
PřeZ	Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
TZ	Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
ZPKT	Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů
ŽZ	Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

I. Úvod

Tato práce se věnuje tématu představenstvo akciové společnosti, výkonnému orgánu, který má především za úkol strategické vedení a řízení akciové společnosti. Akcionáři od představenstva očekávají především maximalizaci hodnoty společnosti a péči o její záležitosti v co nejvyšší možné míře. Tento výkonný orgán je dle mého názoru stěžejním v celém systému, jehož smyslem je rozvoj blahobytu nejen akcionářů samotných, ale také lidské společnosti jako celku, neboť stakeholders (zainteresované osoby) jsou nedílnou součástí celého systému, díky němuž může akciová společnost existovat a generovat zisk.

V 18. století Adam Smith v díle Bohatství národů definoval problém „principál – agent“, jehož projevy nalezneme již v 16. století, kdy se uskutečňovaly zámořské objevitelské plavby a tehdejší investoři svěřovali svou loď a další prostředky kapitánovi, který byl ve své podstatě pánem celé situace – s prostředky hospodařil daleko od investorů, v jeho rukou ležel úspěch celé výpravy (zhodnocení vložených prostředků) a on, de facto, rozhodoval o tom, zda investorům odevzdá skutečně vše, co se v zámoří podařilo získat.

Stále zřetelnější oddělování vlastnictví a kontroly a neschopnost akcionářů efektivně kontrolovat správní orgány, které měly teoreticky zastávat jejich zájmy, vedla ve 20. století k růstu zájmu o corporate governance¹. Názor na to, jaké oblasti lze podřadit pod tento pojem, není jednotný, ale lze shrnout, že sem lze zahrnout problematiku transparentnosti a zveřejňování informací o společnosti, audit, politiku odměňování členů správních orgánů, nezávislost členů správních orgánů, politiku řízení rizik, interní audit, popř. další prostředky, díky nimž akcionáři získávají reálný obraz toho, co se ve společnosti děje, a mohou tak účinně kontrolovat správní orgány. Nejen z důvodu eliminování problému oddělování vlastnictví a kontroly, jsou členové správních orgánů, a zejména členové představenstev (správních rad), svázáni řadou povinností a při jejich porušení nepříznivým sekundárním následkem - odpovědností.

---

¹ Tento pojem není jednotně definován. Studie Weil, Gotshal & Manges LLP, Comparative study of Corporate Governance Code Relevant to the European Union and its Member States na str. 28 obsahuje výčet některých jeho definic. Nicméně za výchozí pro další definice je možné považovat jeho vymezení v Cadbury report, která byla sestavena v rámci Londýnské burzy cenných papírů v r. 1992, a která corporate governance definuje jako systém, kterým jsou společnosti řízeny a kontrolovány.

Odpovědnost členů správních orgánů se stala v posledních letech aktuálním tématem zejména díky skandálům velkých akciových společností typu Enron či Parmalat, které se dotkly jak společníků, tak i zaměstnanců, věřitelů či jiných osob, které se společností vstupují do právních vztahů. Ukázalo se, že současné právní předpisy ani kodexy správy a řízení společností nejsou s to zabránit zneužití moci; důraz začíná být kladen na etický výkon funkce, jasnější určení povinností členů správních orgánů a následné uplatňování odpovědnosti.

Vzhledem k výše řečenému je těžištěm této práce problematika povinností člena představenstva a soukromoprávní odpovědnost jako důsledek jejich porušení. Tato práce nabízí také srovnávací pohled na úpravu určitých otázek ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska (dále jen „**Spojené království**“). I když je ve Spojeném království uplatňován monistický model řízení a správy společností, z úvodní kapitoly je zřejmé, že oba modely mají mnoho společného a v praxi se řeší obdobné otázky. Navíc ve Spojeném království je problematika odpovědnosti správních orgánů předmětem soudního rozhodování daleko častěji než v ČR a některé přístupy by mohly být inspirativní i pro naši jurisdikci.

Cílem této práce je vymezit postavení a úlohu představenstva v akciové společnosti, práva a povinnosti jeho jednotlivých členů a zejména pak upozornit na možné následky porušení jejich povinností. Tato práce není primárně prací srovnávací. Srovnání má sloužit k zamyšlení se nad českou právní úpravou a umožnit na diskutované otázky nahlížet z jiného pohledu.

Následující text je rozdělen do několika celků. Druhá kapitola slouží k vymezení postavení představenstva mezi orgány akciové společnosti, věnuje se jejich vzájemné interakci, charakteristice představenstva jako statutárního orgánu a alespoň stručně pojednává o monistickém a dualistickém modelu řízení a správy akciové společnosti, zejména o jejich vzájemné kovergenci. Ve třetí kapitole je pak pojednáno o samotné působnosti představenstva v české právní úpravě, zejm. o obchodním vedení a jednání jménem společnosti.

Ve čtvrté a páté kapitole se zabývám vznikem a zánikem právního vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností a také způsobilostí osoby stát se členem tohoto orgánu. Co se týká vzniku funkce, pozornost je věnována zejména volbě jako nejčastějšímu způsobu vzniku funkce. V případě zániku funkce je pozornost soustředěna zejména na odvolání a

odstoupení z funkce, opět jako na nejčastější důvody zániku tohoto obchodně-právního vztahu.

V páté a šesté kapitole se věnuji obsahu právního vztahu člena představenstva a akciové společnosti, tedy právům a povinnostem. Účelem této práce není podat vyčerpávající přehled všech práv a povinností člena představenstva, ale zaměřit se jen na ta práva, která z povahy věci s výkonem funkce neodmyslitelně souvisí, tedy na odměňování a na právo na informace; a na ty povinnosti, které jsou určující pro postavení představenstva v organizační struktuře společnosti, zejména na povinnost loajality a povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. Součástí úvodní kapitoly o povinnostech člena představenstva je zmínka o navrhované úpravě této problematiky v rámci rekodifikace a také krátké pojednání o reformě britského práva společností, kterou přináší CA 2006 a která významně ovlivňuje právě povinnosti členů správních rad.²

Práci uzavírá kapitola o soukromoprávní odpovědnosti člena představenstva, kde je pojednáno o odpovědnosti jako takové, odpovědnosti za škodu vůči společnosti a vůči jejím akcionářům, dále pak o sankčním ručení ve vztahu k věřitelům, o následcích porušení zákazu konkurence, smluvní pokutě a o úpravě diskvalifikace členů představenstva (členů správní rady) jak v Návrhu ObchZ³, tak v britském právu. Závěr pak shrnuje nejdůležitější poznatky, ke kterým jsem dospěla.

V této práci nebudou zmiňována jednotlivá zvláštní ustanovení upravující odpovědnost za škodu či ručení členů statutárních orgánů. Stranou zájmu zůstanou tak zejména zvláštní ustanovení o odpovědnosti při přeměnách společností, při změnách právní formy (vyjma odpovědnosti za škodu vůči akcionářům), při nepodání insolvenčního návrhu, zvláštní režim odpovědnosti (i odměňování) osob vyjmenovaných v § 66 odst. 8, 10 – 11 ObchZ či zvláštní ustanovení o ručení vznikající v souvislosti s neplatností usnesení valné hromady, s vrácením plnění neoprávněně vyplaceného při snížení základního kapitálu aj. Předmětem této práce nejsou také koncernové vztahy.

---

² CA 2006 byl přijat v listopadu 2006 a jeho jednotlivá ustanovení nabývají účinnosti postupně dle přijatého harmonogramu. Veškerá ustanovení tohoto zákona vejdou v účinnost 1.10.2009. V pasážích věnovaných britské úpravě, které jsou dotčeny CA 2006, uvádím pro přehlednost, kdy by mělo novelizované znění vejit v účinnost či zda již se tak stalo.

³ Ve své práci vycházím z paragrafovaného znění Návrhu OZ a Návrhu ObchZ tak, jak bylo zpřístupněno na www.juristic.cz v době vypracování této práce.

Téma představenstvo akciové společnosti je velmi široké, a proto není možné se věnovat všem dílčím otázkám v celé šíři, tato práce má sloužit k základnímu uvedení do problematiky, upozornit na nejasnosti právní úpravy a pokusit se nabídnout možná řešení.

Co se týká poznámek pod čarou, odkazují buď k literatuře, ze které jsem čerpala, nebo na část rigorózní práce, kde je o zmiňované problematice pojednáno blíže. Mohou sloužit také k vysvětlení pojmu či k doplnění výkladu podaného v samotném textu.

II. Představenstvo jako orgán akciové společnosti

Naše právo vychází z tzv. fikční teorie právnických osob, jejímž základním principem je myšlenka, že právnické osoby v reálném světě neexistují. Náš právní řád právnické osoby nedefinuje, ale pouze je vymezuje určitými kvalitativními vlastnostmi. Mezi charakteristické znaky právnických osob řadíme právní subjektivitu, deliktní způsobilost (zatím ne trestněprávní⁴) i způsobilost k právním úkonům. Jelikož právnická osoba je pouze uměle vytvořeným subjektem práva, je zřejmé, že jednat jejím jménem nebo za ni mohou pouze lidé, a to buď přímo jejím jménem nebo v zastoupení.

Právnické osoby ve formě obchodních akciových společností umožnily investorům využít kapitál k podnikání, aniž by byli odpovědní za management společnosti a riskovali ztrátu veškerého svého majetku. Pro akciovou společnost je charakteristická právě kapitálová účast akcionářů, volná převoditelnost podílů, přenesení obchodního vedení na orgány společnosti a vyloučení osobního ručení akcionářů za závazky společnosti.⁵

Díky složitosti a komplexnosti právnické osoby se k základním znakům dále řadí „určitý stupeň formalizace organizační struktury tj. určení orgánů a vymezení jejich působnosti a pravomoci“⁶. Vždy je třeba určit, kde bude tvořena vůle právnické osoby, vymežit způsoby tvorby této vůle, její realizaci uvnitř i vně právnické osoby a dále pak zajistit kontrolu nad chováním té které entity. ObchZ v této souvislosti používá pojem „orgán obchodní společnosti“.

Orgánem obchodní společnosti se rozumí vnitřní útvar společnosti bez právní subjektivity tvořený určitou osobou nebo skupinou osob, které zajišťují fungování obchodní společnosti jako právnické osoby buď ve vztahu ke třetím osobám, nebo uvnitř společnosti.⁷ Prostřednictvím organizační struktury se realizuje základní funkce právnické osoby, kterou je

⁴ Ve Spojeném království byla trestněprávní odpovědnost právnických osob zavedena již na počátku 20.stol., a to rozhodnutím Lennard's Carrying Co. v Asiatic Petroleum Co. Ltd. (1915). V kontinentálním systému byla poprvé připuštěna ve Francii roku 1994.

⁵ Pelikánová, I., Černá, S. a kol., Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva, II. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 48.

⁶ Knappová, M., Švestka, J., Občanské právo hmotné, svazek 1., 3.vydání, Praha, ASPI, 2002, str. 175.

⁷ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář I.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 441.

účelové chování sledující specifické zájmy, ať už skupinové či individuální. Orgán společnosti tedy nemá právní subjektivitu; tu má jen osoba, která jej tvoří, a společnost sama.

Co se týká organizačního uspořádání akciové společnosti, existují dva základní modely řízení a správy společnosti, a to monistický uplatňovaný zejména v anglo-americkém světě, kde je výkonná a kontrolní moc soustředěna v jednom orgánu společnosti - Board of Directors (dále jen "správní rada") a dále je to model dualistický, kdy tyto dvě pravomoci náležejí odlišným orgánům, představenstvu moc výkonná a dozorčí radě moc kontrolní.⁸

Představenstvo je statutárním orgánem akciové společnosti, který společnost také řídí. Představenstvo projevuje vůli právnické osoby navenek, má tzv. vnější působnost, a náleží mu i vnitřní působnost, tj. plní funkce uvnitř společnosti, a to ve formě obchodního vedení⁹. Představenstvo jako statutární orgán je orgánem obligatorním, jeho zřízení je vyžadováno zákonem. Tento orgán na rozdíl od valné hromady funguje průběžně, vyznačuje se schopností rychle reagovat na měnící se podmínky a nově vzniklé situace a jeho výhodou je nepochybně i odbornost a profesionalita osob jej tvořících.

Orgány obchodních společností mohou být představovány buď jednou osobou (individuální orgán) nebo více osobami. Je-li orgán tvořen více osobami, jedná se o kolektivní orgán a osoby jej tvořící jsou označovány jako členové orgánu (§ 35 písm. f) ObchZ). Rozdíl mezi individuálním a kolektivním orgánem lze spatřovat v tom, zda lze jednotlivou osobu s orgánem společnosti ztotožnit či nikoliv. U individuálních orgánů je osoba představující orgán společnosti současně i tímto orgánem, zatímco u kolektivních orgánů tomu tak není.

Jak plyne z § 194 odst. 3 ObchZ, představenstvo má nejméně tři členy a je v zásadě orgánem kolektivním. Výjimku připustil zákonodárce pro jednočlennou společnost a umožnil, aby se představenstvo skládalo pouze z člena jediného.¹⁰ Ztotožnila bych se s názorem J. Dědiče, že jednočlenné představenstvo je orgánem individuálním¹¹, neboť v tomto případě je možné jednotlivou osobu s orgánem společnosti přímo ztotožnit. Členy představenstva mohou být

⁸ Více v sub-kapitole č. II.3.

⁹ Blíže k jednání jménem společnosti a obchodnímu vedení v kapitole č. III.

¹⁰ V Návrhu ObchZ v § 336 odst. 1 je jednočlenné představenstvo připuštěno i pro soukromou akciovou společnost, která nemá více než 5 akcionářů.

¹¹ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář I.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 442.

jak fyzické tak právnické osoby, není nutné aby tyto byly zároveň i akcionáři dané společnosti.

Ve Spojeném království je na správní radu pohlíženo stejně jako na naše představenstvo. Má-li společnost jen jediného člena správní rady, je chápán jako orgán individuální. Pokud má společnost členů správní rady více, hovoří se o nich jako o kolektivním orgánu; v praxi se používá pojem board of directors (správní rada).¹²

Vnitřní organizace a uspořádání představenstva není v českém právním rádu nijak blíže upraveno a je ponecháno na vůli akcionářů či samotného představenstva společnosti. ObchZ v této souvislosti výslovně zmiňuje pouze funkci předsedy představenstva, který musí být představenstvem zvolen a kterému je svěřena jediná speciální působnost, a to podepisování zápisů o průběhu zasedání představenstva (§ 195 odst. 1 ObchZ). V praxi akcionáři, resp. valná hromada, zpravidla ve stanovách společnosti blíže upraví fungování představenstva, např. četnost zasedání, způsob svolávání tohoto orgánu, způsob hlasování apod. nebo ponechají úpravu těchto otázek v dispozici samotného představenstva, kterému stanovami uloží přijmout jednací řád.

Předseda představenstva je zpravidla tím, kdo svolává zasedání, připravuje program jednání, je svým způsobem mluvčím celého představenstva a zpravidla mu je také ponechána aktivní role při výběru svých spolupracovníků. Předseda představenstva bývá tím, kdo valné hromadě (příp. dozorčí radě) navrhuje vhodné kandidáty na členy představenstva.

Kodex 2004 v této souvislosti hovoří o tom, že předseda představenstva je tím, kdo předsedá jednání představenstva, řídí diskuse a stanoví čas pro jednotlivé projednávané body, shrne řečené a navrhne formulaci usnesení představenstva. Předseda představenstva by měl být hlavním reprezentantem společnosti navenek či v období mimo zasedání představenstva rozhodovat o záležitostech, které mu byly svěřeny.¹³

Požadavky na složení představenstva se sice neobjevují přímo v zákoně, ale kodexy správy a řízení společnosti (stejně tak jako Doporučení Evropské komise (2005/162/ES) o úloze

---

¹² Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 235.

¹³ Kodex 2004, příloha III., str. 50.

nevýkonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a o výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze) obsahují doporučení týkající se tzv. exekutivních a neexekutivních členů správních orgánů. Dělení na exekutivní a neexekutivní členy správních orgánů se zrodilo v monistickém systému správy a řízení společnosti, kde existuje vedle valné hromady jediný vrcholný orgán - správní rada.

Exekutivním členem je ten člen představenstva, který má ve společnosti vedle obchodně-právního závazku vyplývajícího z jeho volby členem představenstva také závazek pracovně-právní (vykonává managerskou funkci např. na pozici ředitele divize či úseku). Takový člověk se ocitá v dvoj-jediné roli a těžko jej lze považovat za nestranného a po všech stránkách objektivního. Na druhou stranu je výborně obeznámen s činností podniku a může operativně implementovat rozhodnutí představenstva do praxe. Neexekutivní člen není ke společnosti v pracovně-právním vztahu, není dennodenně konfrontován s běžnou činností podniku, může se proto na záležitost dívat nestranně, přinášet nový vhled do situace a jako nezúčastněný třetí napomoci k přijetí co nejvhodnějšího rozhodnutí představenstva.¹⁴

Kodex 2004 dále v otázkách týkajících se složení představenstva za nejlepší praxi řízení a správy společnosti požaduje, aby došlo k oddělení funkce předsedy představenstva a generálního ředitele, a pokud se tak nestane, toto rozhodnutí je třeba veřejně vysvětlit.¹⁵ Kodex 2004 dále zmiňuje požadavek, aby jmenování zaměstnanců do představenstva společnosti nebylo výrazem ocenění jejich práce za dlouholetou službu společnosti, ale jediným hlediskem byla schopnost dané osoby přispět k žádoucímu působení správního orgánu.¹⁶

II.1. Představenstvo jako statutární orgán

Jak již bylo řečeno výše, představenstvo je statutárním orgánem akciové společnosti. Obecné vymezení tohoto pojmu nalezneme v § 20 odst. 1 OZ. Podle něj je statutárním orgánem ten, kdo je oprávněn činit právní úkony právnické osoby ve všech věcech, a to buď na základě smlouvy o zřízení právnické osoby, na základě zakládací listiny nebo na základě zákona.

---

¹⁴ Kodex 2004, Komentář ke kapitole č. VI., str. 31 uvádí že neexekutivní člen by měl být především silným a nezávislým, ideálně starší uznávaná osoba, kterou je někdo jiný než předseda představenstva.

¹⁵ Kodex 2004, Komentář ke kapitole č. VI., str. 31.

¹⁶ Kodex 2004, Příloha č. III., str. 50.

Z tohoto ustanovení i z § 13 odst. 1 ObchZ plyne, že jednání osob, jež jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, je přičítáno přímo právnické osobě a nejde o zastoupení (§ 13 odst. 1 ObchZ).

Jak vyplývá z výše uvedené charakteristiky, v českém právním řádu se pod pojmem statutární orgán rozumí pouze orgán, jež má generální jednatelské oprávnění. V komunitárním právu a i v řadě zahraničních právních řádů je pojetí statutárního orgánu značně odlišné; statutárními orgány se chápou „všechny orgány, které společnost nebo jiná právnická osoba musí mít na základě zákona a stanov nebo jiných vnitřních předpisů bez ohledu na jejich jednatelské oprávnění“¹⁷. Toto pojetí je třeba mít na paměti zejména při transpozici směrnic do národního právního řádu a také při nutném eurokonformním výkladu českého práva.

Bohužel připravovaná rekodifikace soukromého práva tento nesoulad nebere v potaz a Návrh OZ ponechává stávající chápání statutárního orgánu jako orgánu, který je způsobilý zavazovat právnickou osobu ve všech záležitostech, a náleží mu veškerá působnost, kterou zakladatelé nebo zákon nesvěří jinému orgánu právnické osoby (§ 130 Návrhu OZ). Zásadní změnou v této oblasti je to, že jednání statutárního orgánu již nebude chápáno jako jednání jménem právnické osoby, ale jako jednání v zastoupení.

Domnívám se, že setrvání u této koncepce není ideální, a to zejména proto, že naše úprava se zcela vymyká pojetí statutárního orgánu v zahraničí i komunitárních textech. Členství v EU s sebou přináší požadavek na sblížení právních řádů a náležitou transpozici směrnic a naše zákony se mohou lehce dostat do rozporu s právem komunitárním. Jako příklad můžeme uvést transpozici požadavku První směrnice na vázanost společnosti jednáním, při kterém došlo k překročení jejího předmětu podnikání, kdy je tento požadavek vztažen pouze na statutární orgán a ne na orgány v komunitárním smyslu.¹⁸

V britském právu se pojmem statutární orgán (statutory body) v obecné rovině rozumí jakýkoliv orgán právnické osoby vytvořený na základě zákona (pojem statutory body je odvozen od slova statute – zákon) a je používán bez ohledu na jednatelské oprávnění. Ve Spojeném království se pro samotné reprezentanty obchodních společností používá pojem

¹⁷ Pelikánová, I. Obchodní právo. I.díl, Praha, ASPI, 2005, str. 309.

¹⁸ Blíže viz. Pelikánová, I., Komentář k § 13 odst. 4 a 5 zák. č. 513/1991 Sb. ASPI, ev.č. 16942 (LIT).

director (dále jen "člen správní rady"). Pojem člena správní rady je definován v § 741 odst. 1 CA 1985 jako osoba, která vykonává funkci člena správní rady, ať je její název jakýkoliv¹⁹. Toto funkční pojetí pojmu je navíc dalšími paragrafy CA 1985 rozšířeno o tzv. shadow directors²⁰. Dle mého názoru je toto širší vymezení pojmu nutné zejména z důvodu aplikace odpovědnosti na osoby, které ovlivňují chod společnosti fakticky; obdobně to učinil náš zákonodárce v § 66 odst. 6 ObchZ.²¹

II.2. Postavení představenstva mezi orgány společnosti

Jak již bylo řečeno výše, představenstvo je orgánem s řídicí působností. Ve struktuře orgánů však nestojí nejvýše a jako v každém organismus, kde je uskutečněna dělba moci, není plně samostatným. Další výklad se bude týkat běžného chodu akciové společnosti a zabývat se vlivem valné hromady a dozorčí rady na představenstvo. Vzájemný vztah likvidátora a představenstva nebude zmiňován.

Dle české právní úpravy je valná hromada nejvyšším orgánem společnosti (§ 184 ObchZ) a akcionáři mají právo podílet se dle ObchZ a stanov společnosti na jejím řízení (§ 155 odst. 1 ObchZ). Dle mého názoru je logické, aby samotní akcionáři (tedy ti, kteří poskytli kapitál, bez něhož by nebylo vůbec možné začít podnikat a už vůbec ne uvažovat o obsazení představenstva) rozhodovali o nejdůležitějších otázkách společnosti a do jejich působnosti náležela zásadní rozhodnutí týkající se života společnosti. Jde zejména o rozhodnutí o fúzi či jiné přeměně společnosti, o zrušení společnosti a jejím vstupu do likvidace či o změnách základního kapitálu. Kompetence valné hromady akciové společnosti jsou taxativně vymezeny v zákoně (§ 187 odst. 1 ObchZ) a mohou být rozšířeny pouze stanovami.

---

¹⁹ Pod tento pojem literatura zahrnuje jak *de iure directors*, tj. osoby, které byly jmenovány v souladu se stanovami společnosti, tak *de facto directors*, tj. osoby, které ačkoliv nikdy nebyly jmenovány na post člena správní rady, vystupují vůči třetím osobám jako představitelé společnosti.

²⁰ *Shadow director* je definován v § 741 odst. 2 CA 1985 jako osoba, dle jejichž směrnic či pokynů členové správní rady obvykle jednají. Za *shadow director* však nelze osobu považovat jen z toho důvodu, že členové správní rady jednají na její radu udělenou v rámci odborného poradenství.

²¹ Jen pro úplnost uvádím význam pojmu *officer*, který je ve Spojeném království používán jako souhrnný pojem pro tři osoby, a to: a) členy správní rady; b) *corporate secretary* neboli tajemníka (osobu zodpovědnou za administrativní chod společnosti, správu důležitých dokumentů, přípravu jednání správní rady, pořizování zápisů z jejich zasedání apod.); a c) vrcholový management společnosti.

Další dimenze vztahu valné hromady a představenstva je dána ustanovením § 194 odst. 4 ObchZ, které stanoví představenstvu povinnost řídit se zásadami a pokyny valné hromady, jsou-li tyto v souladu s právními předpisy a stanovami.

Zásadou se rozumí obecné pravidlo, které lze dovodit z jakéhokoliv rozhodnutí valné hromady. Pokyn musí být formulován výslovně ke konkrétní situaci a může směřovat buď k jednání nebo k nečinnosti.²² Oprávnění dávat statutárnímu orgánu pokyny patří do výlučné působnosti valné hromady, která jej na dozorčí radu nemůže přenést ani v případě, kdy je tato oprávněna volit a odvolávat členy představenstva.

Ani valná hromada však není oprávněna dávat statutárnímu orgánu pokyny, které se týkají obchodního vedení; co se týká stanovení zásad přikláním se k většinovému názoru, že toto oprávnění zůstalo valné hromadě zachováno.²³ Domnívám se, že důvodem pro omezení ingerence valné hromady do obchodního vedení je fakt, že představenstvo je za provádění obchodního vedení plně odpovědné a na tuto skutečnost pak navazují povinnosti představenstva vůči valné hromadě jako je skládání účtů ze své činnosti či informování o stavu společnosti a nebylo by proto logické, aby valná hromada rozhodla o určitém postupu a odpovědnost za něj nesl jiný orgán. Otázky obchodního vedení se navíc často týkají komplexních záležitostí, které vyžadují náležité posouzení se znalostí věci, a valná hromada, jež se obvykle schází jednou ročně na pár hodin, je dle mého názoru k takovýmto rozhodnutím nekompetentním orgánem a je správné, že do této oblasti nemůže svými pokyny zasahovat. Nejsou-li akcionáři spokojeni s výkonem funkce, valná hromada (dozorčí rada) má možnost představenstvo nebo jeho člena odvolat.

Dle mého názoru je nedostatkem právní úpravy, že neřeší, jak se má statutární orgán zachovat v případě, že pokyn valné hromady sice není v rozporu s právními předpisy či stanovami, ale je nevhodným, tzn. že jeho uskutečnění může mít pro společnost nepříznivé důsledky (např. vznik škody).²⁴ Souhlasím s tím, že povinnost upozornit valnou hromadu na nevhodnost

---

²² Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2415.

²³ Co se rozumí obchodním vedením viz. sub-kapitola III.1.

²⁴ Náš právní řád se těmto otázkám věnoval v § 194 odst. 5 ObchZ před novelou provedenou zákonem č. 370/2000 Sb., a to tak, že členové představenstva se mohli zprostit své odpovědnosti za provedení nevhodného pokynu, pokud alespoň jeden z nich upozornil na jeho nevhodnost, požádal o zaprotokolování tohoto upozornění do zápisu z valné hromady a valná hromada přesto trvala na jeho splnění.

pokynu plyne z povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře.²⁵ Trvá-li valná hromada na provedení nevhodného pokynu lze z ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ dovodit, že představenstvo je povinno se jím řídit, ale jeho členové pak neodpovídají za škodu tím způsobenou. V případě, že by nevhodnost pokynu byla zjištěna až po konání valné hromady, je možné písemně informovat jediného akcionáře nebo svolat mimořádnou valnou hromadu, na jejímž programu by bylo informování valné hromady představenstvem o důvodech nevhodnosti jejího pokynu.²⁶

Co se týká působnosti orgánů ve Spojeném království a zásahů do ní, britský zákonodárce věnuje této otázce pramalou pozornost. V zákoně jsou pouze uvedena rozhodnutí, která náleží valné hromadě²⁷, ostatní otázky jsou plně ponechány na úpravě v Articles of Association (dále jen „stanovy“)²⁸. Stanovy jsou tak ve Spojeném království považovány za rozhodující dokument pro rozdělení působnosti ve společnosti. Vzorové stanovy, které jsou přílohou CA 1985 a jejichž znění přebírá většina společností, svěřují správní radě všeobecné oprávnění řídit společnost (general power of management), toto oprávnění může být omezeno zákonem, společenskou smlouvou, stanovami nebo kvalifikovaným rozhodnutím valné hromady (CA 1985, čl. 70 Table A)²⁹.

²⁵ Rada, I. a kol., Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 81.

²⁶ Rada, I. a kol., Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 82.

²⁷ Např. změna stanov a společenské smlouvy, změny základního kapitálu, schválení nabytí vlastních podílů, schvalování plnění poskytovaných členům správní rady při ztrátě funkce, schvalování smluv o poskytování služeb, které jsou uzavírány na dobu delší 5ti let a není možné je ukončit výpovědí nebo je lze vypovědět jen za určitých podmínek, rozhodnutí o zrušení společnosti aj.

²⁸ **Articles of Association** je dokument, který se primárně orientuje na vnitřní záležitosti společnosti. Přílohou CA 1985 je několik druhů vzorových stanov pro jednotlivé typy obchodních společností. Nově vznikající společnost je může přijmout zcela, pozměnit je nebo si vytvořit své vlastní. Obvyklým obsahem jsou zejména otázky týkající se svolávání a průběhu valné hromady, způsobu jmenování členů správní rady a rozsah jejich oprávnění, práva vázící se k jednotlivým druhům akcií aj. Od tohoto dokumentu je třeba odlišovat **Memorandum of Association**, které bych přirovnala k naší společenské smlouvě, resp. zakladatelské listině, neboť primárně upravuje obecné otázky vázící se ke společnosti jako subjektu právních vztahů, se kterým přicházejí do styku třetí osoby. Povinnými náležitostmi jsou dle § 2 CA 1985 název společnosti, jurisdikce, předmět činnosti, typ obchodní společnosti a základní kapitál. Oba dokumenty se ukládají k Registrar of Companies (obdoba našeho obchodního rejstříku) při vzniku společnosti. Dne 1.10.2009 vstoupí v účinnost novela provedená zákonem CA 2006, která zásadně mění obsah Memorandum of Association. Dle § 8 odst. 1 CA 2006 by tento dokument měl obsahovat pouze prohlášení o tom, že osoby (subscribers) chtějí založit společnost dle CA 2006, prohlášení těchto osob o tom, že se chtějí stát společníky dané obchodní společnosti a v případě, že tato vytváří základní kapitál, také prohlášení o tom, že na něm získají minimálně jeden podíl. Veškerá další ustanovení Memorandum of Association budou od 1.10.2009 považována za ustanovení Articles of Association (§ 28 odst. 1 CA 2006).

²⁹ Table A se v britském právu rozumí vzorové stanovy pro společnosti s omezeným ručením (companies limited by shares).

Zda lze do tohoto oprávnění zasáhnout rozhodnutím valné hromady bez předchozí změny stanov je v literatuře sporné. Griffin se jednoznačně přiklání k závěru, že je možné, aby valná hromada zasáhla do oprávnění svěřených správní radě společnosti kvalifikovaným rozhodnutím a stanovila např. že má prodat určitý majetek nebo zahájit soudní spor.³⁰ Judikatura před rokem 1985 několikrát potvrdila, že kvalifikovaným rozhodnutím (tj. 75% většina všech hlasů)³¹, nikoliv však obyčejným rozhodnutím (50% většina všech hlasů), je možné do působnosti správní rady takto ingerovat. Zlomovým rozhodnutím byl *Re Cuninghame (1906)*, dále je možné jmenovat např. *Quinn and Axtens v Salmon (1909)*, *Scott v Scott (1943)*.

Mayson činí závěr odlišný a argumentuje, že v posledních letech soudy uplatňují princip oddělení mocí ve společnosti, a proto nelze bez změny stanov do působnosti, která je správní radě svěřena, zasahovat.³² V rozhodnutí *Howard Smith Ltd. v Ampol Petroleum Ltd. (1974)* soud výslovně uvedl že: „Společníci nejsou oprávněni jakkoliv zasahovat do oprávnění svěřených správní radě a musí tak počítat s tím, že správní rada může přijímat rozhodnutí v rozporu s přáním majoritních společníků a také s tím, že majoritní společníci nemohou členy správní rady kontrolovat při výkonu jejich oprávnění...“. Mayson uvádí, že pokud stanoví určí, že valná hromada je oprávněna správní radě udělovat pokyny (ať už obyčejným či kvalifikovaným rozhodnutím), je třeba takové ustanovení považovat za neúčinné.³³ Tento názor podporuje rozhodnutí ve věci *Queensland Press Ltd. v Academy Instruments No. 3 Pty Ltd (1988)*. I když zatím neexistuje žádný judikát, který by vycházel ze vzorového znění stanov z r. 1985, které uvádí, že oprávnění svěřená správní radě mohou být omezena kvalifikovaným rozhodnutím valné hromady (CA 1985 čl. 70 Table A), Mayson se domnívá, že toto ustanovení bude vykládáno v souladu s principem oddělení mocí ve společnosti a udělování pokynů valnou hromadou nebude i nadále připuštěno.³⁴

Mayson dále uvádí, že plná nezávislost členů správní rady v rámci výkonu oprávnění jim svěřených je vyvážena tím, že tato jsou jim svěřena jako fiduciářům a soud je oprávněn

---

³⁰ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 294.

³¹ Pozn. Kvalifikovaného rozhodnutí je také třeba pro změnu stanov.

³² Mayson, S., French, D., Ryan, Ch., *Mayson, French & Ryan on Company Law*, Oxford University Press, 2003, str. 497.

³³ Tamtéž.

³⁴ Mayson, S., French, D., Ryan, Ch., *Mayson, French & Ryan on Company Law*, Oxford University Press, 2003, str. 501.

přezkoumat, zda členové správní rady vykonávali tato oprávnění v souladu se svěřeneckými povinnostmi. Soudní kontrola dále zajišťuje, aby členové správní rady vykonávali pravomoci jen k těm účelům, k jakým jim byly svěřeny, a dále aby jednali v souladu se zájmy společnosti.³⁵

V této souvislosti bych ještě zmínila institut českému právu neznámý, navrácení oprávnění správní rady společníkům (reversion of director powers to the members). Tento institut byl vytvořen činností soudů a nemá zákonný podklad. Umožňuje v případě paralyzování chodu společnosti³⁶, např. v situaci, kdy správní rada nemůže či dokonce není ochotna vykonávat pravomoci jí svěřené, navrátit tyto společníkům, kteří je mohou vykonávat, aniž by bylo třeba změny stanov. Mayson v této souvislosti uvádí, že na společníky musí být nahlíženo jako na zástupce společnosti (agent). Na příklad v soudním sporu *Alexandr Ward and Co. Ltd. v Samyang Navigaton Co. Ltd (1975)* neexistovala správní rada, která měla dle znění stanov generální oprávnění řídit společnost a tudíž i oprávnění podat žalobu jménem společnosti. Soud judikoval, že společníci měli na výběr, zda jmenovat nové členy správní rady nebo na valné hromadě rozhodnout o zahájení soudního sporu, neboť právě valná hromada má při absenci efektivní správní rady, reziduální oprávnění využívat veškerá oprávnění společnosti. Ve sporu *Foster v Foster (1906)* bylo oprávnění společníkům navráceno, protože správní rada díky nedostatku svých členů nemohla rozhodovat. Ve sporu *Barron v Potter (1914)* stanovy svěřovaly správní radě oprávnění jmenovat své členy. Jelikož jeden z členů správní rady odmítl docházet na jednání tohoto orgánu, jmenování nového člena se stalo nemožným z důvodu nedostatku její usnášenischopnosti. Soud judikoval, že v případě, kdy správní rada nechce vykonávat jí svěřené pravomoci, je vlastně neexistujícím orgánem a ve společnosti musí někdo další vykonat to, co je třeba, a umožnil, aby bez změny stanov společníci jmenovali nového člena správní rady.

Lze uzavřít, že ve Spojeném království jsou stanovy určujícím dokumentem pro rozdělení působnosti uvnitř společnosti (vyjma výlučných oprávnění, která přísluší valné hromadě na základě zákona) a úprava této otázky závisí pouze na vůli společníků. Názory na možnost zasahování do oprávnění svěřených správní radě nejsou jednotnými a ani judikatura zatím není ustálená. Institut navrácení oprávnění správní rady společníkům se mi jeví jako velmi

---

³⁵ Blíže viz. kapitola VII.1.

³⁶ Britští autoři v této souvislosti hovoří o „deadlock“ – mrtvý bod.

operativním, který umožňuje rychle řešit patové situace, neboť ponechává plně na uvážení společníků, zda odvolají, resp. zvolí nové členy správní rady, nebo sami jejich oprávnění bez změny stanov vykonají.

Valná hromada a dozorčí rada může v českém právním řádu dále ingerovat do působnosti představenstva tím, že omezí jeho oprávnění jednat jménem společnosti, a to i v případě, že ze stanov k němu nevyplývá pověření (§ 191 odst. 2 ObchZ). Dědič k charakteru omezení uvádí, že se může jednat buď o zákaz určitého jednání nebo k jeho uskutečnění bude vyžadován předchozí souhlas daných orgánů. Omezení může být formulováno obecně na případy určitého druhu a neurčitého počtu, nebo jako individuální zákaz.³⁷ V souladu s § 13 odst. 5 ObchZ nebude takové omezení účinné vůči třetím osobám.³⁸

Povinnost vyžádat si souhlas valné hromady či dozorčí rady je v některých situacích vyžadována přímo ObchZ. Zákonodárce váže uvedená jednání na udělení souhlasu zejména z důvodu ochrany společnosti před zneužitím oprávnění jednat jménem společnosti. Jako příklad můžeme uvést § 67a ObchZ týkající se převodu podniku, jeho nájmu či zřízení zástavního práva k němu nebo § 196a odst. 1 ObchZ regulující konflikt zájmů.³⁹

Pokud by představenstvo učinilo právní úkon bez souhlasu valné hromady nebo dozorčí rady, který je požadován zákonem, je někdy sporné, zda je tento nedostatek důvodem absolutní neplatnosti právního úkonu pro rozpor se zákonem dle § 39 OZ nebo se jedná o úkon platný a souhlas těchto orgánů je jen podmínkou jeho účinnosti. Němečková se ve svém článku věnovaném vztahu představenstva a dozorčí rady přiklání spíše k neúčinnosti právního úkonu, i když připouští, že většina autorů z nedostatku souhlasu vyvozuje absolutní neplatnost právního úkonu. Němečková chápe nedostatek souhlasu jako nedostatek procesu tvorby vůle a na takový právní úkon pohlíží jako na právně neexistentní, který se však může stát perfektním po udělení daného souhlasu (připouští konvalidaci).⁴⁰ Zhojení naopak není v žádném případě možné u absolutně neplatného právního úkonu.

³⁷ Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář III.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 2380.

³⁸ K problematice omezení oprávnění jednat jménem společnosti také v sub-kapitole III.2.

³⁹ Blíže k zakazu vnitřního obchodování v sub-kapitole VII.4.

⁴⁰ Němečková, O., *Představenstvo versus dozorčí rada*, *Právní rozhledy* 2003, č. 4, str. 182.

Dle mého názoru je třeba vycházet z jednotlivých ustanoveních ObchZ, zejména z jejich teleologického výkladu a ze soudní praxe. Za absolutně neplatné jsou naukou i soudy považovány např. právní úkony učiněné v rozporu s § 196a odst. 1 a odst. 2 ObchZ týkající se uzavření smlouvy o úvěru nebo půjčce s v zákoně vyjmenovanými osobami nebo smlouvy o zajištění závazků těchto osob či bezúplatného převodu majetku společnosti na ně. Naopak schválení valnou hromadou vyžadované dle § 196a odst. 3 a 4 ObchZ, převádí-li se majetek společnosti na v zákoně uvedené osoby do tří let od vzniku společnosti, je pouhou podmínkou účinnosti daného právního úkonu.

Možnosti dozorčí rady zasahovat do činnosti představenstva jsou menší než u valné hromady. Jak již bylo zmíněno výše, v některých případech je možné vázat jednatelské oprávnění na souhlas dozorčí rady. Dozorčí rada však není v žádném případě oprávněna dávat představenstvu pokyny ani určovat zásady jeho činnosti. Nastane-li v průběhu kontrolní činnosti situace, kdy bude třeba odstranit určité pochybení představenstva či nedostatky v jeho činnosti, dozorčí rada nemůže zjednat nápravu uložením určitého způsobu chování. Má však možnost dle § 199 ObchZ svolat mimořádnou valnou hromadu, na které může navrhnout vhodná opatření (např. navrhnout znění pokynu valné hromadě) nebo náleží-li do její působnosti volba a odvolávání členů představenstva, využít svého oprávnění a jejich funkci takto ukončit.

Ve Spojeném království lze jednání jménem společnosti vázat na souhlas valné hromady či správní rady, pokud tak určují stanovy. Následky učinění právního úkonu bez takového souhlasu jsou díky transpozici První směrnice stejné jako v ČR, tedy že taková omezení jednatelského oprávnění nejsou účinná vůči třetím osobám; britský zákonodárce navíc, v souladu s možností, kterou mu dávala První směrnice, podmínil aplikaci tohoto ustanovení dobrou vírou třetích osob (§ 35 odst. 1 CA 1985), přičemž však třetí osoby nemají povinnost zkoumat vnitřní dokumenty společnosti (§ 35b CA 1985).

II.3. Konvergence monistického a dualistického modelu řízení a správy společnosti

Jak již bylo řečeno výše, řízení a správu společnosti vykonává soustava orgánů tvořená valnou hromadou a orgány moci výkonné a kontrolní, nebo valná hromada a správní rada. Odlišení výkonné a kontrolní pravomoci orgánů je typické pro tzv. dualistický

(dvoustupňový) model, který je využíván např. v České republice, Německu či Rakousku. Historicky starší a ve světě rozšířenější je model monistický, který je uplatňován např. ve Spojeném království či USA.

Pro monistický model je charakteristické, že řídicí i kontrolní funkce jsou spojeny v jednom orgánu, správní radě, která je složena z výkonných (exekutivních) členů, kterým obvykle náleží vrcholové manažerské funkce, veškerý svůj čas věnují této práci a ta je také hlavním zdrojem jejich příjmů, a nevýkonných (neexekutivních) členů, kteří se neúčastní samotného řízení chodu společnosti, nejsou k ní v pracovním ani obdobném poměru a primárně mají funkce kontrolní.⁴¹

V modelu dualistickém je tradičně kladen větší důraz na zájmy osob odlišných od samotných společníků, např. na zájmy zaměstnanců či věřitelů. Dokladem může být účast věřitelů v dozorčích radách akciových společností (nejčastěji zástupců bank, které společnosti zapůjčily kapitál, a chtějí mít dohled nad aktivitami společnosti) či zákonná úprava účasti zaměstnanců v tomto kontrolním orgánu.

V posledních letech se v některých právních řádech objevuje trend, který ponechává zakladatelům možnost volby ohledně modelu uspořádání společnosti, který jim bude více vyhovovat. Mezi země připouštějící oba modely řízení a správy lze zařadit Belgie či Francii. Situace v ČR je poněkud nejednoznačná. Paragrafované znění Návrhu ObchZ (§ 353 Návrhu ObchZ)⁴² stále obsahuje možnost volby mezi monistickým a dualistickým uspořádáním orgánů akciové společnosti, nicméně věcný záměr obchodního zákona, který byl na stránkách Ministerstva spravedlnosti zveřejněn později než paragrafované znění Návrhu ObchZ, v čl. VI.8 uvádí, že pro vnitřní organizaci akciové společnosti zůstane zachován dualistický princip.⁴³ Domnívám se, že toto rozhodnutí není šťastným, neboť zakladatelé by sami měli mít možnost zvážit, který systém jim více vyhovuje, a navíc na poli Evropských společenství je diskutováno, že by bylo vhodné evropským právem upravit povinnost členských států umožnit zakladatelům volbu mezi dualistickým a monistickým modelem akciové společnosti. Dle Návrhu ObchZ i věcného záměru zákona by pro dualistický model měla zůstat zachována alespoň možnost zvolit si mezi typicky německým modelem řízení a správy akciové

⁴¹ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 227.

⁴² K dispozici na <http://juristic.zcu.cz/download/rekodifikace/obchod/obchz.doc>.

⁴³ K dispozici na <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?o=23&i=33&k=381&d=11551>.

společnosti, kdy je představenstvo voleno i odvoláváno dozorčí radou, a nebo ponechat tyto pravomoci v působnosti valné hromady.

Monistický i dualistický model řízení a správy společnosti má své výhody i nedostatky a ani dlouho probíhající diskuse mezi odborníky na téma, který z uvedených modelů je vhodnější, nepřinesla jednoznačný závěr. Konečné řešení nenabídla ani zpráva Winterovy skupiny týkající se modernizace obchodního práva v Evropě a uzavřela, že dobrý systém corporate governance může být založen v obou modelech.⁴⁴

Mezi přední výhody monistického systému je možné zařadit zejména užší vazby mezi exekutivními a neexekutivními členy správní rady a díky tomu rychlejší informační a komunikační toky. Na druhou stranu dochází k tomu, že orgán odpovědný za řízení společnosti, má zároveň povinnost dohlížet nad jeho řádným prováděním. V monistických systémech je kladen velký důraz na neexekutivní členy správních rad, zejména je požadováno, aby tito tvořili ve správní radě minimálně polovinu všech členů, byli na společnosti skutečně nezávislí a dále se doporučuje, aby funkci předsedy správní rady (chairman of the board) a generálního ředitele (chief executive officer - CEO) nezastávala stejná osoba.

Samozřejmostí je pak dle pravidel nejlepší praxe vytváření tří výborů, které by měly být složeny převážně či nejlépe z úplně nezávislých členů správní rady, a to: (i) výboru pro audit, jehož úkolem je zejména výběr externího auditora a hodnocení finančního řízení společnosti a finančních výkazů; (ii) výboru pro odměňování, který sestavuje systém odměňování členů správní rady vč. akciových opcí či motivačních plánů⁴⁵; a (iii) výboru pro jmenování, který má za úkol výběr exekutivních členů správní rady či vrcholového managementu⁴⁶. Zejména u výboru pro audit je zřejmé, že tyto úkoly v dualistickém modelu náležejí dozorčí radě a jeho hlavním úkolem je vyvážit nevýhody toho monistického.⁴⁷ Zasedání správní rady se tradičně účastní jak exekutivní, tak neexekutivní členové. Neexekutivní členové se pak scházejí

⁴⁴ Final Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, Brusel, 2002.

⁴⁵ Blíže k výboru pro odměňování viz. sub-kapitola VI.1.

⁴⁶ Blíže k nominačnímu výboru viz. sub-kapitola IV.2.1.

⁴⁷ Griffin, S., Company Law Fundamental Principles, Pearson Education Limited, 2000, str. 242 a n.

odděleně ve výborech (je doporučováno, aby zejména výbor pro audit a odměňování byl tvořen pouze jimi).

Mezi přední výhody dualistického modelu se řadí jasnější oddělení výkonné a kontrolní funkce. Na druhou stranu je mu vytýkáno, že oddělení je až příliš striktní, protože dozorčí rada může těžko dohlížet na výkon činnosti představenstva, když není bezprostředně přítomna výkonu jeho řídicích funkcí a dohled tak víceméně vykonává až zpětně, nad již učiněným rozhodnutím. Alespoň částečné překonání tohoto problému je viděno v zákonné úpravě získávání potřebných informací dozorčí radou (§ 197 odst. 2 ObchZ) či v možnosti vázat určitá rozhodnutí na její předchozí souhlas.

Nicméně, jak již bylo řečeno, i v monistickém modelu vzniká určitá informační asymetrie mezi výkonnými a nevýkonnými členy správní rady a ve svém důsledku ani při existenci jediného správního orgánu nelze zajistit bezprostřední kontrolu nad činností exekutivních členů. Napomoci vyrovnat tuto nerovnováhu by měl především tajemník společnosti (corporate secretary), jehož úkolem je, mimo jiné, zajistit, aby neexekutivní členové správní rady měli ke svému rozhodování stejné informace jako ti exekutivní.

Dle britského práva mají všechny obchodní společnosti povinnost ustanovit tajemníka společnosti (secretary of the company) (§ 283 CA 1985).⁴⁸ Tajemník společnosti nesmí být zároveň členem správní rady a musí splňovat v zákoně stanovené kvalifikační požadavky na svou praxi. Tajemníkem může být pouze osoba, která může prokázat, že tuto funkci vykonávala v předchozích pěti letech minimálně po dobu tří let nebo má oprávnění podnikat v advokacii, vykonává funkci právníka či je členem asociací účetních (§ 286 CA 1985). Dle britského práva do působnosti tajemníka společnosti spadá zodpovědnost za administrativní záležitosti společnosti, zejm. správa důležitých dokumentů společnosti, vedení seznamu společníků, příprava jednání správní rady a pořizování zápisů z jejího zasedání, vedení seznamu akcií společnosti a jí vydaných dluhopisů, pakliže jsou v majetku členů správní rady, zajišťování konání valné hromady či zajišťování souladu procesů ve společnosti s požadavky regulátora trhu.

---

⁴⁸ S účinností od 6.4.2008 nebudou soukromé společnosti (private companies) povinny tuto funkci zřizovat, resp. ji mohou zrušit (§ 270 odst. 1 CA 2006).

Zřízení pozice tajemníka společnosti bývá doporučováno také v dualistických modelech⁴⁹. Tato pozice v současné době nabývá na významu i v ČR a zejména u kótovaných společností se stává standardem, neboť její zřízení je investory pozitivně hodnoceno. Hlavní náplní práce tajemníka společnosti v dualistickém modelu bývá zajišťování komplexní podpory představenstvu a dozorčí radě společnosti, zajišťování podpory akcionářům, zajišťování výkonu akcionářských práv ve vztahu k dceřiným společnostem a zabezpečování komplexní organizační a administrativní podpory předsedovi představenstva a předsedovi dozorčí rady. K této funkci se dále váží činnosti jako je poskytování právního poradenství členům orgánů společnosti v souvislosti s výkonem jejich povinností a odpovědností, zajištění souladu probíhajících správních a řídicích procesů ve společnosti a jejich řádnou dokumentaci v souladu se zákonem, uchovávání základních dokumentů společnosti a pravidelné prověřování jejich souladu s platnými právními předpisy, uchovávání a řízení dokumentů vztahujících se k činnosti orgánů společnosti. Dále je doporučováno, aby tato funkce byla zakotvena ve stanovách společnosti a aby akt volby či odvolání tajemníka společnosti byl činěn představenstvem po předchozím souhlasu dozorčí rady. Toto ustanovení by mělo napomoci nezávislosti tajemníka na představenstvu a možnosti vykonávat tuto funkci skutečně ve prospěch společnosti jako celku a nebyť loutkou v rukách členů tohoto orgánu.

Za další příklad konvergence obou systémů správy a řízení akciové společnosti je možné považovat přebírání systému výborů i pro dualistický model či požadavek nezávislosti většiny členů dozorčí rady⁵⁰ a členů představenstva na společnosti⁵¹.

Kodex 2004, který obsahuje doporučení kótovaným akciovým společnostem, zmírňuje dopady těchto požadavků na české prostředí. Co se týká nezávislosti, doporučuje tuto uplatňovat alespoň na členy dozorčí rady; výbory pro audit, jmenování i pro odměňování pak vytvořit jako poradní orgány dozorčí rady.⁵² Tyto by svou činnost vykonávaly zejména prostřednictvím stanovisek a na rozdíl od výborů v monistickém systému, které vykonávají činnost na svou vlastní odpovědnost, by jim náležela pouze zmíněná funkce poradní.⁵³

⁴⁹ Např. náš Kodex 2004, komentář ke kapitole č. VI., str. 32.

⁵⁰ Za nezávislého nelze považovat člena dozorčí rady, který je volen zaměstnanci společnosti.

⁵¹ Kodex 2004, komentář ke kapitole č. VI., str. 29 uvádí, že nezávislost na společnosti znamená nezávislost na výkonném vedení společnosti, majoritním akcionáři, zaměstnancích, na holdingové či dceřiné společnosti.

⁵² Blíže viz. Kodex 2004, komentář ke kapitole č. VI., str. 30.

⁵³ V této souvislosti stojí za povšimnutí Návrh ObchZ, který požaduje, aby alespoň jeden člen dozorčí rady veřejné akciové společnosti byl auditorem (§ 343 odst. 5 Návrhu ObchZ).

Jak chápat nezávislost člena správní či dozorčí rady? Tato otázka není v jednotlivých právních úpravách či kodexech corporate governance definována jednotně, nicméně stručně lze říci, že jde předně o nezávislost myšlení a nezávislost závazků vůči společnosti, tedy o neexistenci osobních či obchodních vazeb na společnost. Mezi nedostatky nezávislosti tradičně patří skutečnost, že osoba byla členem představenstva společnosti nebo společnosti ve skupině, je zaměstnancem společnosti nebo společnosti ve skupině, má blízký příbuzenský vztah k členovi představenstva, dozorčí či správní rady nebo je zástupcem majoritního akcionáře. Doporučení Evropské Komise (2005/162/ES) o úloze nevýkonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a o výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze uvádí, že vymezení tohoto pojmu by mělo být v zásadě ponecháno tomu správnímu orgánu, o jehož členy se jedná. Jako vodítko pak dále může sloužit čl. 13 tohoto doporučení, který stanoví, že: „Člen správního orgánu by měl být považován za nezávislého pouze tehdy, nemá-li žádné obchodní, rodinné či jiné vztahy se společností, jejím většinovým akcionářem nebo vedením, které vytvářejí střet zájmů zhoršující jeho úsudek.“ Inspirativní může být také „Profil nezávislých nevýkonných členů správních orgánů“, který je přílohou č. II tohoto doporučení.

Na závěr této kapitoly se zmíním o dvou evropských směrnicích, které se úzce dotýkají corporate governance, potažmo i členů představenstva akciové společnosti, a měly by být do národních právních řádů implementovány v letošním roce. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (2006/43/ES) o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek ukládá členským státům, aby do 29. 6. 2008 do svých právních řádů přenesly povinnost pro tzv. subjekty veřejného zájmu⁵⁴ zřídit výbor pro audit bez ohledu na to, zda má společnost monistickou či dualistickou strukturu. Směrnice stanoví, že alespoň jeden člen výboru pro audit musí být nezávislý a musí mít účetní nebo auditorskou kvalifikaci (čl. 41). Dále směrnice stanoví minimální obsahovou náplň činnosti tohoto výboru, např. návrh správního orgánu na jmenování statutárního auditora se musí opírat o doporučení tohoto výboru a

⁵⁴ Čl. 2 odst. 13 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (2006/43/ES) o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek definuje subjekty veřejného zájmu jako subjekty, které se řídí právem členského státu a jejichž převoditelné cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu kteréhokoli členského státu ve smyslu čl. 4 odst. 1 bodu 14 směrnice 2004/39/ES, úvěrové instituce ve smyslu čl. 1 bodu 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES ze dne 20. března 2000 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu a pojišťovny ve smyslu čl. 2 odst. 1 směrnice 91/674/EHS. Členské státy mohou za subjekty veřejného zájmu označit také další subjekty, například ty, které jsou důležité z hlediska veřejného zájmu vzhledem k povaze své činnosti, své velikosti nebo počtu svých zaměstnanců.

statutární auditor musí tomuto výboru podávat informace o klíčových záležitostech vyplývajících z povinného auditu.

Do 5. 9. 2008 by dále měla být členskými státy transponována Směrnice Evropského parlamentu a Rady (2006/46/ES), kterou se mění směrnice Rady o ročních účetních závěrkách některých forem společností a o konsolidovaných účetních závěrkách. Tato směrnice požaduje, aby společnosti, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, začlenily do své výroční zprávy výkaz o správě a řízení společnosti (corporate governance statement) a zároveň stanoví minimální požadavky na jeho obsah jako je např. informace o zásadách správy a řízení společnosti ve společnosti, případných odchylkách od těchto zásad, popis hlavních rysů systémů vnitřní kontroly a řízení rizik společnosti ve vztahu k procesu účetního výkaznictví či informace o složení a činnosti správních, řídicích a dozorčích orgánů společnosti a jejich výborů (čl. 46a). Členské státy by dále měly zabezpečit, aby členové správních, řídicích a dozorčích orgánů společností nesli kolektivní odpovědnost za to, že výkaz o správě a řízení společnosti, roční účetní závěrka a výroční zpráva jsou zpracovány v souladu se zákonnými požadavky (čl. 50c).

Z výše uvedeného je zřejmé, že se oba modely v určitých směrech ovlivňují a mají tendenci k vzájemnému sblížení, aby vyvážily vlastní nedostatky. Podobnost obou systémů bych pak viděla v postavení valné hromady, která rozhoduje o nejzásadnějších otázkách života společnosti, rozlišení dvou hlavních funkcí, které plní orgány odlišné od valné hromady, tedy funkce kontrolní a výkonné, a dále v oprávnění valné hromady volit či jmenovat členy těchto orgánů.⁵⁵

---

⁵⁵ S výjimkou typicky německého modelu, kdy představenstvo je voleno dozorčí radou, a dále s výjimkou některých jurisdikcí jako je např. ČR či Německo, které připouštějí účast zaměstnanců v dozorčích radách společností.

III. Působnost představenstva v české právní úpravě

Pod pojmem působnost v této práci chápu veškeré činnosti, které jsou dle zákona nebo na základě zákona vykonávány představenstvem nebo jeho jednotlivými členy. Tyto činnosti mají jak formu povinností, tak oprávnění a jsou upraveny na mnoha místech ObchZ i v řadě dalších právních předpisů. Souhlasím s názorem K. Eliáše, že právní předpisy neuvádějí vyčerpávající výčet působnosti představenstva, ale pouze akcentují význam určitých aktivit, jimž zákon přisuzuje zvláštní důležitost. Působnost představenstva je dále zákonem vymezena negativně, kdy představenstvu je svěřeno rozhodování o všech záležitostech, které nejsou zákonem nebo stanovami svěřeny do působnosti jiných orgánů (§ 191 odst. 1 ObchZ). Vymezení působnosti představenstva je obligatorní náležitostí stanov (§ 173 odst. 1 písm. g) ObchZ), které však musejí respektovat kogentní ustanovení zákona upravující výlučnou působnost valné hromady a dozorčí rady.

Ve své práci se zaměřím pouze na klíčové oblasti působnosti představenstva, za které považuji obchodní vedení, řízení společnosti, a dále jednání jménem společnosti, neboť právě tyto vymezují postavení představenstva vůči jiným orgánům ve společnosti.

Charakteristiku obchodního vedení či řízení společnosti je možno označit za problematickou, neboť tyto pojmy nejsou právem ani soudy definovány a mezi odbornou veřejností neexistuje o jejich náplni shoda. Jejich co největší zpřesnění je však žádoucí, a to na příklad z toho důvodu, že zákonodárce ponechává představenstvu v oblasti obchodního vedení nezávislost, když zakazuje komukoli, i valné hromadě akciové společnosti, udílet představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení (§ 194 odst. 4 ObchZ).⁵⁶

III.1. Obchodní vedení a řízení společnosti

Jak již bylo řečeno výše, názory na obsah pojmu obchodního vedení se mezi odbornou veřejností různí. Štenglová za obchodní vedení považuje: „... řízení společnosti, tj. organizaci vnitřních vztahů a činností společnosti, včetně rozhodování o realizaci předmětu podnikání, tedy každodenní ovlivňování chodu společnosti. Součástí obchodního vedení je i rozhodování

---

⁵⁶ Blíže k udílení pokynů a stanovení zásad činnosti valnou hromadou viz. sub-kapitola II.2.

o navazování vztahů s třetími osobami...“⁵⁷. Černá obchodním vedením rozumí rozhodování o vnitřních záležitostech společnosti; dle jejího názoru sem patří především rozhodování o koncepci podnikatelské činnosti, stanovení hlavních způsobů její realizace, rozhodování o změně pracovních metod, vnitřním organizačním členění atd.⁵⁸ Další vymezení tohoto pojmu je možné najít v literatuře uvedené v poznámce pod čarou.⁵⁹

Přes nejednotnost v obsahu tohoto pojmu, je možné najít několik obecných charakteristik, na kterých se shodne většina autorů i judikatura. Předně je to vymezení obchodního vedení protikladem k jednání jménem společnosti, kdy se zdůrazňuje, že obchodní vedení působí dovnitř společnosti. Zároveň se uznává, že ne všechny činnosti vykonávané představenstvem dovnitř společnosti jsou obchodním vedením (na příklad dle rozhodnutí NS ČR do rámce obchodního vedení nepatří svolávání valné hromady)⁶⁰. Dále je pro rozhodnutí v rámci obchodního vedení typické, že jsou podkladem pro jednání jménem společnosti, tedy akt akciové společnosti navenek je ve své podstatě výsledkem dřívějšího rozhodovacího procesu ve vnitřních strukturách společnosti.

Z výše uvedeného je zřejmé, že obchodní vedení se vztahuje zejména k činnostem, ke kterým dochází při provozování podniku. Co se týká provádění obchodního vedení představenstvem zákon říká, že představenstvo je povinno obchodní vedení zabezpečit (§ 192 odst. 1 ObchZ). Ztotožňují se s názorem J. Dědiče a I. Rady, že slovo „zabezpečuje“ umožňuje činnosti spadající do obchodního vedení přenést na jednotlivé vedoucí zaměstnance, jiné orgány společnosti či jednotlivé členy představenstva. Odpovědnost za jeho řádné provádění však bude vždy náležet představenstvu, ať už obchodní vedení bude vykonávat samo či nikoliv.⁶¹

Běžně se v praxi zejména velkých akciových společností stává, že v rámci představenstva dojde k rozdělení zodpovědností za určitou oblast řízení (obchodního vedení) společnosti. Může se tak stát stanovami, jednacím řádem či usnesením představenstva. Delegation se většinou děje dle odborných znalostí jednotlivých členů tohoto orgánu či vykonávaných

⁵⁷ Štenglová, I., Odpovědnost a nezávislost statutárních orgánů kapitálových společností, Právo a podnikání, 2002, č. 12, str. 28.

⁵⁸ Černá, S., Obchodní právo. Akciová společnost, III.díl, Praha, ASPI, 2006, str. 234.

⁵⁹ Několik názorů interpretuje Němečková, O., in Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu, Právní rozhledy, 2004, č. 22, str. 824 či Rada, I. a kol., Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 66.

⁶⁰ Rozsudek NS ČR ze dne 14. 4. 1997 sp.zn. Odon 2/97.

⁶¹ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2384.

exekutivních funkcí ve společnosti (finanční ředitel a zároveň člen představenstva bude na úrovni představenstva zodpovědný za finance a otázky s tím spojené, osoba s technickým vzděláním bude zodpovědná za výrobu apod.)⁶², ale může se jednat i o delegaci řízení konkrétních filiálek.⁶³

Odborná veřejnost i Kodex 2004 v této souvislosti zdůrazňují, že zabezpečení obchodního vedení patří do působnosti představenstva jako orgánu kolektivního a nedelegovaní členové nemohou být a priori zbaveni odpovědnosti za nesvěřenou oblast.⁶⁴ Tento závěr vyplývá především z aplikace povinnosti péče řádného hospodáře, kdy řádný hospodář se nemůže spolehnout na to, že člen představenstva je odborníkem na danou oblast, ale musí pamatovat i na možné riziko etického selhání. Čech v této souvislosti uvádí, že také zahraniční právní věda vychází zásadně z principu nedělitelnosti působnosti představenstva a v případě etického selhání a zvažování odpovědnosti nedelegovaných členů je třeba uplatnit stejné zásady, jaké se uplatňují v případě vertikální delegace.⁶⁵ Představenstvo se předně musí scházet k pravidelným poradám a jednotliví členové si mezi sebou musí vyměňovat informace také z oblastí dotčených delegací a přesvědčovat se, že jsou ze systémového hlediska řádně zabezpečeny. Odpovědnosti za delegovaný výkon působnosti se proto zbaví jen ten člen představenstva, který vynaložil odpovídající péči při výběru vhodného subjektu delegace, při určování strategie vedení jeho resortu a zejména při kontrole.⁶⁶

Obchodní vedení zahrnuje jednak rozhodování ve věcech týkajících se akciové společnosti, jednak další činnosti při řízení společnosti (např. kontrola plnění stanovených cílů).⁶⁷ Způsob rozhodování o obchodním vedení je upraven v zákoně dispozitivně a je možno jej změnit odlišnou úpravou ve stanovách společnosti (§ 194 odst. 3 ObchZ).

Rozhodování představenstva jako kolektivního orgánu se děje formou usnesení, resp. hlasování o něm. Samotný způsob rozhodování představenstva je dle § 173 odst. 1 písm. g)

⁶² Čech v této souvislosti používá pojem resortní specializace či horizontální delegace in Čech, P., Péče řádného hospodáře a povinnost loajality, Právní rádce, 2007, č. 3., str. 10.

⁶³ Eliáš, K., K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, Právník, 1999, č. 4, str. 303.

⁶⁴ Kodex 2004, Příloha III., str. 50.

⁶⁵ Blíže viz. v sub-kapitole VII.5. pojednávající o povinnosti péče řádného hospodáře.

⁶⁶ Čech, P., Péče řádného hospodáře a povinnost loajality, Právní rádce, 2007, č. 3., str. 11.

⁶⁷ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I., Akciové společnosti, 5.vydání, Praha, C.H.Beck, 2003, str. 356.

ObchZ obligatorní náležitostí stanov. Stanovy mohou zákonný většinový princip modifikovat a určit, že pro přijetí některých rozhodnutí je třeba kvalifikované většiny nebo že k přijetí usnesení je třeba většinu hlasů počítat z přítomných členů představenstva. Kodex 2004 v této souvislosti uvádí, že je nanejvýš žádoucí, aby bylo mezi členy představenstva dosaženo shody zejména v zásadních otázkách řízení a obchodního vedení společnosti.⁶⁸

Usnesení se tradičně přijímají na zasedání představenstva, přičemž každý člen představenstva má jeden hlas (§ 194 odst. 3 ObchZ). Na zasedání představenstva se jeho člen dle převažujícího názoru nemůže nechat zastoupit, neboť výkon funkce člena představenstva je závazkem osobní povahy. V případě, že tak umožňují stanovy akciové společnosti a souhlasí s tím všichni členové představenstva, je možné rozhodnutí představenstva přijmout také mimo zasedání tohoto orgánu (tzv. rozhodování per rollam). Hlasování může být činěno buď písemně nebo pomocí prostředků sdělovací techniky, tj. např. telefonicky, faxem či elektronickou poštou (§66 odst. 4 ObchZ).

Co se týká samotného zasedání představenstva, zákon mu nevěnuje příliš pozornosti a je možno jen doporučit bližší úpravu ve stanovách nebo jednacím řádu představenstva, zejména v otázkách svolávání zasedání, jeho řízení, přizvání třetích osob na jednání či vyhotovení zápisu. Kodex 2004 doporučuje, aby se představenstvo scházelo minimálně jedenkrát měsíčně, každý člen představenstva měl možnost svolat zasedání a byla mu doručena pozvánka spolu s programem jednání. Řízení průběhu zasedání, určování času na projednání jednotlivých bodů, udílení slova, shrnutí a formulace usnesení se očekává od předsedy představenstva.⁶⁹ ObchZ ukládá z každého zasedání představenstva pořádat zápis, který podepisuje předseda představenstva a zapisovatel (§ 195 odst. 1 ObchZ). V zápise je nutné jmenovitě uvést osoby, které hlasovaly proti jednotlivým usnesením představenstva nebo se hlasování zdržely. V opačném případě, není-li prokázáno něco jiného, se má za to, že neuvedení členové hlasovali pro přijetí usnesení (§ 195 odst. 2 ObchZ). Vzhledem k tomuto požadavku lze souhlasit s názorem J. Dědiče, že tajné hlasování v představenstvu nepřipadá v úvahu.⁷⁰

⁶⁸ Kodex 2004, Příloha III., str. 48.

⁶⁹ Kodex 2004, Příloha III., str. 49-50.

⁷⁰ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2432.

Většina autorů vymezující obchodní vedení používá pro jeho charakteristiku pojem řízení. Na příklad NS ČR definoval obchodní vedení jako: „rozhodování o vnitřních záležitostech společnosti, její řízení, zejména rozhodování o realizaci její podnikatelské činnosti uvnitř společnosti“.⁷¹ Jak již bylo zmíněno výše, pojem řízení společnosti není taktéž nikde definován; jeho obsahem se blíže zabývají obory jako je podniková ekonomika nebo management.

Pro představu, co rozumět řízením společnosti, je možné použít vymezení obsažené v Kodexu 2004, který přes svou doporučující povahu může být dobrým vodítkem. Kodex 2004 v kapitole VI. Odpovědnost představenstva a dozorčí rady řadí mezi klíčové funkce představenstva tyto činnosti: revize a formulace strategie společnosti, politiku řízení rizik, roční plány podnikání a rozpočet, stanovování výkonnostních cílů a monitorování jejich provádění, dohled nad akvizicemi a prodeji aktiv, výběr způsobu odměňování a v případě nutnosti výměnu klíčových osob exekutivy, zajišťování integrity systémů účetnictví a finančního výkaznictví společnosti včetně nezávislého auditu aj.⁷²

Z komentáře k výše uvedené kapitole je pak možné dovodit nejdůležitější úkoly, které by představenstvo mělo plnit. Pro zpřehlednění jsem je shrnula do 3 oblastí, a to: (i) definování strategických cílů společnosti a finanční řízení, kam lze zařadit určení dlouhodobých výkonnostních cílů, sestavení ročního podnikatelského plánu, řízení rizik, schvalování rozpočtu, investiční plánování, koordinace vrcholového managementu, vytvoření organizační struktury řízení podniku, rozdělení působnosti a odpovědnosti; (ii) personální zajištění, kam spadá výběr a jmenování vrcholového výkonného managementu, schvalování odměňovacích a motivačních systémů, rozvoj managementu, plánování personální potřeby; a (iii) hodnocení a kontrola, která by měla zahrnovat nejen kontrolu vrcholového managementu, ale i kontrolu plnění povinností jednotlivých členů představenstva a nastavení kontrolních mechanismů.

Závěrem této sub-kapitoly bych uvedla, že je evidentně nemožné, aby veškeré tyto činnosti zajišťovalo představenstvo samo. Nicméně přenesení rozhodování o určitých zásadních otázkách života společnosti na jiný subjekt by mohlo být chápáno jako porušení povinnosti řádně zabezpečit obchodní vedení. Dle mého názoru bude záležet na konkrétní rozhodované

---

⁷¹ Rozsudek NS ČR ze dne 14. 4. 1997 sp.zn. Odon 2/97.

⁷² Blíže o těchto činnostech viz. komentář a příloha Kodexu 2004 kapitola VI. Odpovědnost představenstva a dozorčí rady.

situaci, na povaze aktivit (podnikatelské činnosti), které společnost vykonává, a významu daného rozhodnutí pro život společnosti.⁷³ Jako příklad rozhodnutí, které by mělo být dle mého názoru činěno představenstvem, bych uvedla rozhodování o tom, jaká odvětví, ve kterých společnost podniká, se budou rozšiřovat (do nichž se bude investovat) nebo jejichž činnost naopak bude utlumena.

III.2. Jednání jménem společnosti

Jednání jménem společnosti je v české právní úpravě pojmovým znakem statutárního orgánu a dle současné koncepce je jednání chápáno jako projev vůle samotné společnosti. Právní úkony činěné představenstvem jsou přímo jednáním akciové společnosti (představenstvo jedná jejím jménem) a nejsou činěny v zastoupení. Jak ale vyplývá z Návrhu OZ jednání statutárního orgánu by mělo být v budoucnu pojímáno jako jednání v zastoupení (§ 130 Návrhu OZ).

Oprávnění jednat jménem společnosti můžeme nazvat jako generální, neboť představenstvo může jednat ve všech věcech akciové společnosti. ObchZ připouští omezení jednatelského oprávnění u akciové společnosti pouze stanovami, rozhodnutím valné hromady nebo dozorčí rady (§ 191 odst. 2 ObchZ)⁷⁴. V souladu s První směrnicí nejsou omezení ve vnitřních aktech a dokumentech akciové společnosti vůči třetím osobám účinné, a to i v případě, že byla zveřejněna či o nich třetí osoba věděla (§ 13 odst. 5 ObchZ). Osoby, které překročí omezení jednatelského oprávnění, však vždy odpovídají společnosti za škodu, která jí z takového jednání vznikla. Další sankční následky pro členy představenstva mohou vyplývat ze smlouvy o výkonu funkce (např. zaplacení smluvní pokuty) nebo mohou vést k nemožnosti poskytnout nenárokové plnění (§ 66 odst. 3 ObchZ).

Práva třetích osob nabytá v dobré víře pak nejsou dotčena ani v případě, kdy rejstříkový soud zamítne návrh na povolení zápisu osoby, jež má být členem představenstva, a její volba se považuje od počátku za neplatnou. Až do zveřejnění zamítavého rozhodnutí v Obchodním

---

⁷³ Na příklad rozhodnutí o zavedení výroby nového produktu ve společnosti vyrábějící stovky podobných výrobků a ve společnosti, která vyrábí tak nákladný produkt jako je letadlo.

⁷⁴ O ingerenci do působnosti statutárního orgánu bylo pojednáno již v sub-kapitole II.2.

věstníku nemůže akciová společnost namítat neplatnost volby člena představenstva vůči třetím osobám, ledaže by prokázala, že o neplatnosti věděly (§ 30 odst. 2 ObchZ).

Společnost bude zavazovat i jednání představenstva, které je učiněno mimo rámec jejího předmětu podnikání (§ 13 odst. 4 ObchZ). Tomu tak nebude pouze v případě, že představenstvo překročí působnost, kterou mu zákon svěřuje nebo dovoluje svěřit. Může jít o právní úkony, které jsou ze zákona vyhrazeny jinému orgánu právnické osoby, např. rozhodnutí o fúzi či jiné přeměně právnické osoby, které je v kompetenci valné hromady. Takový právní úkon by pak byl absolutně neplatný.

Vedle omezení jednatelského oprávnění stanovami, rozhodnutím valné hromady či dozorčí rady se setkáme také s omezením daným přímo zákonem. Zákon např. váže jednání jménem společnosti na souhlas jiného orgánu společnosti (např. dle § 193 odst. 2 nebo § 196a ObchZ) nebo úplně vylučuje působnost představenstva v určitých otázkách, např. pokud byla společnost zrušena, byl na její majetek prohlášen konkurz nebo insolvenční soud rozhodl, že oprávnění nakládat s majetkovou podstatou společnosti přechází na insolvenčního správce (§ 68 odst. 5 ObchZ). K vyloučení jednatelského oprávnění dojde také v případě, že je proti některému členovi představenstva veden soudní spor samotnou společností (dle § 199 odst. 2 ObchZ pak zastupuje společnost před soudem určený člen dozorčí rady).

Způsob jednání jménem společnosti představenstvem, je-li tvořeno více osobami, je upraven v ObchZ dispozitivně, a to tak, že nestanoví-li stanovy jinak, může každý člen představenstva jednat samostatně (§ 191 odst. 1 ObchZ). V odborné literatuře se obecně připouští, že stanovy mohou určit, že oprávnění k některým jednáním jménem společnosti má každý člen představenstva samostatně a k jiným jednáním (např. nákup či prodej nemovitostí, smlouvy s výší plnění nad určitou částku) je třeba součinnosti dvou či více členů představenstva, aby byla platná.

Způsob jednání jménem společnosti musí být zapsán do OR (§ 35 písm. f) ObchZ). Právní úkon učiněný v rozporu s určeným způsobem jednání by byl pak neplatný pro rozpor se zákonem (§ 39 OZ). Způsob jednání jménem společnosti zapsaný v OR se neuplatní v občanském soudním řízení, neboť OSŘ obsahuje zvláštní úpravu v § 21 odst. 1) písm. a) OSŘ. Jedinou osobou oprávněnou jednat za akciovou společnost v soudním řízení je předseda

představenstva. Jiný člen představenstva by mohl za společnost jednat v soudním řízení jen na základě pověření uděleném představenstvem.

Rada a Pelikánová dále ze znění § 191 odst. 1 ObchZ vyvozují, že je možné, aby akciová společnost měla členy představenstva, kteří nemají oprávnění jednat jménem společnosti a mohou se tak podílet jen na jejím obchodním vedení. Ve stanovách je v takovém případě třeba, aby bylo uvedeno kteří členové jednatelské oprávnění mají a kteří ne. Pokud jsou někteří členové představenstva vyloučeni z možnosti jednat jménem společnosti, nepodléhají zápisu do OR.⁷⁵

---

⁷⁵ Blíže viz. Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 72 a n. a Pelikánová, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku 1.díl*, 4.vydání, Praha, ASPI, 2004, str. 347.

IV. Způsobilost být členem představenstva a vznik funkce

IV.1. Způsobilost být členem představenstva

Dle české právní úpravy se členem představenstva může stát pouze osoba, která splňuje podmínky pro výkon funkce stanovené v § 194 odst. 7 ObchZ či v dalších speciálních zákonech.⁷⁶ Je zřejmé, že tyto podmínky může splnit pouze osoba fyzická, nicméně zákonodárce připustil, aby se členem představenstva stala i osoba právnická, a to v případech kdy dochází ke jmenování chybějícího člena představenstva soudem. Návrh ObchZ již umožňuje, aby se členem představenstva stala právnická osoba bez ohledu na způsob vzniku funkce. Stane-li se členem představenstva právnická osoba, Návrh ObchZ stanoví, že práva a povinnosti člena představenstva vykonává její statutární orgán nebo může pověřit jakoukoliv jinou fyzickou osobu. Dle Návrhu ObchZ však statutární orgán této právnické osoby nebo pověřená osoba musí splňovat všechny podmínky výkonu funkce kladené zákonem na člena představenstva (§ 335 odst. 2 Návrhu ObchZ). Členem představenstva se může stát jak osoba s českou státní příslušností, tak osoba zahraniční.

Mezi obecné podmínky výkonu funkce člena představenstva dle ObchZ patří dosažení věku 18-ti let, plná způsobilost k právním úkonům⁷⁷ a bezúhonnost⁷⁸. Členem představenstva nemůže být osoba, která je členem dozorčí rady společnosti⁷⁹ nebo u které existuje skutečnost, jež je překážkou provozování živnosti, či u ní najdeme překážku výkonu funkce dle § 381 ObchZ. ObchZ i ŽZ vycházejí při úpravě těchto otázek z toho, že je třeba v zájmu ochrany třetích osob omezovat podnikání těch, kteří svým neúspěchem již jednou prokázali, že nemají potřebné podnikatelské schopnosti. Překážky provozování živnosti jsou obsaženy v § 8 ŽZ a lze je rozdělit na překážky soukromoprávní (§ 8 odst. 1, 2, 3) a překážku

⁷⁶ Celá řada právních předpisů podmiňuje výkon funkce statutárního orgánu souhlasem jiného subjektu či dokonce určitým osobám výkon funkce zakazuje, jedná se na příklad o zákon č. 256/2004 Sb. o podnikání na kapitálovém trhu, zákon č. 238/1992 Sb. o střetu zájmů, zákon č. 6/2002 Sb. o soudech a soudcích, zákon č. 221/1991 Sb. o vojácích z povolání.

⁷⁷ Návrh ObchZ místo plné způsobilosti k právním úkonům používá pojem svéprávnosti.

⁷⁸ Bezúhonnost pro tyto účely je vymezena v § 6 odst. 2 ŽZ. Za bezúhonnou se nepovažuje fyzická osoba, která byla pravomocně odsouzena: a) za jakýkoliv úmyslný trestný čin k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání nejméně jednoho roku; b) pro úmyslný či nedbalostní trestný čin související s podnikáním.

⁷⁹ Souhlasím s názorem J. Dědiče, že tato podmínka plyne z § 200 odst. 4 ObchZ, tak je možné ji logicky dovodit z dualistického uspořádání funkcí ve společnosti a požadavku na personální oddělení správních orgánů. Z těchto ustanovení plyne, že je-li ustaven do funkce člena představenstva člen dozorčí rady, zaniká jeho funkce v dozorčí radě.

veřejnoprávní (§ 8 odst. 6) spočívající v trestu zákazu činnosti uloženým soudem či správním orgánem.

Překážka výkonu funkce je pak obsažena v § 381 ObchZ a spočívá v tom, že zakazuje výkon funkce člena představenstva osobě, která vykonávala funkci člena některého orgánu v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs či byl insolvenční návrh podaný proti takové právnické osobě zamítnut pro nedostatek majetku. Tato překážka má velmi blízko k soukromoprávním překážkám provozování živnosti. Nesystematičnost zařazení tohoto ustanovení mezi ustanovení týkající se OR je zřejmá a Návrh ObchZ s touto překážkou již nepočítá.

Nebudou-li u fyzické osoby dány tyto podmínky pro výkon funkce či bude-li na její straně existovat některá z výše uvedených překážek, bude její volba do funkce nicotnou a daná osoba se nestane členem představenstva. Pokud tyto podmínky přestane splňovat osoba, která již členem představenstva je, její funkce tím bez dalšího zaniká, s výjimkou překážky výkonu funkce dle § 381. U překážky výkonu funkce zákonodárce ponechal na vůli orgánu, který člena představenstva zvolil, zda rozhodne o jeho odvolání nebo potvrdí jeho volbu. K potvrzení volby zákon vyžaduje souhlas 2/3 přítomných akcionářů na valné hromadě nebo 2/3 všech členů dozorčí rady. K potvrzení volby však musí dojít do třech měsíců ode dne, kdy daná překážka nastala, jinak výkon funkce člena představenstva zaniká posledním dnem této lhůty (§ 381 odst. 6 ObchZ).

Česká právní úprava nestanoví překážku výkonu funkce v případě, že člen představenstva vykonává funkci člena správního orgánu (ať už jako jednatel, člen představenstva či člen dozorčí rady) ve více společnostech. Dodržování zákazu konkurence není chápáno jako podmínka pro výkon funkce a případné porušení těchto ustanovení při volbě za člena představenstva nemá vliv na vznik jeho funkce. Kodex 2004 v této souvislosti pouze upozorňuje, že vícero členství ve správních orgánech může komplikovat obranu člena představenstva, kterou může být nucen uplatňovat v případném soudním sporu o to, zda vykonával svou funkci s péčí řádného hospodáře.⁸⁰

---

⁸⁰ Kodex 2004, Komentář ke kapitole č. VI., str. 33.

Požadavky na člena statutárního orgánu mohou být také součástí stanov společnosti. Takovým požadavkem může být na příklad odbornost (tu lze dovodit taktéž z povinnosti vykonávat působnost člena představenstva s péčí řádného hospodáře), dostatečná profesionalita, znalosti z oblasti financování podniku a finančního účetnictví či etický výkon funkce.⁸¹ Případná volba osoby za člena představenstva v rozporu s ustanovením stanov by mohla být napadnutelná žalobou na neplatnost usnesení valné hromady postupem podle § 183 ObchZ.

Na rozdíl od naší právní úpravy britský zákonodárce neklade na výkon funkce člena správní rady žádné kvalifikační požadavky, a jak vyplývá z rozhodnutí *Marquis of Bute's case (1892)*, členem správní rady může být dokonce jmenováno i dítě.⁸² Judikatura však konstantně již od roku 1959 vychází z toho, že oprávnění většiny společníků jmenovat člena správní rady musí být: „... ku prospěchu společnosti jako celku a ne k zajištění jakékoliv podstatné výhody“.⁸³ V rozhodnutí *Theseus Exploration NL v Mining and Associated Industries Ltd. (1973)* soud dokonce svým rozhodnutím zakázal společníkům zvolit osoby v rozhodnutí uvedené, protože zde existoval dostatečný důkaz, že tyto mají v úmyslu využívat majetek společnosti pouze ku prospěchu majoritního společníka. Nicméně nic nebrání tomu, aby stanovy požadavky na výkon funkce člena správní rady obsahovaly. V této souvislosti je třeba ještě zmínit zákon o diskvalifikaci členů správní rady společností (CDDA 1986), který má stejný účel, jaký zamýšlel český zákonodárce, tedy chránit zájmy třetích osob před těmi, kteří v řídicích funkcích neuspěli či jednali podvodně.⁸⁴

---

⁸¹ Tyto jsou zmiňovány zejména v dokumentech týkajících se správy a řízení společností. Např. v komentáři ke Kodexu 2004 je uvedeno, že práce členů správních orgánů se stává stále více specializovanou profesí, a proto je doporučeno absolvování různých profesionálních kurzů a školení (v ČR je pořádá na příklad Český institut ředitelů – CIOd - nebo CG Partners zabývající se poradenskou činností) či se dále vyžaduje, aby o členech orgánů akciové společnosti byly uveřejněny informace, které umožní akcionářům ohodnotit jejich kvalifikaci a zkušenosti. Mezinárodní průzkumy vykazují neustále zvyšování požadavků na oblasti spojené s etickým chováním, bohužel jak vyplývá z výzkumu na téma hodnocení corporate governance v ČR, je tato oblast zatím nedostatečně zohledňována. Blíže viz. Kavalíř, P., Hodnocení corporate governance v České republice, Working Paper CES VŠEM, 2005, č.14, Centrum ekonomických studií VŠEM.

⁸² CA 2006 již zavádí spodní hranici věku pro výkon funkce člena správní rady; požaduje dosažení věku 16ti let (§ 157 CA 2006). Toto ustanovení vstoupí v účinnost dne 1.10.2008. Netradiční oproti české úpravě je požadavek stanovený § 293 odst. 1 CA 1985 na jmenování osoby starší 70ti let do funkce člena správní rady společnosti, jejíž akcie jsou veřejně obchodovatelné. Stát se tak může pouze pokud: a) stanovy společnosti umožňují jmenování osob starších 70-ti let; nebo b) před jednáním valné hromady byli akcionáři informováni o věku této osoby a přesto ji do funkce jmenovali.

⁸³ Tento rozsudek byl vydán ve věci *Re H.R. Hamer Ltd. (1959)*.

⁸⁴ Blíže v sub-kapitole VIII.5.

IV.2. Vznik funkce

V ČR je základním způsobem vzniku funkce člena představenstva volba, ke které je v závislosti na úpravě obsažené ve stanovách příslušná valná hromada nebo dozorčí rada.

Na další způsoby vzniku funkce je v naší právní úpravě možné pohlížet jako na výjimečné případy, jejichž účelem je řešit určitou krizovou situaci v představenstvu. Jsou jimi jmenování chybějícího člena představenstva soudem a kooptace, tj. jmenování náhradního člena samotným představenstvem (§ 194 odst. 2 ObchZ). Jiné způsoby vzniku funkce než ty, které upravují právní předpisy, nejsou možné; případné ustanovení stanov tomuto odporující by bylo neplatné.

V souvislosti s ustanovením do funkce se v ObchZ objevují dva různé pojmy, a to volba (valnou hromadou nebo dozorčí radou) a jmenování (soudem dle § 194 odst. 2 ObchZ). Ztotožňuji se s názorem I. Rady, že daná slova mají rozdílný jazykový význam. O jmenování lze hovořit jako o ustanovení do funkce poté, co rozhodovací proces již proběhl, a je nerozhodné, zda rozhodoval subjekt jediný (např. soudce) nebo více subjektů (společníci). V případě volby rozhodovací proces i ustanovení do funkce spadá v jeden moment, a to do hlasování. Základním předpokladem volby je mnohost hlasujících subjektů.

IV.2.1. Volba

Jak již bylo řečeno, v ČR je základním způsobem vzniku funkce člena představenstva volba, ke které je v závislosti na úpravě obsažené ve stanovách příslušná valná hromada nebo dozorčí rada. Zákonem je oprávnění k volbě prvotně svěřeno valné hromadě, volba členů představenstva dozorčí radou vyžaduje speciální úpravu ve stanovách společnosti. Volba členů představenstva dozorčí radou se mi jeví jako vhodnější v případě, kdy má společnost více akcionářů a náklady na svolání valné hromady nejsou zanedbatelné. Další argumentem pro volbu členů představenstva dozorčí radou je fakt, že členové dozorčí rady zpravidla mívají více kvalifikačních předpokladů pro výběr profesionálního člena představenstva a mohou tak lépe posoudit jeho kvality než investoři, kteří se mnohdy zajímají pouze o hospodářský výsledek firmy. V neposlední řadě mě k tomuto závěru vede úvaha, že v případě nutnosti odvolat představenstvo, bude často samo neochotno valnou hromadu svolat a bude

třeba využít institutu svolání valné hromady dozorčí radou nebo akcionáři uvedenými v § 181 odst. 1 a 3 ObchZ.

Právo volby má buď valná hromada nebo dozorčí rada, oba způsoby nelze nijak kombinovat; není možné např. určit, že volba patří do kompetence jednoho orgánu a odvolání do působnosti druhého, či nechat zvolit část členů dozorčí radou a část valnou hromadou nebo poskytnout dozorčí radě oprávnění k volbě pro dobu, kdy nezasedá valná hromada. Způsob rozhodování valné hromady při volbě je stanoven v ObchZ tak, že na valné hromadě rozhoduje prostá většina přítomných akcionářů, pokud stanovy nevyžadují počet vyšší. Dozorčí rada pak rozhoduje o volbě prostou většinou všech hlasů svých členů, pokud stanovy nevyžadují vyšší počet. Z dikce ObchZ dle mého názoru plyne, že se o každé navržené osobě musí hlasovat zvlášť. Jediným hlasováním nelze zvolit všechny členy najednou.⁸⁵

Navrhování kandidátů na valné hromadě není v ObchZ zvlášť upraveno, dovozuje se však, že toto právo přísluší akcionářům nebo svolavateli valné hromady, tedy představenstvu.⁸⁶ Kodex 2004 v této souvislosti uvádí, že hlavní roli v určování složení představenstva by měl hrát předseda představenstva, který by se měl zároveň snažit vytvořit efektivní a harmonický tým.⁸⁷ Je-li představenstvo voleno dozorčí radou, je možné z dikce ObchZ dovést, že stanovy musí upravit, mimo jiné, i kdo a jakým způsobem kandidáty navrhuje.

Principy řádné corporate governance pak požadují, aby nástupnictví do správního orgánu ve společnosti bylo konstantně plánováno a docházelo také k výchově a přípravě budoucích potencionálních členů správních orgánů či nejvyšších manažerů. V této oblasti je dále požadováno, aby byl ve společnosti zřízen nominační výbor, a to i v dualistických modelech v rámci dozorčí rady. Doporučení Komise (2005/162/ES) o úloze nevykonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a o výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze říká, že tento výbor by měl být složen zejména z nezávislých nevykonných členů dozorčí rady a měl by předkládat doporučení týkající se jmenování nebo odvolání jednotlivých členů představenstva, pravidelně hodnotit strukturu celého představenstva, velikost, složení, jeho činnost a také pravidelně hodnotit dovednosti, znalosti a zkušenosti jeho jednotlivých členů a podávat o tom zprávy dozorčí radě.

⁸⁵ Uvedený závěr je možné dovést i z Kodexu 2004, a to jeho druhé kapitoly týkající se práv akcionářů.

⁸⁶ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2403.

⁸⁷ Kodex 2004, Příloha č. III, str. 50.

Volba je zásadně účinná od okamžiku, kdy je konkrétní osoba řádně zvolena.⁸⁸ V úvahu přichází také odložení účinnosti volby nebo je možné vázat ji na odkládací podmínku, např. skončení funkce stávajícího člena představenstva. Vznik funkce je mimo volební akt vázán i na souhlas zvolené osoby. ObchZ tento požadavek výslovně nezmiňuje, ale lze jej dovodit ze základního principu, že nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá. Souhlas lze udělit ústně i konkludentně – např. uzavřením smlouvy o výkonu funkce, doručením výpisu z rejstříku trestů pro zápis člena představenstva do OR nebo započítáním výkonu kompetencí svěřených členu představenstva.

Ve Spojeném království zákon nestanoví, kdo jmenuje či navrhuje členy správní rady společnosti a tuto otázku ponechává k úpravě stanovám společnosti.⁸⁹ V případě, kdy ani stanovy tuto otázku neupravují, bylo judikováno, že oprávnění ke jmenování náleží společníkům (*Harman v Energy Research Group Australia Ltd. (1986)*)⁹⁰. Shodně s českou doktrínou se k účinnosti jmenování vyžaduje souhlasu jmenované osoby (*Re British Empire Match Co. Ltd. (1888)*).

Délka funkčního období členů představenstva je určena ObchZ jako maximálně pětiletá, ale stanovy mohou určit i kratší časový úsek. Pokud stanovy délku funkčního období neurčují, činí právě pět let.⁹¹ Ve Spojeném království je délka funkčního období plně ponechána na úpravě ve stanovách nebo může být smluvena v tzv. service contract (dále jen „**smlouva o poskytování služeb**“), která se uzavírá mezi členem správní rady a společností.

---

⁸⁸ Výjimkou je volba prvních členů představenstva, kdy ke vzniku jejich funkce dochází až zápisem společnosti do OR.

⁸⁹ Výjimkou je výslovný zákonný požadavek, aby první členy správní rady jmenovali zakladatelé.

⁹⁰ Přestože zákon nestanoví, kdo jmenuje členy správní rady, § 292 odst. 1 CA 1985 požaduje, aby každý jednotlivý člen správní rady byl jmenován samostatným rozhodnutím, pokud je ke jmenování oprávněna valná hromada.

⁹¹ Opakované zvolení není ObchZ vyloučeno, a proto se domnívám, že jako takové je přípustné, neobsahují-li stanovy úpravu znovuzvolení vylučující.

IV.2.2. Další způsoby vzniku funkce

Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, na další způsoby vzniku funkce je v naší právní úpravě možné pohlížet jako na výjimečné případy, jejichž účelem je řešit určitou krizovou situaci v představenstvu. Z ObchZ vyplývá povinnost do třech měsíců od skončení funkce člena představenstva zvolit člena nového, a to i tehdy, pokud je představenstvo usnášeníschopné. Dle J. Dědiče tato povinnost neplatí, pokud stanovy umožňují kooptaci chybějícího člena představenstva a ten bude ve tříměsíční lhůtě kooptován. S nesplněním této povinnosti nejsou v ObchZ, mimo povinnosti k náhradě škody, spojeny žádné konkrétní sankce, pokud nenastane situace, kdy představenstvo není schopno plnit své funkce. Neschopnost plnit funkce představenstva může nastat na příklad v případě, kdy oprávnění zanikne těm členům představenstva, kteří byli oprávněni jednat jménem společnosti, nebo poklesne-li počet členů představenstva pod polovinu a představenstvo nebude schopno přijímat rozhodnutí.

Po novele ObchZ provedenou zákonem č. 370/2000 Sb. je možno výše uvedenou situaci řešit novým právním institutem, a to jmenováním náhradního člena soudem. Jeho použití je možné pouze za splnění zákonných podmínek, a to: (i) nezvolení členů představenstva příslušnými orgány společnosti v zákonné lhůtě; (ii) návrh osoby, která na tom osvědčí právní zájem; a (iii) existence situace, kdy nedostatečný počet členů představenstva způsobuje nemožnost plnění funkcí tohoto orgánu. Nebude-li tento návrh podán do jednoho roku od okamžiku, kdy skončila funkce příslušného člena představenstva, může soud dle § 194 odst. 2 ObchZ zrušit společnost a nařídit její likvidaci.

Soud zásadně jmenuje členem představenstva jen toho, kdo se jmenováním souhlasí. Souhlas se jmenováním se však nevyžaduje od akcionářů a soud není ve svém výběru omezen jen na akcionáře z řad fyzických osob. ObchZ sice zásadně vychází z toho, že členem představenstva by měla být pouze fyzická osoba, současně však připouští, aby se jím stala i osoba právnická na základě soudního rozhodnutí. Jak uvádí § 194 odst. 2 ObchZ, může soud jmenovat právnickou osobu členem představenstva, pokud představenstvo není z důvodu nedostatku svých členů schopno plnit své funkce. Stane-li se členem představenstva právnická osoba, jedná pak jejím jménem její statutární orgán nebo jiná fyzická osoba, kterou statutární orgán určí.

Co se týká britské právní úpravy, zákon nepožaduje, aby členem správní rady byla fyzická osoba, a proto je v literatuře obecně přijímáno, že se jím může stát i osoba právnická. Návrh nového ObchZ v § 335 odst. 2 explicitně připouští, aby se členem představenstva stala i právnická osoba, pokud vykonává svou činnost prostřednictvím fyzické osoby, která splňuje zákonné podmínky.

Soudem ustavený akcionář není oprávněn vzdát se své funkce, ale může požádat soud o odvolání, nelze-li na něm výkon funkce spravedlivě požadovat. Z této formulace se někdy dovozuje, že soud je povinen zkoumat, zda na dané osobě lze výkon funkce požadovat, již při jejím jmenování.⁹² S tímto názorem se ztotožňuji jen částečně. Soud by měl jistě zkoumat odborné předpoklady a dále také možnosti (např. soukromé poměry) jednotlivé osoby a neřídít se primárně počtem vlastnických podílů ve společnosti, ale jak uvádí např. I. Rada, právní řád mu k tomu neposkytuje v době jmenování prostředky, zvláště pak v situaci kdy akcionář nebude vyvíjet dostatečnou součinnost.⁹³ Pokud by nebylo možné jmenovat do funkce žádného z akcionářů, pak soud jmenuje člena představenstva z řad osob zapsaných v seznamu insolvenčních správců. Funkční období takto zvoleného člena představenstva je ObchZ omezeno do doby, než budou zvoleni noví členové valnou hromadou či dozorčí radou.

Poslední možností vzniku funkce člena představenstva je volba náhradního člena přímo představenstvem. Předpoklady, které musí být splněny pro použití tohoto způsobu ustanovení do funkce, jsou následující: (i) kooptace je výslovně připuštěna stanovami; (ii) volba představenstva spadá do kompetence valné hromady; a (iii) počet členů zvolených valnou hromadou neklesl pod polovinu. Tento způsob považuji za dostatečně flexibilní a ekonomický, neboť šetří náklady na svolávání mimořádné valné hromady.

Lze se setkat s názorem pochybujícím o tom, že záměrem zákonodárce bylo omezit kooptaci jen pro případy, kdy je představenstvo voleno valnou hromadou.⁹⁴ Úprava v Návrhu ObchZ již nebude v této věci diskutabilní a jednoznačně stanoví, že kooptaci je možné použít nezávisle na tom, kdo představenstvo volí (§ 341 odst. 3 Návrh ObchZ). Jako podstatná se mi jeví poslední podmínka uvedená v bodě (iii), díky níž je ponecháno hlavní slovo o většinovém

⁹² Např. Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář III.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 2410

⁹³ Rada, I. a kol., *Jednatel s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 28 a n.

⁹⁴ Např. Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář III.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 2411 nebo Pelikánová, I., *Komentář k obchodnímu zákoníku 2.díl.*, 2.vydání, Linde 1998, str. 942.

složení představenstva na akcionářích a kooptace je chápána jen jako přechodné řešení. Stejně tak není možné, aby představenstvo doplnilo své členy z toho důvodu, že valná hromada nezvolila dostatečný počet členů (místa zůstala neobsazena). Dočasnost daného řešení je zřejmá i z úpravy zániku výkonu funkce kooptovaného člena, jímž je okamžik konání nejbližší valné hromady.

Ve Spojeném království je kooptace běžnou součástí vzorových stanov a lze se s ní tak setkat u většiny společností. Stanovy shodně s českou úpravou stanoví, že výkon funkce osoby jmenované správní radou končí dnem konání valné hromady společnosti (CA 1985 čl. 79 Table A).

Lze uzavřít, že britská úprava je mnohem benevolentnější v tom, že neklade na výkon funkce člena správní rady žádné požadavky a plně ponechává na úvaze samotných společníků, koho do funkce jmenují, pokud jejich úmysly nebudou v rozporu s principem loajality. CDDA 1986 je pak zárukou, že ty nejzásadnější pochybení budou stíhány samotným soudním zákazem výkonu takové funkce.⁹⁵ Dle mého názoru znemožňování výkonu funkce osobám z důvodu spáchání jakéhokoliv úmyslného trestného činu je zbytečně přísné (§ 6 odst. 2 písm. a) ŽZ); myslím si, že sami akcionáři by měli mít možnost zvážit, zda takovou osobu ve funkci chtějí či nikoliv. Navíc nevýhodou dnešního § 381 ObchZ je menší právní jistota, neboť překážka výkonu funkce vzniká ex lege a nezapisuje se do OR

---

⁹⁵ K CDDA 1986 blíže v sub-kapitole VIII.5.

V. Zánik funkce člena představenstva

Zánik funkce je způsoben právními skutečnostmi, které představují zánik právního vztahu mezi členem představenstva a společností. Zánik funkce však nemusí nutně znamenat zánik všech vzájemných práv a povinností, neboť některá práva a povinnosti jsou způsobilé daný vztah přetrvat, jedná se např. o odpovědnostní právní vztahy, právo na plnění od společnosti vzniklé před zánikem funkce či o povinnost zachovávat mlčenlivost.

V § 194 odst. 2 ObchZ je upraveno výslovně pět způsobů zániku funkce, a to odstoupení z funkce, odvolání, smrt, volba nového člena představenstva a uplynutí funkčního období. Mezi další způsoby zániku funkce můžeme zařadit ztrátu podmínek pro výkon funkce (§ 194 odst. 7 ObchZ), nečinnost orgánu příslušného k volbě (§ 381 odst. 6 a § 194 odst. 2 poslední věta ObchZ), zánik společnosti samé a mezi odbornou veřejností spornou dohodu mezi členem představenstva a akciovou společností. Na následujících řádcích bude pojednáno nejprve o dvou nejčastějších způsobech zániku funkce, a to o odvolání a odstoupení z funkce, a dále pak souhrnně o ostatních způsobech ukončení funkce zmíněných výše.

V.1. Odvolání

V případě jednostranného ukončení právního vztahu ze strany společnosti vychází ObchZ z zásady „kdo volí ten i odvolává“. Orgánem oprávněným k odvolání je valná hromada nebo dozorčí rada (§ 187 odst. 1 písm. d), § 194 odst. 1 ObchZ). Tato zásada se uplatní i vůči členovi představenstva, který byl jmenován soudem, kdy oprávnění k odvolání tohoto člena má pouze soud. Na návrh člena představenstva, akcionáře společnosti, je soud povinen jej odvolat, pokud na něm nelze spravedlivě požadovat, aby dále funkci vykonával.

Obdobně jako při vzniku funkce volbou bylo třeba k účinnosti volby souhlasu volené osoby, tak i u odvolání je dle většinových názorů k jeho účinnosti třeba, aby se člen představenstva o svém odvolání dověděl či dovědět měl a mohl.⁹⁶ V případě, že v rozhodnutí o odvolání není stanoveno datum pozdější než je den, ve kterém bylo odvolání učiněno, funkce člena představenstva zaniká právě dnem, v němž se člen představenstva o odvolání dověděl nebo

⁹⁶ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2407.

dovědět měl a mohl. Jak rozhodl také Vrchní soud v Praze, ve stanovách nelze stanovit neodvolatelnost určité osoby ani vázat právo na odvolání na splnění určitých podmínek, neboť toto oprávnění je v ObchZ upraveno kogentně.⁹⁷ Souhlasím s názorem I. Rady, že dle platné právní úpravy musí mít valná hromada (dozorčí rada) kdykoli možnost svobodně uvážit, zda členové představenstva stále požívají její důvěry a v případě, že tomu tak nebude, tyto odvolat.⁹⁸

V.2. Odstoupení

Kvůli ochraně členů představenstva i akciové společnosti je v § 66 odst. 1 ObchZ relativně podrobně upraveno odstoupení z funkce, jež je vyjádřením principu dobrovolnosti takového výkonu.⁹⁹ Podmínkami pro zánik funkce tímto způsobem je oznámení odstoupení z funkce a jeho projednání. Oznámení může být učiněno jak vůči orgánu, který člena představenstva zvolil, tak vůči představenstvu samotnému, a to písemně i ústně, neboť pro projev vůle není zákonem stanovena žádná zvláštní forma. Projednat odstoupení je povinen ten orgán, který člena představenstva zvolil, tj. valná hromada či dozorčí rada. Představenstvo může být k projednání odstoupení příslušné jen, určují-li tak stanovy a tvoří-li kolektivní statutární orgán. Domnívám se, že v případě jednočlenného představenstva je třeba vždy oznámit odstoupení orgánu, který osobu zvolil, neboť oznamování sobě samému by nenaplněovalo účel ObchZ.

Zajímavou se jeví také situace, kdy má projednat odstoupení člena představenstva z funkce jediný akcionář, neboť se nekoná valná hromada a o projednání lze těžko hovořit. V literatuře panují dva názory na okamžik, kdy skončí výkon funkce, a to buď doručením oznámení o odstoupení jedinému akcionáři, nebo dva měsíce po takovémto doručení v souladu s § 66 odst. 1 ObchZ.¹⁰⁰ První z řešení se mi jeví velmi nevýhodným pro společnost, neboť akcionář nemá možnost se na tuto skutečnost jakkoliv připravit, je postaven před hotovou věc a akciová společnost by se ze dne na den ocitla bez člena představenstva, na takový výkon práva by navíc v určitých případech bylo možné pohlížet jako na šikanózní. Z těchto důvodů

⁹⁷ Rozhodnutí vrchního soudu v Praze, sp. zn. 29 Cdo 968/2000 ze dne 15.1.2001, publikované v Soudních rozhledech č. 5/2001.

⁹⁸ Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 56.

⁹⁹ Z tohoto principu je v ObchZ stanovena výjimka pro členy představenstva jmenované do funkce soudem bez jejich souhlasu podle § 194 odst. 2.

¹⁰⁰ Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 59.

se kloním k druhému výkladu, který říká, že výkon funkce člena představenstva končí až uplynutím dvouměsíční lhůty od doručení oznámení o odstoupení jedinému akcionáři.

Z důvody ochrany odstupující osoby je v ObchZ stanovena povinnost odstoupení projednat na nejbližším zasedání orgánu poté, co se o odstoupení příslušný orgán dozvěděl (nejčastěji z pozvánky nebo z oznámení o svém zasedání), a v případě, že k projednání na nejbližším zasedání orgánu nedojde, funkce přesto zanikne tímto dnem. Přiklonila bych se k závěru J. Dědiče, že na výše uvedeném nemění nic skutečnost, že zasedání orgánu se vůbec neuskutečnilo, orgán nebyl usnášeníschopný nebo s odstoupením nesouhlasil.¹⁰¹

Pokud bylo oznámení učiněno přímo na zasedání orgánu, který je oprávněn odstoupení projednat, ObchZ stanoví z důvodu ochrany akciové společnosti, že výkon funkce člena představenstva zaniká až uplynutím dvou měsíců po tomto oznámení. Tato lhůta může být na žádost odstupujícího člena představenstva příslušným orgánem zkrácena nebo prodloužena. Pokud by chtěla lhůtu zkrátit společnost, musela by, jak vyplývá z § 194 odst. 2, zvolit nového člena představenstva.

V.3. Další způsoby zániku funkce

Názory na otázku zániku funkce volbou nového člena představenstva nejsou zcela jednotné. Zastánci prvního názoru omezují možnost vzniku funkce tímto způsobem pouze na situace, kdy je na místo člena představenstva, kterému již skončilo funkční období a neuplynuly od něj tři měsíce (jeho funkce stále ještě trvá), volena osoba nová. Takového člena není totiž možné odvolat a zánik jeho funkce v této lhůtě je možný pouze volbou člena nového.¹⁰² Druhý názor říká, že tento způsob zániku funkce se uplatní pouze v situaci, kdy (i) je volen plný počet členů představenstva a zároveň příslušný orgán akciové společnosti výslovně neodvolá dosavadní členy představenstva, anebo (ii) je v rozhodnutí o volbě uvedeno, za kterého dosavadního člena je nový člen představenstva volen, a příslušný orgán akciové společnosti opět výslovně neodvolá dosavadní členy představenstva.¹⁰³

¹⁰¹ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář I.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 446.

¹⁰² Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2408.

¹⁰³ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol., Obchodní zákoník Komentář, 8.vydání, Praha, C.H.Beck, 2002, str. 693.

Dalším ze způsobů zániku funkce je uplynutí funkčního období, kdy k zániku dochází až uplynutím třech měsíců ode dne, kdy uplynula doba, na níž byl člen představenstva zvolen. Zánik funkce smrtí je možné mimo výslovného zákonného ustanovení dovodit taktéž z povinnosti osobního výkonu funkce, kdy tento závazek nepřechází na právní nástupce zemřelého. V případě ztráty podmínek pro výkon funkce dochází k zániku funkce přímo ze zákona. Nastane-li však u člena představenstva překážka výkonu funkce uvedená v § 38l odst. 1 ObchZ a do třech měsíců od vzniku takovéto překážky nedojde k odvolání či potvrzení takového člena ve funkci valnou hromadou, příp. dozorčí radou, jeho funkce končí posledním dnem této lhůty. Zánik funkce v tomto případě lze pokládat za důsledek nečinnosti příslušného orgánu společnosti.¹⁰⁴ Nečinností příslušného orgánu zaniká vedle tohoto případu také funkce kooptovaného člena představenstva, pokud není ve funkci potvrzen na nejbližším zasedání valné hromady.¹⁰⁵

O tom, zda je možné ukončit vzájemný vztah akciové společnosti a člena představenstva dohodou, neparuje v odborné literatuře shoda. Rada tuto možnost dovozuje z přiměřené aplikace mandátní smlouvy¹⁰⁶, avšak tento svůj závěr dále nerozvádí. Naopak J. Dědič je toho názoru, že ve smlouvě o výkonu funkce lze upravit odchýlně pouze vzájemná práva a povinnosti, nikoliv vznik a zánik tohoto právního vztahu.¹⁰⁷

Ve Spojeném království je běžné, že smlouva o poskytování služeb, resp. stanovy řeší otázky, které jsou v ČR upraveny zákonem, protože v britských právních předpisech o nich zmínka není. Příkladem mohou být právě způsoby zániku funkce, kdy CA 1985 upravuje pouze dva způsoby, a to odvolání z funkce a dosažení maximální věkové hranice.¹⁰⁸ Dohoda o délce funkčního období, resp. zániku funkce, tak bývá běžnou součástí smluv o poskytování služeb. Myslím si, že v českém právu, kde většina zásadních otázek vztahu akciové společnosti a člena představenstva je upravena zákonem, má smlouva o výkonu funkce být spíše určitým korektivem dispozitivních ustanovení a sloužit k bližšímu vymezení práv a povinností, nikoliv k úpravě otázek vzniku či zániku právního vztahu a kloním se tak k názoru J. Dědiče.

¹⁰⁴ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2408.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Rada, I. a kol., Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 34.

¹⁰⁷ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář I.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 457.

¹⁰⁸ Blíže viz. dále v této sub-kapitole.

Jak již bylo řešeno výše, britský zákonodárce se v otázkách zániku funkce člena správní rady věnuje pouze problematice jeho odvolání (§ 303 CA 1985) a dosažení věkové hranice 70-ti let u členů správní rady vykonávajících funkci ve veřejně obchodovaných společnostech (§ 293 CA 1985); ostatní způsoby zániku funkce jsou ponechány úpravě ve stanovách společnosti.¹⁰⁹ Co se týká odvolání z funkce zákon zdůrazňuje, že tento akt mohou společníci učinit prostou většinou všech hlasů před uplynutím funkčního období bez ohledu na znění stanov či smlouvy o poskytování služeb (§ 303 odst. 1 CA 1985).

I když ve Spojeném království zákon nestanoví nic o odstoupení člena správní rady z funkce, resp. jeho průběhu, je z rozhodnutí soudů zřejmé, že členovi správní rady toto oprávnění plně náleží. Děje se tak pouhým oznámením společnosti, ať písemným či ústním, a nezávisí na tom, zda společnost rezignaci přijme či nikoliv, neboť odstoupení není možné odmítnout. Dle rozhodnutí ve věci *O.B.C. Caspian Ltd. v Thorp (1998)* není dokonce třeba oznámení o rezignaci podávat dopředu, ale je účinné samotným prohlášením, resp. doručením písemné rezignace. Podmínka oznámení rezignace v předstihu však může být uvedena ve stanovách či ve smlouvě o poskytování služeb. I když odstoupení z postu člena správní rady může společnosti způsobit škodu, soud ve věci *CMS Dolphin Ltd. v Simonet (2001)* judikoval, že odstoupení z funkce nelze považovat za porušení fiduciary duties (dále jen „svěřeneckých povinností“)¹¹⁰.

---

¹⁰⁹ Vzorové stanovy uvádějí např.: osobní bankrot člena správní rady, neúčast na zasedání správní rady bez souhlasu ostatních členů správní rady déle než 6 měsíců, institut retirement by rotation, tedy automatickou obnovu 1/3 členů správní rady po uplynutí jednoho roku aj.

¹¹⁰ Blíže v kapitole VII.

VI. Práva člena představenstva

Práva a povinnosti tvoří obsah každého právního vztahu. Právům členů představenstva je v zákoně z pochopitelných důvodů věnována menší pozornost, ale strany se na jejich úpravě mohou dohodnout ve smlouvě o výkonu funkce. Tato smlouva musí mít písemnou formu a musí být schválena valnou hromadou nebo dozorčí radou, pokud je tato oprávněna volit členy představenstva (§ 194 odst. 1 ObchZ). Dle většinového názoru je možné tuto smlouvu schválit jak před podpisem, tak následně. Pokud je smlouva schvalována před jejím uzavřením, ztotožňuji se s názorem J. Dědiče, že nepostačuje odsouhlasení smluvního formuláře bez individualizace osob a vymezení konkrétních práv a povinností.¹¹¹

Z přiměřeného použití mandátní smlouvy lze dovodit, že vztah mezi členem představenstva a akciovou společností je vztahem úplatným, pokud zákon nebo smlouva o výkonu funkce nestanoví jinak. Vedle práva na odměnu bude následující výklad věnován také nenárokovým plněním jako je právo na odstupné, právo na tantiému a dále právu na informace, které je nezbytné k řádnému výkonu funkce člena představenstva.

VI.1. Právo na odměnu za výkon funkce

Již v úvodu k této kapitole byla zmíněna úplatnost vztahu mezi členem představenstva a společností. Odměna mu náleží i v případě, že smlouva o výkonu funkce takovou úpravu neobsahuje nebo o ní valná hromada nerozhodla, a to v obvyklé výši (§ 571 odst. 1 ObchZ). Jak uvádí J. Dědič, právo na odměnu přísluší, pokud člen představenstva jednal při zařizování záležitosti s péčí řádného hospodáře bez ohledu na to, zda se výsledek dostavil či ne, a člen představenstva má také právo na náhradu nutně nebo účelně vynaložených nákladů spojených s touto činností (např. cestovní náhrady). Co se týká nákladů, doplňuje, že tyto mohou být taktéž paušalizovány a zahrnuty do odměny.¹¹² Odměna nenáleží akcionáři, který byl jmenován do funkce člena představenstva soudem nebo osobám, kterým to zakazují zvláštní předpisy jako je např. zákon o Pozemkovém fondu či služební zákon.¹¹³

¹¹¹ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář I.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 458.

¹¹² Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář I.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 449.

¹¹³ Blíže viz. např. Rada, I. a kol., Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 165-167.

Co se týká samotného rozhodnutí valné hromady o odměňování, souhlasím s názorem J. Dědiče, že v takovém rozhodnutí není nutné určit přesnou výši odměny, ale stačí stanovit postup pro její určení a o konkrétní výši pak může rozhodnout jiný orgán.¹¹⁴ I když zákon nijak neomezuje výši odměny, ze zásady poctivého obchodního styku lze dovést, že musí být přiměřená vykonávaným povinnostem a možnostem akciové společnosti.¹¹⁵

Britská úprava vychází z principu, že člen správní rady není oprávněn získat odměnu, pokud tak není výslovně stanoveno, a to buď zakladatelskými dokumenty nebo rozhodnutím valné hromady (např. *Hutton v West Cork Railway Co. (1883)*). Soudy však mohou, analogicky s jejich oprávněním přiznat správci (trustee) odměnu za poskytnuté služby, členovi správní rady přiřknout přiměřenou odměnu. Nicméně toto právo soudu nenáleží, pokud stanovy upraví alespoň způsob poskytnutí odměny pro člena správní rady. Na příklad ve věci *Re Guinness plc v Saunders (1990)* a *Re Richmond Gate Property Co. Ltd (1965)* stanovy určovaly, že o odměně je oprávněna rozhodnout správní rada; pokud ta tak neučiní, její jednotliví členové nemají nárok na žádné plnění.

V praxi britských společností je však obvyklé, že podmínky pro odměňování jsou upraveny ve stanovách společnosti; ty mohou určit, že o odměně rozhoduje valná hromada nebo sama správní rada. Pokud je toto oprávnění svěřeno správní radě, bývá ve stanovách současně určena maximální částka odměny, kterou může správní rada přiřknout, a člen správní rady, o jehož odměně se hlasuje, je povinen se hlasování zdržet. Ve vzorových stanovách je taktéž upraveno právo na uhrazení nákladů na cestování, hotely a ostatní výdaje, které byly vynaloženy v souvislosti s výkonem povinností členů správní rady (CA 1985 čl. 83 Table A).

V této souvislosti bych ještě zmínila, že problematika odměňování (tj. jakékoliv plnění poskytované akciovou společností členovi představenstva v souvislosti s výkonem funkce) je jednou z klíčových otázek v oblasti corporate governance a věnují se jí také kodexy řízení a správy společností. Za prioritu považují tyto předpisy to, aby akcionáři měli možnost kontrolovat, jak jsou členové správní rady či představenstva odměňováni, ať už je orgánem odpovědným za stanovení odměny členům představenstva kterýkoliv.

¹¹⁴ Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář I.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 455.

¹¹⁵ Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání*, Praha, Linde, 2004, str. 167.

Na poli EU byla vydána dvě doporučení, která se odměňování úzce dotýkají. Předně je to Doporučení (2004/913/ES) o podpoře vhodného systému odměňování členů správních orgánů společností kótovaných na burze a dále pak Doporučení (2005/162/ES) o úloze nevýkonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a o výborech správní nebo dozorčí rady společností kótovaných na burze, které obsahuje doporučení týkající se výboru pro odměňování.

Doporučení o podpoře vhodného systému odměňování upozorňuje, že právě problematika odměňování je jednou z klíčových oblastí, kde může dojít u členů představenstev či správních rad ke střetu zájmů, a systémy odměňování těchto osob by proto měly podléhat vhodné kontrole ze strany akcionářů. Cílem tohoto doporučení je poskytnout akcionáři jasný a podrobný přehled o politice odměňování ve společnosti, umožnit mu účastnit se rozhodování o těchto otázkách a také zpřístupnit mu informace o podmínkách smluv uzavíraných se členy správních orgánů (zejm. o výpovědní lhůtě a odstupu). Prostředkem k tomuto cíli by mělo být zakotvení informační povinnosti vůči akcionářům a také právo akcionářů schvalovat vybrané údaje na valné hromadě.

Informační povinnost by měly kótované společnosti plnit zejména zveřejněním „prohlášení o politice odměňování společnosti“ ve výroční zprávě nebo v samostatném dokumentu. Toto prohlášení by mělo obsahovat popis politiky odměňování členů správních orgánů v roce předešlém a v roce následujícím a dále informace obsažené v čl. 3.3 Doporučení. Uveřejněny by měly být také celkové odměny a další výhody poskytnuté jednotlivým členům správních orgánů, zejména jde o celkovou výši platu, odměny a výhody získané od společnosti či jakéhokoliv podniku patřícího do stejné skupiny jako společnost, odhad celkové výše nepeněžitých výhod, které člen správního orgánu od společnosti obdržel, a informace o akcích či akciových opcích, vč. ostatních pobídkových systémů využívajících akcie.

Politika odměňování a každá její významná změna by měla být dle Doporučení výslovným bodem jednání valné hromady. Podléhat předchozímu schválení na valné hromadě by měly ty systémy odměňování členů správních orgánů, které umožňují odměňování akciemi společnosti či právem na jejich získání. Stejně tak by akcionářům na výroční valné hromadě mělo být předloženo k hlasování prohlášení o odměňování.

Stejně tak náš Kodex 2004 v kapitole V. Uveřejňování a průhlednost požaduje, aby byla uveřejněna politika odměňování představenstva a v komentáři k této kapitole připomíná, že vhodný režim regulace této problematiky by se měl skládat ze čtyř položek, a to: (i) uveřejnění politiky odměňování ve výroční zprávě; (ii) uveřejnění podrobností o odměňování jednotlivých členů představenstva a dozorčí rady ve výroční zprávě; (iii) uveřejnění podrobností o odměňování prostřednictvím akcií a opcí na akcie ještě před schválením valnou hromadou; a (iv) řádné vykázání nákladů společnosti na tato schémata odměňování ve výroční zprávě.¹¹⁶ Dále je požadováno, aby se žádný člen představenstva ani dozorčí rady nepodílel na stanovování své vlastní odměny, aby akcionáři na valné hromadě schvalovali každé schéma osobní zainteresovanosti určené pro členy představenstva nebo dozorčí rady a aby výroční zpráva obsahovala prohlášení o politice odměňování členů orgánů.¹¹⁷

Jak již bylo zmíněno výše, v rámci řádné corporate governance se doporučuje zřídit výbor pro odměňování, který by měl působit v rámci dozorčí rady a zajišťovat, aby v případech, kdy se dozorčí rada podílí na procesu stanovování výše odměn (nejen pokud o nich sama rozhoduje, ale také pokud má právo předkládat návrhy k rozhodnutí jinému orgánu společnosti) byla tato funkce vykonávána co nejobjektivněji a nejprofesionálněji. Tento výbor by měl být dle Doporučení Komise (2005/162/ES) o úloze nevýkonných členů správní rady nebo členů dozorčí rady a o výborech správní nebo dozorčí rady společnosti kótovaných na burze složen výhradně z nevýkonných členů dozorčí rady a většina jeho členů by měla být nezávislá. Jeho hlavním úkolem je předkládat dozorčí radě ke schválení návrhy týkající se politiky odměňování členů představenstva, doporučení ohledně kritérií hodnocení výkonu představenstva, návrhy ohledně individuálního odměňování členů představenstva při zajištění souladu s politikou odměňování či napomáhat dozorčí radě při dohledu nad postupem, kterým společnost plní stávající ustanovení týkající se zpřístupňování informací o odměňování.¹¹⁸

Z doporučujícího charakteru těchto ustanovení se postupně požadavek na zveřejnění informací týkající se odměňování dostává i do zákona. Např. náš ZPKT v § 118 odst. 3 požaduje, aby výroční zpráva obsahovala principy odměňování představenstva, vedoucích osob emitenta i dozorčí rady, informace o všech peněžních a naturálních příjmech souhrnně za všechny členy představenstva, informace o počtu akcií vydaných emitentem, které jsou ve

¹¹⁶ Kodex 2004, komentář ke kapitole č. V., str. 23.

¹¹⁷ Kodex 2004, komentář ke kapitole č. VI. str. 34.

¹¹⁸ Velmi podobné principy nalezneme v našem Kodexu 2004, Příloha č. III, str. 51.

vlastnictví členů představenstva, vč. jim osobám blízkým, a informace o opčních a obdobných smlouvách, jejichž podkladovým aktivem jsou účastnické cenné papíry vydané emitentem opět souhrnně za všechny členy představenstva.

VI.2. Nenároková plnění

Jakékoliv další plnění (tj. plnění mimo odměny za výkon funkce a náhrady výše zmíněných nákladů) poskytnuté členovi představenstva musí být schváleno valnou hromadou, pokud na něj neplyne právo z právního nebo vnitřního předpisu (§ 66 odst. 3 ObchZ). Tato ostatní plnění lze nazvat jako nenároková, neboť nárok na jejich vyplacení není právní povinností. Tato plnění navíc nelze poskytnout, pokud výkon funkce člena představenstva zřejmě přispěl k nepříznivým hospodářským výsledkům nebo člen představenstva zaviněně porušil své právní povinnosti. V praxi se jedná na příklad o služební telefon, automobil, osobní počítač, životní pojistku či pojistku odpovědnosti za škodu či akciové opce. Souhlasím s názorem J. Dědiče, že nepříznivým hospodářským výsledkem je třeba rozumět ty případy, kdy dojde ke zhoršení situace oproti předcházejícímu období, tedy i případ, kdy společnost dosáhne nižšího zisku než v minulých letech, a pro uplatnění tohoto zákazu je nutným prvkem příčinná souvislost mezi nepříznivými hospodářskými výsledky a výkonem funkce.¹¹⁹ Tedy např. krize v celém odvětví není překážkou pro poskytnutí těchto plnění.

Mezi nenároková plnění je možné dále zařadit např. právo na tantiému (právo na podíl na zisku) či právo na odstupné. O právu podílet se na zisku rozhoduje vždy valná hromada (§ 178 odst. 3 ObchZ), která obdobně jako v případě odměny může buď určit její konkrétní výši nebo pouze stanovit pravidla pro její určení.¹²⁰ Není-li v rozhodnutí valné hromady či ve stanovách určeno jinak, je tantiéma splatná do třech měsíců od okamžiku, kdy valná hromada o rozdělení zisku rozhodla (§ 178 odst. 7 ObchZ). Právo na odstupné je možné dohodnout ve smlouvě o výkonu funkce a vázat jej na příklad i na předčasné ukončení funkčního období.

Na závěr jen zbývá dodat, že je-li plnění poskytnuto v rozporu s § 66 odst. 3 ObchZ vzniká na straně člena představenstva bezdůvodné obohacení, které je povinen vrátit.

¹¹⁹ Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář I.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 461.

¹²⁰ Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol., *Obchodní zákoník Komentář*, 8.vydání, Praha, C.H.Beck, 2002, str. 557.

Poněkud komplikovaná situace nastává, pokud je představenstvo voleno dozorčí radou společnosti. Ustanovení § 194 odst. 1 ObchZ stanoví, že dozorčí rada je v takovém případě orgánem, který schvaluje smlouvy o výkonu funkce a nenároková plnění dle § 66 odst. 3 ObchZ. Na druhou stranu však § 187 odst. 1 ObchZ říká, že do působnosti valné hromady náleží rozhodování o odměňování členů představenstva. Je zřejmé, že tato dvě ustanovení si odporují. Jedním z řešení tohoto konfliktu je uplatnění výkladových pravidel aplikace právního předpisu, kterými jsou *lex specialis derogat generali* a *lex posterior derogat priori*. Tedy úpravu obsaženou v § 194 odst. 1 ObchZ považovat jako speciální k § 187 odst. 1 ObchZ a co se týká účinnosti obou paragrafů, § 194 odst. 1 jí nabyt později a měl by proto mít aplikační přednost.¹²¹

Jiným problematickým momentem může být situace, kdy představenstvo je voleno dozorčí radou, odměna není uvedena ve smlouvě o výkonu funkce, ale rozhodne o ní jednostranně valná hromada a tato odměna je vyšší než odměna obvyklá dle § 571 odst. 1 ObchZ, tedy už jde o odměnu, na kterou neplatí nárok z právního předpisu, a měla by tak o ní rozhodovat dozorčí rada společnosti. Je toto rozhodnutí valné hromady nicotné, neboť o něm rozhodl jiný orgán, než který byl k tomu ze zákona nebo stanov oprávněn? Ze stejného důvodu je možné zvažovat nicotnost rozhodnutí valné hromady v případě, že dozorčí rada schválí smlouvu o výkonu funkce s určitou výší plnění a valná hromada následně přijme rozhodnutí o odměně dle § 187 odst. 1 ObchZ. Tento případ by však bylo možné chápat také jako pokyn dozorčí radě a představenstvu k tomu, aby započaly jednání s členem představenstva o změně smlouvy o výkonu funkce.¹²² Z výše uvedeného je zřejmé, že současný stav vyvolává řadu otázek a nejasností a bylo by dobré zvážit případnou novelu zmíněných ustanovení, která by vnesla více právní jistoty do vztahu mezi akciovou společností a členem představenstva.

VI.3. Právo na informace

Toto právo je důležité zejména proto, aby člen představenstva mohl vykonávat svou působnost s požadovanou péčí řádného hospodáře. Lze jej opět dovést z přiměřeného použití

---

¹²¹ Poslední novela výše zmíněných ustanovení byla učiněna zák. č. 501/2001 Sb., kterým s účinností od 1.1.2002 došlo ke svěření oprávnění dozorčí radě schvalovat členům představenstva smlouvy o výkonu funkce i nenároková plnění, pokud jsou členové představenstva dozorčí radou voleni.

¹²² Novák, T., Odměňování členů představenstva ve společnostech s tzv. německým modelem vnitřní struktury, Právní rádce, 2007, č. 2, str. 30.

mandátní smlouvy, kdy § 568 odst. 2 ObchZ na mandantovi požaduje, aby včas předal mandatáři informace, které jsou nutné k zařizení jeho záležitostí. Je zřejmé, že nejlépe informovaným orgánem akciové společnosti bývá právě představenstvo; členové představenstva navíc mají povinnost aktivně si opatřovat informace, které jsou nutné k řádnému výkonu funkce. Nicméně i tak může nastat situace, kdy určité informace budou muset obdržet od valné hromady či dozorčí rady přímo.¹²³ Také Kodex 2004 považuje přístup k přesným, význam a včasným informacím za podmínku k výkonu svěřené působnosti členem představenstva.¹²⁴

ObchZ tomuto právu nevěnuje příliš pozornosti a výslovně nepřiznává členům představenstva právo účastnit se valné hromady. Nicméně toto právo je možné dovodit z přiměřené aplikace úpravy smlouvy mandátní, tedy povinnosti mandatáře náležitě informovat mandanta¹²⁵ nebo jej lze interpretovat i ze specifického ustanovení § 180 odst. 4 ObchZ, dle kterého je představenstvo na valné hromadě povinno rozhodnout o odmítnutí poskytnutí informace, která je součástí vysvětlení, je-li důvěrnou či utajovanou informací dle právního předpisu nebo je-li předmětem obchodního tajemství. V případě jediného akcionáře je situace nejjednoznačnější, když je výslovně stanoveno, že jeho písemné rozhodnutí musí být představenstvu doručeno (§ 190 odst. 2 ObchZ). Souhlasím s názorem I. Rady, že z povahy dozorčí rady, jako kontrolního orgánu společnosti, nevyplývá pro členy představenstva právo účasti na jejím zasedání.¹²⁶ Avšak dle mého názoru povinnost předat informaci představenstvu lze dovodit z povinnosti členů dozorčí rady vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře.

---

¹²³ Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 173.

¹²⁴ Kodex 2004, kapitola VI., str. 28.

¹²⁵ Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 173.

¹²⁶ Tamtéž.

VII. Povinnosti člena představenstva

Jak již bylo zmíněno v předcházející kapitole, práva a povinnosti tvoří obsah každého právního vztahu. Vztah mezi akciovou společností a členem představenstva je vztahem obchodně-právním¹²⁷ a při zařizování záležitostí společnosti se řídí přiměřeně ustanoveními o smlouvě mandátní (§ 66 odst. 2 a § 576 ObchZ), nevyplývá-li ze zákona nebo smlouvy o výkonu funkce něco jiného. Přiměřeně se použijí např. ustanovení o úplatnosti funkce, nároku na náhradu nákladů, povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti; naopak je tomu u povinnosti vykonávat funkci s odbornou péčí, způsobech vzniku a zániku právního vztahu či možnosti nechat se ve funkci zastoupit.

S účinností od 1.1.2001 je v § 66 odst. 2 ObchZ výslovně zakotvena povinnost k osobnímu výkonu funkce. Domnívám se, že současný striktní výklad neumožňující zastoupení ani na zasedání orgánu a při hlasování je příliš rigidní a pro obchodně-právní vztah nevyhovující. Tuto situaci by měl změnit připravovaný Návrh OZ, který v § 126 odst. 1 výslovně připouští, aby „člen, který nemůže být přítomen při zasedání orgánu, písemně zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena tohoto orgánu k odevzdání hlasu s pokynem, jak má hlasovat“.

Ve Spojeném království je na vztah člena správní rady a společnosti nahlíženo jako na vztah zmocněnce (agent) a zmocnitele (principal). Tento vztah svým charakterem patří mezi vztahy svěřenecké (fiduciary relationships),¹²⁸ nicméně je zdůrazňováno, že je třeba k němu přistupovat individuálně, jako ke vztahu sui generis, a nepopisovat jej s odkazem na další vztahy tohoto druhu. Na zasedání správní rady a při hlasování je možné se nechat zastoupit, pokud tak připouštějí stanovy společnosti. Taková osoba je pak označována jako *alternate director* (dále jen „**alternující člen správní rady**“). Stanovy mohou omezit zastupování tak, že alternujícím členem správní rady může být pouze jiný ze stávajících členů správní rady, nebo naopak povolit, aby zástupcem byla jakákoliv třetí osoba; dále je možné ve stanovách určit, že ustanovení zástupce podléhá souhlasu správní rady.¹²⁹ Alternující člen správní rady může jednat i hlasovat dle svého uvážení; jako takový pak nese odpovědnost za učiněné

¹²⁷ Dle § 261 odst. 3 písm. f) se jedná o tzv. absolutní obchod.

¹²⁸ Příkladem svěřeneckého vztahu, pro nějž je charakteristická vzájemná důvěra a možnost se na sebe vzájemně spolehnout, je např. vztah advokát/klient, zmocněnec/zmocnitel, makléř/klient, vrcholový zaměstnanec/společnost, lékař/pacient, rodič/dítě.

¹²⁹ Blíže viz. Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 231.

jednání. Dle mého názoru znění Návrhu OZ, které vyžaduje k hlasování pokyn od zastoupeného člena statutárního orgánu, vylučuje odpovědnost zástupce, pokud ten bude jednat dle příkazu, který mu byl udělen.

Povinnosti členů představenstva jsou stanoveny v ObchZ i dalších právních předpisech, a jak již bylo zmíněno v úvodu, není cílem této práce podat vyčerpávající výčet povinností náležejících k výkonu funkce člena představenstva, ale věnovat se těm základním, které jsou určující pro chování členů představenstva a jsou rozhodující pro jejich postavení v rámci organizační struktury společnosti.¹³⁰ V úpravě mandátní smlouvy jsou v § 567 odst. 1 a 2 ObchZ výslovně zmíněny dvě základní povinnosti, a to povinnost postupovat s odbornou péčí a povinnost jednat v souladu se zájmy mandanta (povinnost loajality). Konkretizaci povinnosti loajality je pak možné spatřovat zejména v požadavku mlčenlivosti, zákazu konkurence či zákazu vnitřního obchodování a právě těmto pěti povinnostem bude věnován výklad v následujících sub-kapitolách.

V literatuře panuje shoda, že povinnost loajality musejí členové představenstva respektovat při výkonu všech činností, které spadají do jejich působnosti. U povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře tomu tak není. Většina autorů sice shodně s povinností loajality uvádí, že tato povinnost je povinností permanentní,¹³¹ nicméně P. Čech ve své práci vztahuje povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře pouze k problematice obchodního vedení společnosti.¹³²

V britském právu jsou taktéž práva a povinnosti členů správní rady upraveny v mnoha právních předpisech. Obecné povinnosti, které plynou ze vztahu člena správní rady a společnosti, se nazývají svěřenecké povinnosti (fiduciary duties), mají původ v common law a tradičně se dělí do dvou skupin, a to na povinnost loajality (duty of loyalty)¹³³ a povinnost

¹³⁰ Výčet konkrétních povinností členů statutárního orgánu je možné najít např.:

Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář III.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 2384.

Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 119 a n.

Dvořák, T., *Povinnosti představenstva akciové společnosti—obecná úprava*, *Obchodní právo*, 1999, č. 11, str. 2-3.

¹³¹ Např. Havel, B., *Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku*, *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, str. 415 nebo Bejček, J., *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*, *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, str. 614.

¹³² Čech, P., *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*, *Právní rádce*, 2007, č. 3., str. 10.

¹³³ Někteří autoři nepoužívají pojem duty of loyalty, ale nazývají tuto povinnost jako povinnost jednat v dobré víře v souladu se zájmy společnosti (duty to act in bona fide in the interest of the company). Např. Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 245 a n.

odbornosti a péče (duty of care and skill). Fischel odůvodňuje nutnost existence těchto obecných svěřeneckých povinností tím, že mezi společností a členem správní rady není možné uzavřít smlouvu, která by byla schopna regulovat chování subjektu ve všech situacích, které ve společnosti mohou nastat.¹³⁴ Britská literatura, a od 1.10.2007 i zákon (§ 171 CA 2006), dále zdůrazňují, že oprávnění svěřená členům správní rady, mohou tito využívat pouze k těm účelům, k jakým jim byla dána.

Co se týká rekodifikace soukromého práva v ČR, s přijetím navrhovaných kodexů by došlo k několika změnám. Povinnost k osobnímu výkonu funkce, vč. povinnosti vykonávat funkci s potřebnými znalostmi, pečlivostí a loajalitou je výslovně stanovena v Návrhu OZ (§ 126 Návrhu OZ). Zároveň je stanoveno, že za porušení této péče bude považováno, mimo jiné, také přijetí funkce či setrvání v ní, ačkoliv daná osoba musí vědět, že na ni znalostmi nebo z jiného důvodu nestačí.¹³⁵ V případě porušení povinnosti péče řádného hospodáře zůstává zachováno přenesení důkazního břemene¹³⁶, kdy člen statutárního orgánu musí prokázat, že s danou péčí jednal (§ 99 odst. 1 ObchZ). Povinnost mlčenlivosti je pak výslovně uvedena pouze v ustanoveních, které se týkají družstva (§ 543 odst. 3 Návrhu ObchZ). Co se týká zákazu konkurence, je navrhována zásadní změna, a to možnost, aby orgán, který členy představenstva jmenuje, svolil ke konkurenčnímu jednání (§ 337 odst. 2 Návrhu ObchZ). Toto svolení se navíc předpokládá v situacích, kdy oprávněný orgán v době jmenování o překážce konkurence věděl, a dále v případě, kdy překážka vznikne v průběhu výkonu funkce člena statutárního orgánu, a on na ni upozorní. Zatímco úprava zákazu vnitřního obchodování týkající se smlouvy o úvěru či půjčce, zajištění závazků či bezúplatného převodu majetku je víceméně shodná s dnešním zněním zákona, omezení pro transakce dle účinného § 196a odst. 3 ObchZ se na členy statutárního orgánu již vztahovat nebudou.¹³⁷ Na vztah mezi členem představenstva a společností má pak být nahlíženo jako na vztah založený smlouvou příkazní (§ 126 odst. 3 Návrh OZ).

---

¹³⁴ Easterbrook, F., Fischel, D., *The Economic Structure of Corporate Law*, Harvard University Press, 1996, str. 90.

¹³⁵ Návrh OZ používá pojem péče řádného hospodáře pouze v komentáři k tomuto ustanovení. Nicméně Návrh ObchZ s ním operuje v § 99 odst. 1 i na jiných místech.

¹³⁶ Ačkoliv je slovní obrat přenesení důkazního břemene v teorii občanského práva procesního kritizován, v této práci s ním bud operovat, neboť je v této souvislosti běžně používán většinou autorů.

¹³⁷ Blíže k navrhované úpravě zákazu vnitřního obchodování v sub-kapitole VII.4.

Na tomto místě je třeba ještě zmínit CA 2006, který byl přijat v listopadu 2006, a zásadně reformuje právo společností ve Spojeném království.¹³⁸ Tento zákon s sebou rovněž přináší klíčové změny do postavení členů správní rady, kdy např. zavádí minimální věk pro výkon funkce, odstraňuje speciální postup pro jmenování do funkce osoby starší 70-ti let, odstraňuje povinnost členů správní rady uvádět při zápisu do veřejného registru svou soukromou adresu či stanovuje povinnosti do té doby formulované pouze common law.

Co se týká povinností, CA 2006 stanoví tzv. obecné povinnosti (general duties), které musí členové správní rady dodržovat při výkonu své funkce. Je jich celkem 7 a jsou uvedeny v § 171 – 177 CA 2006. Čtyři z povinností uložených členům správní rady nabyly účinnosti 1.10.2007; jsou to: (i) povinnost jednat v rámci jim svěřených pravomocí (duty to act within powers), tzn. v souladu s vnitřními dokumenty společnosti a svěřené pravomoci vykonávat pouze ke svěřenému účelu (§ 171 CA 2006); (ii) povinnost hájit zájmy společnosti (duty to promote the success of the company), kdy zájmy společnosti jsou víceméně ztotožněny se zájmy společníků (§ 172 CA 2006); (iii) povinnost nezávislého úsudku (duty to exercise independent judgement) (§ 173 CA 2006); (iv) povinnost náležité péče, odbornosti a pílě (duty to exercise reasonable care, skill and diligence) (§ 174 CA 2006). Zbývající tři ustanovení upravující obecné povinnosti nabudou účinnosti dne 1.10.2008. Těmito povinnostmi jsou: (i) povinnost vyhnout se střetu zájmů (duty to avoid conflicts of interests) (§ 175 CA 2006); (ii) povinnost nepřijímat výhody od třetích osob v souvislosti s výkonem funkce člena správní rady (duty not to accept benefits from third parties) (§ 176 CA 2006); (iii) povinnost označit zájem v navrhované transakci nebo obchodu (duty to declare interest in proposed transaction or arrangements) (§ 177 CA 2006).

Někteří odborníci uzákonění povinností vítají z důvodu konkretizace úlohy členů správní rady a jejich odpovědnosti, jiní tvrdí, že nové pojmy v zákoně použité budou činit potíže při výkladu a aplikaci. Nicméně k úplnému odtržení od minulého vývoje nedošlo, neboť v § 170 odst. 3 a 4 CA 2006 je stanoveno, že ačkoliv obecné povinnosti nahrazují povinnosti vytvořené common law, jsou na nich založeny a mají být interpretovány i aplikovány jako dopsud.

---

¹³⁸ Jak vyplývá ze zprávy publikované na webových stránkách britského ministerstva obchodu a průmyslu, jednotlivá ustanovení budou nabývat účinnosti postupně s tím, že od 1.10.2009 by již měl být účinný celý zákon.

VII.1. Povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti (povinnost loajality)

Povinnosti loajality dosud nebylo v české právní literatuře věnováno příliš pozornosti a ani zákonodárce s tímto pojmem v platném právu zatím neoperuje. Ztotožnila bych se s názorem S. Černé, že tento princip je součástí každého soukromoprávního vztahu. Jak vyplývá např. z Principů evropského smluvního práva, povinnost vykonávat práva a povinnosti v dobré víře a poctivě je součástí každého závazkového vztahu a jeho subjekty mají tak povinnost brát ohledy na zájmy druhé strany (čl. 1:201). Souhlasím taktéž s názorem, že povinnost loajality je třeba považovat za obecný základ, z něhož lze dovodit většinu konkrétních povinností smluvních stran.¹³⁹

Povinnost loajality je imanentní také vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností. Jak již bylo řečeno výše, tuto povinnost lze dovodit i z platné právní úpravy, a to z přiměřeného použití mandátní smlouvy. Dále je povinnost loajality implicity obsažena např. v povinnosti dodržovat zákaz konkurence (§ 196 ObchZ), zákazu střetu zájmů (§ 196a ObchZ) či povinnosti mlčenlivosti (§ 194 odst. 5 ObchZ).

P. Čech povinnost loajality popsal jsa inspirován zahraničními právními řády a literaturou jako: "Povinnost člena správního orgánu jednat v nejlepším zájmu a ku prospěchu společnosti a povinnost zdržet se všeho, čím by tento zájem bylo možné ohrozit, např. tím, že by upřednostnil jiný zájem (zejména vlastní či osob blízkých)".¹⁴⁰ --

Německá právní věda, jejíž závěry by mohly být pro naši jurisdikci inspirujícími, utřídíuje jednotlivé projevy této povinnosti do pěti základních skutkových podstat, pod něž lze dále podřadit řadu dílčích povinností. Těmito skutkovými podstatami jsou: (i) povinnost nasazení ve prospěch společnosti, které spočívá nejen v aktivním chování v prospěch samotné společnosti (např. v plném uplatnění svých znalostí, zkušeností a dovedností) ale také v tom, že se člen představenstva zdrží výroků o společnosti poškozující její dobrou pověst, neodjede na dovolenou nebo neodstoupí z funkce v okamžiku, kdy by společnosti hrozila velká škoda; (ii) specifický postup při konfliktu zájmů, jako je na příklad přísnější proces uzavření smlouvy mezi členem představenstva a společností (nutný předchozí souhlas dozorčí rady či

¹³⁹ Černá, S., Obchodní právo. Akciová společnost, III.díl, Praha, ASPI, 2006, str. 186.

¹⁴⁰ Čech, P., Péče řádného hospodáře a povinnost loajality, Právní rádce, 2007, č. 3., str. 10.

jiného orgánu společnosti nebo např. postup dle § 196a ObchZ); (iii) zákaz využití příležitostí společnosti ve svůj prospěch či prospěch třetích osob, např. případ, kdy se dozví o zakázce (třeba i na soukromé akci) v předmětu podnikání společnosti, v níž vykonávám funkci člena představenstva, a neřeknu o ní "své" společnosti ale rodinnému příslušníkovi, který také v tomto oboru podniká; (iv) zákaz využití zdrojů společnosti ve vlastní prospěch, např. zákaz úkolovat řidiče, aby nakoupil dárek pro manžela / manželku; a (v) zákaz přijetí plnění od třetích osob za jednání učiněná z důvodu výkonu funkce člena představenstva ve společnosti.¹⁴¹

Ve velmi podobném duchu vyznívá také doporučení Kodexu 2004, které požaduje, aby členové správních orgánů nezneužívali svých pravomocí, nevyužívali příležitostí, které má společnost, k vlastnímu prospěchu či nezneužívali majetek společnosti a vyvarovali se situací, při kterých se zájmy členů správních orgánů mohou dostat do rozporu se zájmy společnosti.¹⁴²

Stěžejní v této souvislosti pak zůstává neurčitost pojmu zájem společnosti, neboť jednání v rozporu s ním zakládá odpovědnost za způsobenou škodu. Souhlasím s názorem, že zájem společnosti lze vyvodit z vnitřních dokumentů společnosti. Pro ty společnosti, které byly založeny za účelem podnikání, je to zájem na trvání společnosti jako hospodářské jednotky a zájem na její ziskovosti. Prosazování těchto zájmů však nesmí být v rozporu s právními předpisy, dobrými mravy či stanovami společnosti.¹⁴³ Usnesení valné hromady bych pak viděla jako konkretizaci zájmů společníků vyjádřených v zakladatelských dokumentech, a proto je třeba za součást povinnosti loajality považovat i povinnost řídit se pokyny a zásadami schválenými valnou hromadou (jak již bylo zmíněno výše, pokyny nelze udělovat pro oblast obchodního vedení). Dle mého názoru k řádnému výkonu funkce náleží, aby se členové představenstva se zájmy společnosti aktivně seznamovali a neúčast na valné hromadě nemůže být argumentem pro jednání v rozporu s nimi.

Narozdíl od anglo-americké literatury nevěnuje ta česká příliš pozornosti obsahu pojmu zájem společnosti. Autoři většinou vymezují jeho obsah pouze negativně, tedy že zájem společnosti nelze ztotožňovat se zájmem jednotlivého společníka a už vůbec ne se zájmem jednotlivého člena představenstva. Na rozdíl od ČR je ve Spojeném království i v USA tato otázka „na

¹⁴¹ Čech, P., *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*, Právní rádce, 2007, č. 3., str. 11.

¹⁴² Kodex 2004, Komentář ke kapitole III., str. 54.

¹⁴³ Černá, S., *Obchodní právo. Akciová společnost, III.díl*, Praha, ASPI, 2006, str. 242.

pořadu dne“. Griffin naznačuje, že společnost je místo, kde se střetávají značně protikladné zájmy, ať už jsou to zájmy členů správní rady maximalizovat zisk společnosti, zájmy společníků na rentabilitě jejich investice, zájmy věřitelů vydělat na zapůjčeném kapitálu či zájmy zaměstnanců zlepšit platové a pracovní podmínky. Ve své podstatě se všechny výše zmíněné osoby účastní života společnosti kvůli uspokojování svých individuálních zájmů.¹⁴⁴

Většina anglo-amerických autorů vědoma si všech protikladných zájmů považuje zájem valné hromady, resp. společníků za nadřazený všem ostatní. Dokladem může být i výslovné znění CA 2006, které v § 172 týkající se povinnosti hájit zájmy společnosti ukládá členu správní rady jednat v první řadě ku prospěchu všech společníků. Zájem společníků je však podobně neurčitým pojmem jako zájem společnosti. Mayson uvádí, že zájmem společníků je zejména růst hodnoty podniku (tzv. shareholder value), který se může projevat buď ve snaze o dosažení co nejvyšších dividend, nejvyšší ceny akcií na trhu nebo stability a dlouhotrvajícího růstu společnosti s pravidelným (i když nižším) ziskem.¹⁴⁵

V určitých případech však může být zájem společnosti rozšířen i o zájem věřitelů či dokonce může nahradit zájem společníků. Zájmy věřitelů převáží tehdy, pokud společnost pokračuje v podnikání i poté, co se stala insolventní¹⁴⁶. Členům správní rady pak vzniká povinnost v zájmu věřitelů zachovat majetek společnosti, neboť se víceméně jedná o jejich majetek, nikoliv již o majetek společníků.¹⁴⁷

Původní anglo-americký model, který ztotožňoval zájem společnosti se zájmy společníků, se však pomalu přibližuje evropské doktríně, která požaduje respektovat zájmy všech osob, které se podílejí na životě společnosti a přispívají k jejímu úspěchu. Jsou to především zaměstnanci, zákazníci či dodavatelé (tzv. stakeholders, constituencies či zainteresované osoby).¹⁴⁸ Od 80.let minulého století začala být v USA uzákonována povinnost členů správní rady brát při výkonu své působnosti ohledy právě na zainteresované osoby, protože i ty mají zájem na trvání společnosti a její rentabilitě. Účelem těchto ustanovení bylo v první řadě členům správní rady napomoci zabránit nepřátelským nabídkám převzetí, které by závažným

¹⁴⁴ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 245.

¹⁴⁵ Mayson, S., French, D., Ryan, Ch., *Mayson, French & Ryan on Company Law*, Oxford University Press, 2003, str. 519.

¹⁴⁶ Judikováno např. ve věci *Brady v Brady* (1988).

¹⁴⁷ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 246.

¹⁴⁸ Černá, S., *Obchodní právo. Akciová společnost*, III.díl, Praha, ASPI, 2006, str. 243.

způsobem mohly zasáhnout jak do vybudovaných podnikatelských vztahů, tak do vztahů se zaměstnanci a věřiteli.¹⁴⁹

Určitý posun je třeba spatřovat i ve Spojeném království přijetím CA 2006, který požaduje, aby členové správní rady při jednání ku prospěchu společníků brali ohledy také na zájmy zaměstnanců společnosti, dodavatelů, zákazníků či na životní prostředí (§ 172 CA 2006). Povinnost člena správní rady jednat v zájmu těchto skupin osob však není přímo vynutitelná, protože tato vyplývá ze závazkového vztahu mezi členem správní rady a společností samotnou.¹⁵⁰ Z § 172 odst. 2 CA 2006 dále vyplývá, že členové správní rady mají zvažovat zájmy zainteresovaných osob, pouze pokud tím zároveň přispějí ku prospěchu společnosti jako celku, tedy ku prospěchu jejich společníků, jinak tuto povinnost nemají.¹⁵¹

Tento přístup jde dle mého názoru ruku v ruce se současným trendem corporate social responsibility (sociální odpovědnosti), který zavazuje zejména velká podnikatelská seskupení respektovat zájmy zainteresovaných osob a jež je úzce spojen s principem trvale udržitelného rozvoje, který mimo jiné požaduje, aby podniky nečinily rozhodnutí pouze s ohledem na finanční a ekonomické faktory, ale braly ohled také na dlouhodobé společenské a environmentální důsledky své činnosti.

Pozitivní na britská úpravě se mi jeví to, že stanovila prioritu jednoho ze zájmů, protože složitost rozhodování členů správní rady při respektování všech výše naznačených protichůdných individuálních zájmů je zřejmá. Jak by na příklad měli členové správní rady rozhodnout v případě, kdy je podnik dlouhodobě ztrátový? V zájmu společníků bude co nejdříve ukončit jeho činnost, zatímco zaměstnanci si jistě budou přát opak. Někteří autoři navíc argumentují, že členové správní rady jsou se zainteresovanými osobami spojeni celou sítí vztahů tvořenou právními předpisy, které stanovují právní povinnosti v environmentální, bezpečnostní i pracovně-právní oblasti a správní rada musí nastavit procesy ve společnosti tak, aby tyto předpisy byly dodržovány. Upozorňují také, že vedle povinnosti loajality existují

---

¹⁴⁹ Mayson, S., French, D., Ryan, Ch., Mayson, French & Ryan on Company Law, Oxford University Press, 2003, str. 526.

¹⁵⁰ Mayson, S., French, D., Ryan, Ch., Mayson, French & Ryan on Company Law, Oxford University Press, 2003, str. 522.

¹⁵¹ Tamtéž.

etické povinnosti, které vyplývají např. z přirozenoprávní zásady nepoškozovat zájmy druhých.¹⁵²

I přes to, že se anglo-americké zákonodárství vyznačuje určitým posunem k teorii stakeholder value, nejednotnost v přístupu k obsahu pojmů zájem společnosti v kontinentální Evropě a anglo-americké doktríně přetrvává i nadále. Lze však konstatovat, že obě teorie přisuzují povinnosti loajality roli určitého korektivu chování, který má zajistit, aby výkonný orgán nevykonával působnost ve svůj osobní prospěch a neupřednostňoval v rozhodování své individuální zájmy, nýbrž vykonával svou funkci čestně a poctivě v zájmu společnosti jako celku.

VII.2. Povinnost mlčenlivosti

Úprava této povinnosti v ObchZ (§ 194 odst. 5 ObchZ) umožňuje dvojitý gramatický výklad. Podle užšího výkladu se povinnost vztahuje na informace a skutečnosti, které jsou důvěrné a jejichž prozrazení by společností mohlo způsobit škodu. Druhý výklad, který zastává např. J. Dědič, poukazuje na to, že povinnost mlčenlivosti se vztahuje ke dvěma skupinám případů, a to k (i) důvěrným informacím; a dále ke (ii) skutečnostem, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.¹⁵³ Přiklonila bych se k širšímu pojetí, neboť si myslím, že pokud by zákonodárce měl na mysli první výklad, použil by pouze pojem důvěrné skutečnosti, pod který by nepochybně bylo možné zahrnout i pojem důvěrné informace.

Souhlasím s názorem, že pojem důvěrné informace přesahuje vymezení obchodního tajemství v ObchZ, neboť za důvěrné je možno považovat např. i nezveřejněné informace o hospodářské a finanční situaci společnosti nebo organizační a personální poměry podniku. Z povinnosti loajality dále vyplývá povinnost nejen neprozrazovat informace, které mohou společnosti způsobit škodu, ale také ty, jejichž prozrazení by společností mohlo způsobit újmu nemajetkového charakteru.¹⁵⁴ V konkrétním případě však může být v zájmu společnosti důvěrnou informací sdělit, např. auditorům, daňovým poradcům či advokátovi v případě

¹⁵² Johnston, J., F., *Natural Law and the Fiduciary Duties of Business Managers, Markets & Morality*, 2005, č. 1 k dispozici na www.acton.org/publicat/m_and_m_new/article.php?article=16.

¹⁵³ Dědič, J., Kunešová-Skállová J., *Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu*, Polygon, 1999, str. 431.

¹⁵⁴ Eliáš, K., *K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností*, Právník, 1999, č. 4, str. 308.

žádosti o kvalifikovanou radu či posouzení situace, a povinnost mlčenlivosti tak nelze považovat za absolutní, což dokládá i § 271 ObchZ týkající se uzavírání smluv.

Britské právo tuto povinnost samostatně neupravuje a ani literatura se k ní nevyjadřuje. Dle mého názoru je to díky faktu, který zmiňuje také I. Pelikánová, že povinnost mlčenlivosti je přirozenou součástí právního vztahu mezi členem představenstva a akciovou společností¹⁵⁵ a v obou právních řádech je možné tuto povinnost dovodit z povinnosti loajality.

VII.3. Zákaz konkurence

Zákaz konkurence má za účel zabránit vzniku situací, při kterých by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi zájmem akciové společnosti, ve které člen představenstva vykonává svou funkci, a jeho vlastním zájmem; má tedy působit v první řadě preventivně. Preventivní povaha zákazu konkurence se projevuje mimo jiné v tom, že majetkové důsledky či postihy proti členovi představenstva v důsledku porušení zákazu konkurence je možné uplatnit teprve v okamžiku, kdy došlo k získání vlastního prospěchu či práv na úkor společnosti. Člen představenstva nesmí využívat znalostí a kontaktů, které nabyl díky své funkci v akciové společnosti, na její úkor k vlastnímu prospěchu.¹⁵⁶ Zákazy uvedené v ObchZ (§ 196 ObchZ) jsou kogentního charakteru, není tedy možné je zúžit nebo vyloučit jejich aplikaci, naopak rozšíření stanovami či rozhodnutím valné hromady, možné je.

Výše zmíněná ustanovení zakazují členovi představenstva podnikat v oboru stejném nebo obdobném předmětu podnikání společnosti (§ 196 odst. 1 písm. a) ObchZ). Dědič v této souvislosti hovoří o tom, že se má na mysli obor, který je z hlediska soutěžního práva konkurenceschopným, tzn. že nelze zakazovat členovi představenstva podnikat v maloobchodě, když výrobky si nejsou schopny konkurovat.¹⁵⁷ Ztotožňují se taktéž s jeho názorem, že podnikáním ve výše uvedeném smyslu je podnikání člena představenstva jako fyzické osoby. Štenglová pod toto ustanovení zahrnuje i situace, kdy člen statutárního orgánu je komanditistou, společníkem společnosti s ručením omezeným nebo tichým společníkem konkurující společnosti.¹⁵⁸ Dle mého názoru je tento výklad příliš extenzivní. Úprava zákazu

¹⁵⁵ Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku 2.díl., 2.vydání, Linde 1998, str. 548.

¹⁵⁶ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I., Akciové společnosti, 5.vydání, Praha, C.H.Beck, 2003, str. 366.

¹⁵⁷ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2434.

¹⁵⁸ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I., Akciové společnosti, 5.vydání, Praha, C.H.Beck, 2003, str. 366.

konkurence má působit preventivně. Jak uvádí J. Pokorná, nejde o zákaz konkurenčního jednání jako takového, ale jde o to postihnout případy, kdy je zneužita osobní pozice člena představenstva k osobnímu obohacení.¹⁵⁹ V případech uvedených I. Štenglovou by pak dle mého názoru bylo možné vystačit s obecnou povinností loajality, tedy jednat ve všech případech v souladu se zájmy společnosti, a zbytečně apriori nezakazovat výše uvedené formy účasti na podnikání společnosti jen kvůli tomu, že i zde může hrozit střet zájmů.

Ve druhé části téhož písmene (§ 196 odst. 1 písm. a) ObchZ) se zakazuje členovi představenstva vstupovat se společností do obchodních vztahů. Tato situace by mohla nastat v případě, kdy by člen představenstva podnikal jako fyzická osoba v oboru nekonkurenčním s oborem podnikání společnosti a uzavíral by např. smlouvu o koupi služeb či výrobků pro společnost, ve které je členem představenstva. Ztotožňuji se s názorem, že toto ustanovení je nesystematicky zařazeno do úpravy zákazu konkurence, neboť jde o případ, kdy člen představenstva podniká právě v oboru jiném než společnost a bylo by proto vhodnější zařadit tuto problematiku do § 196a ObchZ pojednávající o střetu zájmů.

Dále je členovi představenstva zakázáno zprostředkovávat či obstarávat pro jiné osoby obchody, které by mohla společnost učinit sama, neboť patří do předmětu jejího podnikání (§ 196 odst. 1 písm. b) ObchZ). Rozdíl mezi oběma pojmy spočívá v tom, že zprostředkování znamená vyvíjení činnosti směřující k uzavření smlouvy, zatímco obstarávání je již přímo uzavírání smluv, ať jménem svým nebo cizím.¹⁶⁰

V pořadí již čtvrté omezení se týká zákazu být neomezeně ručícím společníkem jiné společnosti (§ 196 odst. 1 písm. c) ObchZ). V této situaci je diskutováno, zda se tento zákaz vztahuje rovněž na výkon funkce komanditisty v k.s. či tichého společníka v případě, kdy jsou jejich jména obsažena v obchodní firmě této společnosti. V obou situacích sice vzniká zákonné ručení za závazky podnikatele, ale člen představenstva nenabývá další práva a povinnosti, které jinak neomezeně ručící společník má, a proto se ztotožňuji s názorem, že výkon takovýchto funkcí není porušením zákazu konkurence.¹⁶¹ Pod tímto písmenem je pak také uveden zákaz být v postavení ovládající osoby se stejným nebo obdobným předmětem

¹⁵⁹ Pokorná, J., Večerková, E., K zákazům konkurenčního jednání v obchodních společnostech, Právní rozhledy, 1997, č. 12, str. 603.

¹⁶⁰ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář II.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 1209.

¹⁶¹ Rada, I. a kol., Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 108.

podnikání. Členovi představenstva je tak zakázáno být v postavení majoritního společníka v kapitálové společnosti nebo v jakékoliv jiné pozici, která umožňuje ovládnutí kohokoliv, kdo podniká v obdobném předmětu podnikání.¹⁶²

Poslední písmeno zakazuje vykonávat činnost jako člen orgánu jiné právnické osoby, která má stejný nebo obdobný předmět podnikání (§ 196 odst. 1 písm. d) ObchZ). Výjimku z tohoto zákazu povolil zákonodárce pro koncern. Souhlasím s tím, že tento zákaz je porušen již samotným přijetím (vyjádřením souhlasu) jmenování nebo volby a porušení zákazu nelze vázat až na okamžik zápisu do OR, jak uvádějí někteří autoři¹⁶³. Dle mého názoru je tento přístup nelogický také z toho důvodu, že člen představenstva obvykle začíná vykonávat svou funkci ihned po ustavení, neboť zápis do OR má pouze deklaratorní význam.

Výše zmíněné zákazy se však uplatňují pouze po dobu, kdy osoba zastává funkci člena představenstva. Názory na to, zda lze zákaz konkurenčního jednání upravit i pro určitou dobu po skončení funkce, jsou po rozhodnutí Ústavního soudu, který judikoval, že nelze paušálně odmítat konkurenční doložku jako omezování svobody podnikání, ale je třeba zvážit její konkrétní podmínky, víceméně souhlasné.¹⁶⁴ Problematickou otázkou zůstává vymezení přiměřeného rozsahu omezení či zákazu konkurenčního jednání. Jedná se zejména o rozsah věcný (tj. okruh vztahů), časový (tj. doba omezení) a také místní (tj. na jakém území) má být omezení nebo zákaz účinný, a o jeho dostatečné vyvážení adekvátním protiplněním.¹⁶⁵ Souhlasím s názorem K. Eliáše, že vodítkem pro toto vymezení by mohla být úprava konkurenční doložky pro smlouvu o obchodním zastoupení dle § 672a ObchZ.

V britském právu se v této souvislosti hovoří o conflict of interest rule (pravidlo zákazu střetu zájmů). Tento pojem zahrnuje tři oblasti, a to (i) zákaz využívat obchodních příležitostí společnosti a zákaz utajených zisků na její úkor; (ii) zákaz konkurence členství ve správních radách; a (iii) povinnost oznámit zájem na smlouvě, kterou společnost uzavírá. Tento pojem tedy nelze ztotožňovat se zákazem konkurence, jak je vykládán v českém právním řádu. V této kapitole bude pojednáno jen o prvních dvou oblastech, které úzce souvisí s naším

¹⁶² Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva, II. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 423.

¹⁶³ Rada, I. a kol., Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2. vydání, Praha, Linde, 2004, str. 110.

¹⁶⁴ Ústavní soud ČR, Sbírka nálezů a usnesení, sv. 4, C.H.Beck, Praha 1996, s. 197 a násl.

¹⁶⁵ Eliáš, K., Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě, Linde, 2000, str. 263.

chápáním tohoto pojmu, zatímco povinnost zveřejnit zájem na smlouvě tématicky řadím do sub-kapitoly VII.4. o zákazu vnitřního obchodování.

Zákaz konkurence členství ve správních radách, který lze svou podstatou přirovnat k našemu § 196 odst. 1 písm. d) ObchZ, vyplývá z common law a není upraven zákonem. Jeho předmětem je zákaz vykonávat funkci člena správní rady ve dvou či více společnostech, které si navzájem konkurují. Tento zákaz však dopadá také na situaci, kdy člen správní rady je jmenován ovládající osobou do správní rady jí ovládané osoby.¹⁶⁶ Tedy to, co naše právo připouští jako výjimku, je v právu britském zakázáno. Britská literatura argumentuje tím, že v této situaci je povinnost loajality vůči ovládané společnosti rozporovatelná a je zde riziko, že člen správní rady bude ovlivněn ovládající osobou k takovým krokům, které sice budou v souladu se zájmy ovládající osoby, nikoliv však v zájmu společnosti ovládané.¹⁶⁷ Jak již bylo zmíněno v úvodu, koncernové vztahy nejsou předmětem této práce, a proto bližší rozbor této problematiky považuji za nadbytečný.

Zákaz využívání obchodních příležitostí či informací (company opportunities), které člen správní rady získal v průběhu svého funkčního období právě díky svému členství ve správní radě společnosti, je doposud judikovaným institutem a do nedávné doby neměl oporu v zákoně. Jako příklad takového chování lze uvést rozhodnutí ve věci *Cook v Deeks (1916)*, kdy se členové správní rady dozvěděli o možnosti získat lukrativní zakázku pro společnost, ve které vykonávali své funkce. Ze svých funkcí proto odstoupili, založili si svou vlastní společnost a tuto zakázku nakonec i získali.¹⁶⁸

S účinností od 1.10.2008 bude možné na výše zmíněnou situaci aplikovat ustanovení § 175 CA 2006, které členům správní rady ukládá povinnost vyhnout se situacím, ve kterých by mohlo dojít ke střetu jejich zájmu jako člena správní rady a zájmu společnosti. Toto ustanovení zejména pak dopadá na situace, kdy by mohlo dojít k využití majetku, informace či příležitosti, kterou člen správní rady získal právě díky svému členství ve správní radě dané společnosti (§ 175 odst. 2 CA 2006). I když tento institut náš ObchZ neupravuje, domnívám se, že je možné jej dovodit ze samotné povahy vztahu člena představenstva a společnosti či z povinnosti loajality.

¹⁶⁶ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 255.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 254.

VII.4. Zákaz vnitřního obchodování

Tento zákaz opět dopadá na situace, kdy dochází ke střetu zájmů mezi zájmem společnosti samotné a zájmem člena představenstva či osob, jejichž jménem je oprávněn jednat, nebo jsou mu osobou blízkou (§116 OZ). Opatření upravená v § 196a ObchZ chrání majetek společnosti před jeho skrytým rozdělováním mezi osoby v ObchZ uvedené a zprostředkovaně také chrání zájmy menšinových společníků, když podmiňuje některá z níže uvedených jednání okolnostmi obvyklého obchodního styku či vyžaduje stanovení ceny znaleckým posudkem.

K uzavření smlouvy o úvěru a půjčce mezi společnostmi a v zákoně stanovenými osobami (mezi něž patří i člen představenstva či osoba mu blízká), ať už se má společnost stát dlužníkem či věřitelem, dále k uzavření smlouvy, jejímž obsahem je zajištění závazků, nebo k bezúplatnému převodu majetku ze společnosti na tyto osoby je třeba předchozího souhlasu valné hromady a uzavření takových smluv se musí uskutečnit za podmínek obvyklých v obchodním styku (§ 196a odst. 1 ObchZ). Jak uvádí J. Dědič, podmínka obvyklosti v obchodním styku není splněna na příklad tehdy, pokud je smlouva o půjčce či úvěru sjednána jako bezúročná nebo za velmi nízký úrok v porovnání s obvyklým úrokem vyžadovaným bankami. Souhlasím taktéž s jeho názorem, že zajištěním závazku je třeba chápat jakoukoliv smlouvu, jejímž účelem je zvýšení jistoty věřitele, a za bezúplatný převod majetku je třeba považovat jakýkoliv právní úkon, za nějž společnost nemá právo na protiplnění.¹⁶⁹ Bude-li smlouva uzavřena v rozporu s výše uvedenými dvěma požadavky, bude tento právní úkon dle většinového názoru neplatný pro rozpor se zákonem (§ 39 OZ).¹⁷⁰

Druhým okruhem majetkových dispozic, na něž se vztahuje § 196a ObchZ, jsou právní úkony mezi společností nebo jí ovládanou osobou a členem představenstva nebo mu osobou blízkou, jimiž se nabývá či zcizuje majetek za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu (§196a odst. 3 ObchZ). Tento odstavec byl do ObchZ vložen při transpozici směrnice č. 77/91/EC, aby se zabránilo obcházení ustanovení o nepeněžitých vkladech do společnosti.

¹⁶⁹ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2440.

¹⁷⁰ Např. Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2439 nebo Novák, T., Právní úprava a aplikace § 196a obchodního zákoníku, Právní rádce, 2004, č. 9, str. 5.

K platnosti těchto úkonů je třeba určit hodnotu převáděného majetku na základě znaleckého posudku a za cenu takto určenou daný majetek také převést. Jak judikoval také NS ČR, nesplnění této podmínky způsobuje absolutní neplatnost právního úkonu.¹⁷¹ Pokud k těmto dispozicím dochází do tří let od vzniku společnosti, je navíc požadován souhlas valné hromady. Nedostatek schválení valnou hromadou již nezpůsobuje absolutní neplatnost právního úkonu, neboť, jak uvádí také J. Dědič, se nejedná o souhlas se smlouvou ale s nabytím majetku a jako takový je tedy pouze podmínkou účinnosti smlouvy. Souhlas může být udělen jak před, tak po uzavření předmětné smlouvy.¹⁷² Jak dále vyplývá z § 196a odst. 4 ObchZ, znalecké ocenění, příp. souhlas valné hromady, není třeba, pokud dochází k nabytí nebo zcizení majetku pod dozorem státního orgánu, na burze nebo jiném regulovaném trhu či v rámci běžného obchodního styku. Běžným obchodním stykem se v obecné rovině rozumí případ, kdy společnost realizuje svůj předmět podnikání.¹⁷³

Otázkou je, co vše je možné chápat pod pojmem majetek. Dle většinového názoru se režim § 196a odst. 3 ObchZ nevztahuje na poskytování služeb, přestože z § 6 odst. 1 ObchZ by bylo možné dovodit, že na služby je možné pohlížet jako na penězi ocenitelnou jinou hodnotu.¹⁷⁴ Tento závěr je podpořen mimo jiné tím, že analogicky s § 59 odst. 2 ObchZ nepeněžítým vkladem může být jen majetek, jehož hospodářská hodnota je zjistitelná a který může společnost využít ve vztahu ke svému předmětu podnikání, přičemž jsou zakázány vklady spočívající v poskytování služeb.¹⁷⁵

Dle § 196a odst. 5 ObchZ se úprava v § 196a odst. 1 až 3 ObchZ použije taktéž na převzetí ručení za závazky v těchto ustanoveních uvedených osob. K převzetí ručení, jež je jednostranným právním úkonem, bude pro případy uvedené v odstavci prvním nutný souhlas valné hromady a dodržení podmínek v obchodním styku obvyklých. Pokud ručitelství závazek přesahuje jednu desetinu upsaného základního kapitálu, může pak být ručení převzato pouze za cenu určenou posudkem znalce.¹⁷⁶

¹⁷¹ Rozsudek NS ČR 29Cdo 2011/200-144.

¹⁷² Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2448.

¹⁷³ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2449.

¹⁷⁴ Např. Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2446.

¹⁷⁵ Novák, T., Právní úprava a aplikace § 196a obchodního zákoníku, Právní rádce, 2004, č. 9, str. 7.

¹⁷⁶ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2451.

V Návrhu ObchZ je zákaz vnitřního obchodování upraven v § 338 a čtyřmi odstavci víceméně opisuje dnešní úpravu obsaženou v § 196a odst. 1 a 2 ObchZ. Zásadním rozdílem je však výslovné ustanovení, že smlouva uzavřená v rozporu s těmito odstavci není neplatnou, ale členové představenstva pouze odpovídají za škodu, která jejich nezákonným jednáním vznikla jak společnosti, tak společníkům či třetím osobám.

Úprava dispozic s majetkem dle dnešního § 196a odst. 3 ObchZ v Návrhu ObchZ stojí na jiných principech než je tomu dnes. Navrhovaná úprava se vztahuje pouze na akciovou společnost (nikoliv také na společnost s ručením omezeným jako dle současného znění ObchZ), pokud tato majetek nabývá (nikoliv pokud jej také zcizuje), a to pouze do dvou let od vzniku společnosti od zakladatele nebo osoby jednající s ním ve shodě (nikoliv taktéž od člena představenstva nebo osoby mu blízké) (§ 339 Návrhu ObchZ). Hodnota nabývaného majetku za protihodnotu ve výši alespoň 10% základního kapitálu musí být shodně s dnešní úpravou určena znalcem, avšak cena v převodní smlouvě může být i nižší než ta, kterou stanovil znalec. Tuto výslednou převodní částku pak schvaluje valná hromada. Následky nedodržení zákonných podmínek nečiní nabytí majetku absolutně neplatným, ale členové představenstva odpovídají za škodu, která tímto úkonem vznikla. Výjimky z tohoto paragrafu jsou shodné s dnešním zněním § 196a odst. 4 ObchZ.

V britském právu problematika zákazu vnitřního obchodování dopadá na obdobné situace jako v ČR, tedy v první řadě na smlouvy o půjčkách a zajištěních a dále na transakce s nepeněžitými majetkovými hodnotami, které přesahují určitou částku (viz dále). S účinností od 1.10.2007 jsou na tuto problematiku aplikovatelná ustanovení CA 2006, a to zejména kapitola IV. upravující transakce, ke kterým je třeba souhlasu společníků. První okruh případů byl donedávna upraven v § 332-338 CA 1985 a zakazoval poskytovat členům správní rady, stínovým členům správní rady a s nimi spojeným osobám (connected persons)¹⁷⁷ půjčky nebo zajištění jejich transakcí. Výjimka z tohoto zákazu stanovená v § 337 CA 1985 umožňovala členovi správní rady poskytnout prostředky pouze za účelem zařizování záležitostí společnosti k usnadnění plnění jeho povinností. Poskytnutí prostředků podléhalo souhlasu valné hromady,

¹⁷⁷ S účinností od 1.10.2007 jsou connected persons definovány v § 252 CA 2006 a řadí se mezi ně např. družka či manželka člena správního orgánu, dítě vlastní i nevlastní, společnost, se kterou je člen správního orgánu spojen (tzn. že on sám nebo osoba s ním spojená vlastní alespoň 20% podíl na základním kapitálu nebo na valné hromadě společnosti může vykonávat více než 20% hlasovacích práv) aj.

kteřá musela schválit jak účel, tak jejich konkrétní výši.¹⁷⁸ Dosavadní zákaz půjček, až na zákonnou výjimku, byl nahrazen právní úpravou, kdy je možné půjčku či zajištění členovi správní rady poskytnout ve své podstatě bez omezení, pokud bude tato schválena valnou hromadou (§ 197 odst. 1 CA 2006). Zákon pouze v této věci ukládá, jaké informace o půjčce či zajištění musí být společníkům sděleny (§ 197 odst. 4 CA 2006). Na rozdíl od české právní úpravy, se zákaz smlouvy o půjčkách vztahuje pouze na situace, kdy se společnost stává věřitelem, nikoliv také dlužníkem. Porušení tohoto zákazu pak nevede k absolutní, ale pouze relativní neplatnosti takového úkonu.

Druhý okruh majetkových dispozic byl doposud upraven v § 320 a n. CA 1985. Společnosti bylo zakázáno uzavřít smlouvu s členem správní rady nebo s ním spojenou osobou, pokud měl v jejím důsledku on nebo osoba s ním spojená od společnosti nabýt nepeněžitý majetek v hodnotě vyšší než 100tis. liber nebo 10% čistého obchodního majetku společnosti. Tento zákaz se vztahoval také na opačný případ, kdy společnost nabývala od člena správní rady nebo s ním spojené osoby majetek v této hodnotě. Smlouva přesto mohla být uzavřena, pokud valná hromada takový převod majetku schválila a pokud člen správní rady tomuto orgánu (tj. správní radě) v souladu s § 317 CA 1985 oznámil, že na této smlouvě má osobní zájem. V opačném případě se společnost mohla dovolat neplatnosti smlouvy u soudu.¹⁷⁹ I když s účinností od 1.10.2007 se na tyto situace nebude aplikovat CA 1985, ale již § 190 a n. CA 2006, nedošlo ke změně koncepce jako takové a nová úprava přináší pouze zpřesnění některých pojmů.

Dle britského práva mají členové správní rady uloženu povinnost na zasedání tohoto orgánu oznámit soukromý zájem na jakékoliv transakci, kterou společnost uzavírá a ve které hrozí střet zájmů (§ 317 CA 1985).¹⁸⁰ Obdobně v souladu s mezinárodně přijímanou nejlepší praxí uvádí Kodex 2004 zásadu prohlášení zájmu, kdy požaduje, aby členové správních orgánů oznámili orgánu, jehož jsou členem, zájem na jakékoliv smlouvě, kterou společnost uzavírá. Dále je Kodexem 2004 požadováno, aby se zdrželi hlasování o takové transakci nebo o jiných rozhodnutích činěných v souvislosti s ní.¹⁸¹

¹⁷⁸ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 268.

¹⁷⁹ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 266.

¹⁸⁰ S účinností od 1.10.2008 bude povinnost oznámit zájem na smlouvě, která má být uzavřena, regulována § 177 CA 2006.

¹⁸¹ Kodex 2004, komentář ke kapitole III., str. 17.

V této souvislosti bych ještě zmínila nový institut, který je navrhován v rámci rekonstrukce. V § 333 odst. 5 Návrhu ObchZ je na členech představenstva požadováno, aby bez zbytečného odkladu informovali společníky o uzavření jakékoliv smlouvy mezi nimi a akciovou společností a současně společníkům sdělili podmínky, za jakých byla uzavřena.

Porovná-li českou a britskou právní úpravu, zásadním rozdílem je, že smlouva o půjčce či zajištění uzavřená v rozporu s britským právem se nestane neplatnou absolutně, ale pouze relativně. Britská úprava pak sice výslovně nezakazuje bezúplatné převody majetku na členy správní rady, nicméně stejně jako u zákazu konkurence je dle mého názoru v případě potřeby možné na tyto dispozice uplatnit porušení povinnosti loajality.

VII.5. Povinnost péče řádného hospodáře

Povinnost vykonávat působnost s péčí řádného hospodáře, obdobně jako povinnost loajality, není v zákoně blíže vymezena a konkrétní obsah této povinnosti je třeba dovozovat výkladem a případně inspirací v jiných právních řádech. Někteří autoři ztotožňují tuto povinnost s požadavky na profesionalitu, tj. zejména na odbornost, pečlivost a svědomitost¹⁸², jiní pod tento pojem zahrnují také povinnost loajality.¹⁸³ Vymezení pojmu péče řádného hospodáře je důležité zejména proto, abychom určili, jaké skutečnosti v případném sporu dokazuje společnost a jaké člen představenstva. V případě porušení povinnosti vykonávat působnost s péčí řádného hospodáře totiž dochází k tzv. přenesení důkazního břemene a na členovi představenstva je, aby prokázal, že s touto péčí jednal. V případě porušení ostatních povinností nese důkazní břemeno žalobce; tedy akciová společnost musí prokazovat veškeré předpoklady vzniku odpovědnosti (porušení povinností, vznik a výši škody i příčinnou souvislost).

Jsem toho názoru, že péčí řádného hospodáře a loajality nelze směřovat. Důvodem je zejména fakt, že převážná většina porušení konkrétních povinností znamená zároveň porušení povinnosti loajality a členové představenstva by pak ve všech případných soudních sporech museli prokazovat, že neporušili své povinnosti. Tato úprava se mi spolu s kombinací

¹⁸² Štenglová, I., Odpovědnost a nezávislost statutárních orgánů kapitálových společností podle českého práva, Právo a podnikání, 2002, č. 12, str. 27.

¹⁸³ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2417.

objektivní odpovědnosti jeví jako příliš přísná a členy představenstva by stavěla do extrémně nevýhodné pozice. Navíc také v úpravě mandátní smlouvy je povinnost loajality a povinnost péče zmíněna odděleně, v samostatných odstavcích, a proto se v této práci přikloním k užšímu chápání tohoto pojmu.

Jak již bylo uvedeno výše, pojem péče řádného hospodáře zahrnuje dostatečné odborné znalosti, pečlivost a určitý stupeň pile i svědomitosti. Problémem je, zda lze najít objektivní měřítko, jaký stupeň daných kvalit je možné pro výkon funkce považovat za dostatečný.

V odborné literatuře panuje shoda v tom, že na členovi představenstva nelze požadovat, aby byl odborníkem na všechny oblasti, které spadají do jeho působnosti. Nicméně musí být schopen včas rozpoznat, kdy na prováděnou činnost nestačí svými znalostmi a schopnostmi sám a jejich výkon bude třeba zajistit osobami, které mají dostatečnou kvalifikaci.¹⁸⁴ Ke správnému odhadnutí tohoto momentu je dle mého názoru třeba mít alespoň základní znalosti v oboru práva a finančního řízení, zejména je nutné orientovat se ve finančních výkazech a podnikových financích. Souhlasím také s názorem J. Bejčka, že bez základních znalostí v tom kterém oboru podnikatelské činnosti a při pouhém spolehnutí se na posudky a expertízy externích odborníků, by role člena představenstva, po kterém se požaduje osobní výkon funkce, byla pouze iluzorní.¹⁸⁵ Samozřejmě není možné na členovi představenstva požadovat, aby přezkoumával odborný posudek z hlediska věcné správnosti, ale domnívám se, že k přijetí kvalifikovaného rozhodnutí je nutné, aby byl schopen jeho obsahu porozumět a také v případě pochybností či důležitosti (rizikovosti) přijímaného rozhodnutí si případně nechal vypracovat vícero odborných posudků vztahujících se k dané problematice.

Souhlasím s názorem J. Dědiče, že člen představenstva musí být zároveň odborníkem na správu a řízení společnosti a jeho povinností je aktivně se seznamovat s novými poznatky

---

¹⁸⁴ Např. Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář III.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 2417 nebo Štengová, I., *Odpovědnost a nezávislost statutárních orgánů kapitálových společností podle českého práva*, *Právo a podnikání*, 2002, č. 12, str. 27.

¹⁸⁵ Bejček, J., *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*, *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, str. 614.
Odpovědnost a nezávislost statutárních orgánů kapitálových společností podle českého práva, *Právo a podnikání*, 2002, č. 12, str. 27.

v tomto oboru. Člen představenstva by si měl dále z vlastní iniciativy opatřovat potřebné informace a aktivně přistupovat k plnění svých povinností.¹⁸⁶

O upřesnění tohoto pojmu se dále pokusil také P. Čech ve svém článku, který věnoval péči řádného hospodáře a povinnosti loajality, když vyšel ze švýcarské, německé a rakouské nauky.¹⁸⁷ Od člena představenstva je legitimní očekávat, že je schopen organizačně zabezpečit fungování společnosti a podniku, který je provozován, zkoordinovat jeho aktivity. Toto není možné bez delegace úkolů, odpovědností a povinností na zaměstnance společnosti. Při této delegaci je třeba vynaložit náležitou péči ve třech zásadních otázkách (tzv. "tři A"), a to při: (i) výběru (Auswahl) vhodné osoby, která může danou funkci zastávat; (ii) udělování pokynů (Anweisung), resp. vymezení úkolů; a (iii) dozor (Aufsicht), tedy kontrola výkonu svěřených činností. V případě, že dojde k porušení zákona některým ze zaměstnanců, na něž byly delegovány odpovědnosti či úkoly, a člen představenstva vyvinul péči a úsilí v těchto třech oblastech, neodpovídá za chybu svého podřízeného.¹⁸⁸

Velice podobně se k této otázce staví také americká odborná veřejnost a jednotlivé státy federace, když na příklad Vzorový zákon o společnostech vytvořený Americkou advokátní komorou, v § 8.30, odst. 2, písm. a) říká, že: "Člen správní rady je při výkonu své funkce oprávněn důvěřovat údajům, mínění, zprávám a výkazům, včetně finančních výkazů a ostatních finančních údajů, pokud jsou připraveny nebo uvedeny jedním nebo více vrcholovými vedoucími nebo zaměstnanci společnosti, jejichž spolehlivosti a schopnostem důvěřuje."¹⁸⁹ Tato ustanovení tak chrání člena správní rady a jeho důvěru v podklady, které získal od svých podřízených, pokud může rozumně spoléhat na odbornost a důvěryhodnost těchto osob. Myslím si, že tento princip by měl být uplatňován také tuzemskými soudy při posuzování, zda došlo k porušení povinnosti péče řádného hospodáře či nikoliv, neboť řízení velkých korporací je imanentní také delegace úkolů a odpovědností a je nepředstavitelné, aby člen představenstva odpovídal za činnost někdy i několika desítek tisíc zaměstnanců nebo byl nucen do detailu studovat každé číslo ve finančních výkazech, které společnost publikuje.

¹⁸⁶ Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář III.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 2417.

¹⁸⁷ Čech, P., *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*, *Právní rádce*, 2007, č. 3., str. 6.

¹⁸⁸ V zahraničí se pak vedle této vertikální delegace "3 A" uplatňují také v případě delegace horizontální, tedy mezi jednotlivé členy správní rady. Ostatní členové správní rady nebudou činěni odpovědnými za učiněné rozhodnutí, pokud se koncepčně podíleli na vedení a aktivně se zajímali, resp. kontrolovali, činnost pověřeného člena správní rady.

¹⁸⁹ *Selected Corporation and Partnership Statutes, Rules and Forms [Corporation Statutes]*, 1994 edition, West Publishing Co., str. 1-164.

V britském právu není povinnost péče a odbornosti (duty of care and skill) shodně jako v ČR blíže zákonem vymezena, ale je předmětem řady soudních rozhodnutí. V první polovině 20. století byl měřítkem odborné péče a znalostí tzv. subjektivní test, kdy povinnost péče byla poměřována tím, zda člen správní rady postupoval s takovou péčí, jak by postupovala osoba s jeho znalostmi a zkušenostmi.¹⁹⁰ Tento přístup byl postupně nahrazen objektivním testem, kdy soudy zjišťovaly, zda člen správní rady vykonával svou působnost s takovou péčí, jakou lze očekávat od přiměřeně pečlivé osoby, která má takové obecné znalosti a zkušenosti, které lze spravedlivě požadovat od osoby zastávající takovou funkci.¹⁹¹

V 90. letech 20. století se jak soudy, tak odborná veřejnost začaly klonit ke kombinaci obou kritérií a navíc bylo zdůrazňováno, že je třeba přihlížet k funkčnímu zařazení člena správní rady v tomto orgánu i k situaci v konkrétní společnosti. Tento přístup byl potvrzen také zněním CA 2006, které s účinností od 1.10.2007 pro hodnocení porušení povinnosti péče a odbornosti požaduje zvážit jak subjektivní tak objektivní hledisko, tedy jak chování přiměřeně pečlivé osoby se znalostmi, odborností a zkušenostmi člena správní rady, tak ty znalosti, odbornost a zkušenosti, které daná osoba sama nabyla (§ 174 CA 2006). Jak dokládá nedávné rozhodnutí ve věci *Re Barings Plc (No. 5) (2000)*, je shodně s českou doktrínou na členech správní rady požadováno, aby se aktivně seznamovali se záležitostmi společnosti a měli zkušenosti s řízením společnosti.¹⁹² Myslím si, že kombinace subjektivního a objektivního hlediska umožňuje zhodnotit velké množství aspektů konkrétního případu, je flexibilní a dává soudům konkrétní argumenty pro jejich objektivní rozhodování a doporučila bych jej uplatňovat i v ČR.

V návaznosti na výše řečené, kdy je členům představenstva ukládáno velké množství povinností, obsah povinnosti loajality a péče řádného hospodáře nemá přesné hranice a členové představenstva odpovídají celým svým majetkem v případě jejich porušení, se nabízí

---

¹⁹⁰ „A director's duty has been laid down as requiring him to act with such care as is reasonably to be expected from him, having regard to his knowledge and experience...“ in Mayson, S., French, D., Ryan, Ch., Mayson, French & Ryan on Company Law, Oxford University Press, 2003, str. 510.

¹⁹¹ „... a director need not exhibit in the performance of his duties any greater degree of skill than could be expected from a reasonable diligent person, the diligent person being imputed with the general knowledge, skill and experience that may reasonably be expected of the holder of the position in question.“ in Griffin, S., Company Law Fundamental Principles, Pearson Education Limited, 2000, str. 261.

¹⁹² Mayson, S., French, D., Ryan, Ch., Mayson, French & Ryan on Company Law, Oxford University Press, 2003, str. 511.

otázka, zda takováto právní úprava nebude činnost společností, resp. výkonných představenstev, potlačovat. Podnikání jako takové nelze provádět ani maximalizace zisku a zvyšování hodnoty společnosti nelze dosáhnout bez určitého stupně rizika, které je jakékoliv činnosti, a zvláště pak podnikání vlastní, a zpravidla platí, že čím vyšší riziko se podstupuje, tím vyšší výnos lze následně očekávat.

V zahraničí tyto úvahy vedly k tomu, že došlo ke stanovení určitých mantinelů podnikatelského úsudku. Pokud tyto mantinely nejsou překročeny, členové představenstva nejsou činěni odpovědnými za případnou škodu, která společnosti jejich jednáním vznikla. Toto pravidlo, které je soudy při posuzování odpovědnosti členů představenstva za škodu způsobenou společností běžně uplatňováno, se nazývá tzv. business judgement rule (pravidlo obchodního rozhodnutí či pravidlo podnikatelského úsudku).

Pravidlo obchodního rozhodnutí se vyvinulo v americké právní oblasti v souvislosti s rozhodováním soudů o porušení povinnosti péče a odbornosti a je jistým korektivem, který chrání členy správních rad před žalobami na náhradu škody způsobené obchodními rozhodnutími, která se s odstupem doby mohou jevit jako chybná. Pravidlo akcentuje proces přijímání rozhodnutí, nikoliv věcnou stránku té které řešené (rozhodované) záležitosti. Podle většinového názoru povinnost péče a odbornosti nebyla porušena, pokud si člen správní rady při rozhodování dané záležitosti: (i) zjistil dostatečné množství informací; (ii) neměl ze záležitosti osobní prospěch, tj. byl v dobré víře; (iii) a byl přesvědčen o tom, že činěné rozhodnutí je v nejlepším zájmu společnosti. Pokud rozhodnutí naplňuje výše uvedené předpoklady, tedy zejména je nezávislé a nepodjaté, bylo učiněno na základě přiměřených informací a na základě přiměřeného posouzení skutkového stavu, člena představenstva nelze činit odpovědného za škodu, která tímto rozhodnutím vznikla.

Argumentem pro zaměření se na procesní stránku přijímání rozhodnutí je také to, že zkušenosti soudců, kteří o žalobě na náhradu škody rozhodují, jsou v oblastech managementu či podnikání, většinou nulové. Navíc dochází k posuzování rozhodnutí ex-post, zatímco dané rozhodnutí bývá často činěno pod značným časovým tlakem, při měnících se podmínkách na trhu, jehož vývoj je sám o sobě nepředvídatelný.

Toto pravidlo se však uplatní pouze v tom případě, že člen představenstva nejednal protizákonně, a pouze v oblasti obchodního vedení, tj. pouze v těch otázkách, které jsou spjaty s podnikatelským rizikem.¹⁹³

V české nauce s tímto pravidlem dle mého názoru úzce souvisí problematika tzv. nevýhodných obchodů. Jak uvádí K. Eliáš, rozhodnout se o uzavření určitého obchodu znamená rozhodovat se v reálném čase, a pokud manažer postupuje profesionálně, tedy opatří si potřebné informace, odpovědně je vyhodnotí a v obchodním jednání postupoval v souladu se zájmy společnosti a bez upřednostňování vlastních zájmů, nelze jej vinit z toho, že z obchodu vznikla společnosti ztráta.¹⁹⁴ Souhlasím s názorem, že v každém podnikatelském rozhodování je už ze samotné povahy věci obsažen určitý prvek rizika, společníci s tímto faktem musejí počítat a samotná neúspěšnost obchodu nemůže být protizákonná.¹⁹⁵ Vždyť také samotná úprava mandátní smlouvy hovoří o odpovědnosti nikoliv za výsledek, ale za způsob výkonu dané činnosti. Stejně tak B. Havel ve svém článku dochází k závěru, že již v dobách socialistických byl podnikatelský úsudek, tedy hospodářské riziko, běžně přijímán a soudy by se měly při rozhodování zaměřit na proces přijímání rozhodnutí, nikoliv na samotný výsledek.¹⁹⁶

Na závěr bych ještě zmínila připravovanou rekodifikaci. Současné paragrafované znění Návrhu OZ ve svých ustanoveních pojem péče řádného hospodáře nepoužívá, pouze z výkladu k jednotlivým paragrafům lze dovodit, že zákonodárce pod tento pojem zahrnuje povinnost vykonávat působnost s potřebnými znalostmi a pečlivě (§ 126 odst. 2 Návrhu OZ). Za porušení této povinnosti je pak výslovně považován případ, kdy osoba přijme funkci člena orgánu nebo v ní setrvává, ačkoliv musí vědět, že na ni znalostmi nebo z jiných důvodů nestačí. Přenesení důkazního břemene je zachováno (§ 99 odst. 1 Návrhu ObchZ).

¹⁹³ Čech, P., Péče řádného hospodáře a povinnost loajality, Právní rádce, 2007, č. 3., str. 9.

¹⁹⁴ Eliáš, K., K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, Právník, 1999, č. 4, str. 327.

¹⁹⁵ Eliáš, K., K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, Právník, 1999, č. 4, str. 329.

¹⁹⁶ Havel, B., Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku, Právní rozhledy, 2007, č. 11, str. 413 a n.

VIII. Soukromoprávní odpovědnost člena představenstva

VIII.1. K odpovědnosti obecně

Základní funkcí práva je regulace společenského chování. Právo vnáší do společnosti řád a přispívá k řešení sociálních konfliktů. Splněním právních povinností jsou zajišťovány společenské hodnoty jako je ochrana života člověka, jeho tělesné a duševní integrity, důstojnosti a svobody a také ochrana majetkových práv. Zájem na plnění povinností vyplývajících z právních předpisů je tak jedním z primárních zájmů lidské společnosti, neboť zachovává nezbytný pořádek ve společnosti a na něj navazující svobodu jedince a jeho právní bezpečnost, tím se zachovává zákonnost jako nutná součást právního státu. Právní odpovědnost je institutem, který má za úkol zajišťovat dodržování právních povinností, a to zejména hrozbou a následnou realizací sankce.

Odpovědností obecně se rozumí nutnost nést následky svého chování a jednání.¹⁹⁷ Odpovědnost může mít několik úrovní – morální, politickou či právní. Právní odpovědnost jako jeden druh odpovědnosti je charakteristická tím, že vzniká v případě porušení právní povinnosti a jako jediná může být tak spjata se státním donucením. Stěžejní zásadu právní odpovědnosti stanoví čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, z něhož vyplývá, že právní odpovědnost může být státní mocí uplatňována jen v případech a mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon.¹⁹⁸

Gerloch definuje právní odpovědnost jako zvláštní formu právního vztahu, ve kterém dochází na základě porušení právní povinnosti ke vzniku nové právní povinnosti sankční povahy.¹⁹⁹ Jedná se o určitý následek porušení primární právní povinnosti předvídaný právem, který je rušitel práva povinen strpět. Tato charakteristika je v souladu s převládajícím pojetím právní odpovědnosti jako realizace sankce a také s pojetím právní odpovědnosti jako právního vztahu, kdy nově vzniklé povinnosti koresponduje oprávnění subjektu, jehož právo bylo narušeno protiprávní činností rušitele.

¹⁹⁷ Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A., Teorie práva, 2. vydání, Praha, ASPI, 2004, str. 195.

¹⁹⁸ Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A., Teorie práva, 2. vydání, Praha, ASPI, 2004, str. 190.

¹⁹⁹ Gerloch, A., Teorie práva, Plzeň, Aleš Čeněk, 2004, str. 179.

Obecným předpokladem vzniku právní odpovědnosti je existence primární povinnosti, která vyplývá přímo ze zákona nebo na základě zákona a její zaviněné porušení (ne však bezvýjimečně)²⁰⁰, které je jedním z vedoucích principů právní odpovědnosti v jejím klasickém pojetí. Konkrétní formy zavinění se člení na úmysl přímý a nepřímý a na nedbalost vědomou a nevědomou. Právní následky porušení primární povinnosti vždy směřují k tomu, aby k porušování povinnosti nedocházelo, a aby následky porušení povinnosti byly napraveny (reparovány).²⁰¹

Právní odpovědnost lze dělit na odpovědnost soukromoprávní, zahrnující odpovědnost za škodu, z prodlení, z bezdůvodného obohacení, za vadu věci a za zásah do nehmotného statku a odpovědnost veřejnoprávní, kterou je třeba rozumět odpovědnost trestní, správní a disciplinární. Tyto typy odpovědnosti se liší zejména intenzitou ochrany chráněných zájmů a stupněm nebezpečnosti porušení povinnosti pro společnost. Pro soukromoprávní odpovědnost je typické, že sekundární právní vztah vzniká mezi poškozeným a rušitelem. Domáhání se postihu je v rukou poškozeného a probíhá prostřednictvím třetího, ve věci nezainteresovaného subjektu, nejčastěji soudce. V soukromoprávní oblasti se můžeme setkat převážně s delikty majetkoprávního charakteru a do popředí vystupuje reparační funkce právní odpovědnosti²⁰². U soukromoprávní odpovědnosti navíc není možné upustit od sankce, tato může být pouze zmíněna.²⁰³

Předpoklady vzniku odpovědnosti jsou tradičně čtyři a jsou jimi: (i) protiprávní jednání (delikt); (ii) negativní následek protiprávního jednání, kterým může být škoda, poškození zájmů či v některých případech postačí jejich ohrožení; (iii) příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a negativním následkem protiprávního jednání; a (iv) zavinění, ať už ve formě nedbalosti či úmyslu. Zavinění je nezbytným prvkem odpovědnosti založené na subjektivním principu. V posledních desetiletích stoupá význam odpovědnosti objektivní, tedy odpovědnosti bez ohledu na zavinění, a to zejména z důvodu stále složitější struktury společenských vztahů a nutnosti spravedlivě a přiměřeně rozložit rizika mezi jednotlivé subjekty. Pro oblast obchodně-závazkových vztahů je charakteristickou právě odpovědnost

²⁰⁰ O objektivní odpovědnosti je pojednáno v následujícím odstavci této sub-kapitoly.

²⁰¹ Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A., *Teorie práva*, 2. vydání, Praha, ASPI, 2004, str. 192.

²⁰² Pozn. Reparační funkce právní odpovědnosti znamená, že nepříznivý důsledek vyvolaný porušením primární povinnosti je odstraněn, a to buď uvedením v předešlý stav nebo náhradou v penězích.

²⁰³ El-Dunia, J., *K teoretickým otázkám právní odpovědnosti*, Univerzita Karlova, 1984, *Acta Universitatis Carolinae. Iuridica Monographia* 42/1984, str. 60.

objektivní, tedy bez ohledu na zavinění, a ke vzniku odpovědnosti za škodu postačí, aby poškozený prokázal existenci právní povinnosti, vznik a výši způsobené škody a příčinnou souvislost mezi nimi.

České soukromé právo má dnes tři různé systémy obecné úpravy odpovědnosti, a to v občanském a obchodním zákoníku a v zákoníku práce. Připravovaná rekodifikace by měla tuto trojí úpravu odpovědnosti, resp. náhrady škody, zredukovat do té míry, že náhrada škody upravená v občanském zákoníku se bude vztahovat také na obchodně-právní vztahy. Návrh ObchZ proto neobsahuje úpravu těchto otázek.

VIII.2. Veřejnoprávní a soukromoprávní odpovědnost člena představenstva

O základních aspektech odpovědnosti bylo pojednáno v přecházející sub-kapitole a nyní bude věnována pozornost soukromoprávní odpovědnosti člena představenstva, neboť ta je pro věcně vymezený rozsah a zaměření této práce určující. Nicméně si myslím, že je vhodné se o veřejnoprávní odpovědnosti alespoň krátce zmínit.

Veřejnoprávní odpovědnost může nastoupit jak samostatně, tak spolu s odpovědností soukromoprávní. Odpovědnostní vztah zde vzniká mezi tím, kdo porušil povinnost, a státem (resp. jiným veřejnoprávním subjektem). Hlavní funkcí veřejnoprávní odpovědnosti je působit represivně, tedy postihnout delikventa, a mít taktéž preventivní dopad. Zahájení řízení o uplatnění sankce nezávisí na volném uvážení subjektů, ale naopak je ovlivňováno zásadou legality, tedy povinností stíhat veškerá porušení zákona, o kterých se veřejnoprávní subjekt dozví.

Co se týká odpovědnosti za správní delikty, konkrétně za přestupky, odpovědnost právnických osob je tímto ustanovením přenesena na osoby fyzické a tato může postihnout právě členy představenstva, neboť jak uvádí § 6 PřeZ za porušení povinností uložené právnické osobě odpovídá ten, kdo za právnickou osobu jednal nebo měl jednat, nebo ten, kdo dal k jednání příkaz.

V úvahu dále přichází odpovědnost trestněprávní. Konkrétní skutkové podstaty, které může člen představenstva svým jednáním naplnit, lze nalézt v literatuře uvedené v poznámce pod

čarou.²⁰⁴ Typicky půjde o trestné činy hospodářské, tak jak je upravuje druhá hlava zvláštní části trestního zákona, např. trestný čin neoprávněného podnikání, poškozování spotřebitele či zneužívání informací v obchodním styku, dále pak je možné uvažovat o trestném činu zpronevěry (§248 TZ), poškozování věřitele (§ 256 TZ) nebo předlužení (§256c TZ). Pro trestní odpovědnost člena představenstva je taktéž charakteristické, že skutku jako takového se dopouští akciová společnost a uplatňuje se institut jednání za jiného. U všech trestných činů je třeba zkoumat a orgány činné v trestním řízení jsou povinny zároveň i prokázat alespoň eventuální úmysl spáchat trestný čin, který musí zahrnovat všechny složky zmíněného trestného činu.²⁰⁵ Dále je pak nutné si uvědomit, že trestní odpovědnost nemůže být v žádném případě kolektivní a je třeba všechny prvky odpovědnostního vztahu hledat u každého člena představenstva individuálně a dále pak také to, že kolektivní rozhodnutí představenstva nevyklučuje individuální trestní odpovědnost jednotlivých členů, kteří se na zmíněném rozhodnutí podíleli.

Obchodně-právní odpovědnost členů představenstva vzniká v souvislosti s výkonem funkce porušením jim uložených povinností, ať vyplývají ze zákona, stanov nebo ze smlouvy o výkonu funkce. Nejčastější sankcí je povinnost k náhradě škody, nicméně za určitý druh sankce je možné pokládat také další nepříznivé následky jako je vznik ručení, vznik oprávnění společnosti dle § 65 odst. 2 ObchZ, v nejširším smyslu pak i odvolání z funkce. Odpovědnostní právní vztah je jedním ze vztahů, který nezaniká spolu se zánikem funkce člena představenstva, nýbrž je způsobilý samostatné existence. Nároky ze soukromoprávní odpovědnosti, nejsou-li promlčeny, lze vymáhat dokonce i po smrti škůdce. V případě odpovědnosti ve vztahu k akciové společnosti by zánik odpovědnosti přicházel v úvahu, pokud by daná společnost byla zrušena likvidací.²⁰⁶

Jak již bylo řečeno v úvodu této práce, nelze se zabývat všemi jednotlivými ustanoveními, která upravují odpovědnost člena představenstva, ale pozornost bude věnována těm, která je možno považovat za obecná a určující pro postavení statutárního orgánu v rámci společnosti.

²⁰⁴ Příkladný výčet skutkových podstat, kterých by se člena představenstva mohl dopustit uvádí např. I. Rada in Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 194.

²⁰⁵ Výjimkou je pouze trestný čin porušování povinností při správě cizího majetku dle § 255a TZ, kdy stačí existence vědomé nedbalosti.

²⁰⁶ Dědič, J., Kunešová-Skálková J., *Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu*, Polygon, 1999, str. 459.

VIII.3. Odpovědnost za škodu

Odpovědnost za škodu se v teorii tradičně dělí na odpovědnost kontraktní, kdy dochází k porušení povinnosti ze závazku (mezi subjekty spjatými právním vztahem), a odpovědnost delikttní, která vzniká mezi osobami, mezi nimiž žádný takový vztah není, nebo povinnost existuje bez ohledu na tento vztah.²⁰⁷ Na úvod nejdříve zrekapituluji základní charakteristiku obecné odpovědnosti za škodu v obchodním právu a poté se již budu věnovat samotné odpovědnosti člena představenstva za škodu způsobenou společností a následně také na doporučení konzultantky této práce odpovědnosti členů představenstva za škodu způsobenou akcionářům porušením jejich povinností při výkonu funkce.

Obecná úprava odpovědnosti za škodu je v ObchZ obsažena v § 373 až 386 a týká se zejména odpovědnosti kontraktní, ale dle odkazu v § 757 ObchZ se vztahuje také na odpovědnost delikttní. V systému práva obchodního je odpovědnost za škodu budována na objektivním principu, rozhoduje tedy porušení právní povinnosti, které má za následek škodu, a příčinná souvislost mezi těmito dvěma prvky. Jak judikoval NS ČR, porušení povinnosti musí být dostatečně zřejmé a konkretizované, nestačí ničím nespecifikované tvrzení, že chování člena představenstva je v rozporu s právem.²⁰⁸ Škodou se obecně rozumí majetková újma vyčíslitelná v penězích, tedy škoda skutečná, a dále škoda, která vznikla tím, že poškozený nedosáhl toho, čeho by dosáhl, pokud by škodná událost nenastala, tedy ušlý zisk. Jelikož vyčíslení ušlého zisku je v obchodně-právních vztazích někdy obtížné, je možné místo něj požadovat zisk obvykle dosahovaný v poctivém obchodním styku. Vždy se však hradí pouze škoda předvídatelná (§ 379 ObchZ). Příčinná souvislost je pak dána tehdy, pokud škoda vznikla nutně jako následek určitého porušení povinnosti.²⁰⁹

Objektivní odpovědnost však není absolutní, neboť ObchZ připouští liberaci. Jak uvádí § 374 odst. 1 ObchZ, okolnost vylučující odpovědnost je dána, pokud povinné straně ve splnění povinnosti brání překážka, která: (i) nastala objektivně, tedy nezávisle na vůli povinné strany; (ii) je povinnou stranou rozumně neodvratitelná a její následky nelze rozumně překonat; a (iii) tato překážka byla v době svého vzniku nepředvídatelnou. Za příklad může sloužit stávka,

²⁰⁷ Pelikánová, I., Komentář k obchodnímu zákoníku 3.díl, 1.vydání, Praha, Linde, 1996, str. 811.

²⁰⁸ Rozhodnutí NS ČR sp.zn. Jc 103/20 29 Cdo 1162/99.

²⁰⁹ Holub, M., Bičovský, J., Pokorný, M., Hochman, J., Koblíha, I., Ondruš, R., Odpovědnost za škodu v právu občanském, obchodním a správním, 2. vydání, Linde, 2004, str. 334.

zákaz určité činnosti zákonem nebo individuálním správním aktem.²¹⁰ Odpovědnosti se však nelze zprostit, pokud překážka vznikla až v době, kdy byl subjekt v prodlení s plněním povinnosti, nebo nastala-li překážka v důsledku hospodářských poměrů povinného subjektu (§ 374 odst. 2 ObchZ).

Odpovědnostní vztah člena představenstva vzniká nejčastěji mezi ním a akciovou společností. Souhlasím s názorem I. Rady, že odpovědnostní vztahy člena představenstva vůči jiným subjektům (např. akcionářům nebo třetím osobám) jsou v platné právní úpravě velice řídké. Jsou jimi např. speciální ustanovení § 3a odst. 2 ObchZ o neoprávněném podnikání, § 190b odst. 2 a 3 ObchZ upravující odpovědnost v rámci koncernového práva vůči řízené i řídicí osobě, nebo § 99 odst. 1 IZ při nepodání insolvenčního návrhu.

Odpovědnost člena představenstva za škodu vůči společnosti vyplývá z § 194 odst. 5 ObchZ a je zvláštní právní úpravou k obecné odpovědnosti za škodu uvedenou v § 373 a n. ObchZ. Odpovědnost za škodu vůči společnosti je u těch členů představenstva, kteří porušili své povinnosti a společnosti tak vznikla škoda, odpovědností solidární a akciová společnost může uplatňovat celou náhradu škody na tom členovi, který je nejsolventnější. Mezi členy představenstva se nerozlišuje míra zavinění jednotlivých osob (zda byli iniciátoři rozhodnutí, realizovali jej, nebo o něm nevěděli, ač vědět měli a mohli). K odpovědnosti postačí nevědomá nedbalost. Solidární odpovědnost se pak uplatňuje i v tom případě, že v představenstvu došlo k horizontální dělbě pravomocí mezi jeho členy, neboť i v takovém případě je součástí péče řádného hospodáře informovat se o činnosti ostatních členů a dohlížet nad výkonem jim svěřené pravomoci.

Zvláštním liberačním důvodem pro členy představenstva je skutečnost, že ke škodě došlo plněním pokynu valné hromady. Tento liberační důvod však nelze uplatnit v případě, kdy byl udělený pokyn v rozporu s právními předpisy. Jednalo-li se o pokyn nevhodný, členové představenstva za škodu neodpovídají, pokud valnou hromadu v souladu se svou povinností péče řádného hospodáře na jeho nevhodnost upozornili. Shodně v situaci, kdy dozorčí rada ingeruje do působnosti představenstva, např. určité jednání zakáže, členové představenstva nemohou odpovídat za škodu způsobenou nečinností. Naopak souhlas dozorčí rady s určitým

---

²¹⁰ Dědič, J., Kunešová-Skálová J., Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Polygon, 1999, str. 444.

jednáním členy představenstva odpovědnosti nezbavuje, neboť jsou to oni, kdo nakonec projevují vůli akciové společnosti (§ 201 odst. 4 ObchZ).

Uplatnění náhrady škody je v rukou poškozeného, tedy samotné akciové společnosti a jejího představenstva. Kvůli střetu zájmů však není možné, aby člen představenstva žalovaný ve sporu o náhradu škody jednal jménem společnosti.²¹¹ U akciové společnosti je v takovém případě jednáním jménem společnosti pověřena dozorčí rada, resp. dozorčí radou určený člen (§ 199 odst. 2 ObchZ). Minoritní akcionáři mohou být aktivně legitimováni k podání žaloby na náhradu škody pouze v tom případě, že o podání žaloby požádají dozorčí radu a ta zůstane nečinnou (§ 182 odst. 2 ObchZ).

Právo jednotlivého akcionáře podat žalobu na člena představenstva se v zahraničí označuje jako derivative action nebo actio pro socio. Návrh ObchZ počítá s touto žalobou také pro jednotlivé akcionáře, když jim umožňuje domáhat se práva na náhradu škody proti členovi představenstva a neváže již toto oprávnění na kvalifikované postavení minoritního akcionáře (§ 308 Návrhu ObchZ). Podmínkou podání žaloby je pouhé upozornění adresované dozorčí radě, a pokud tato neuplatní právo u soudu bez zbytečného odkladu po obdržení takového upozornění, může žalobu jménem společnosti podat na náklady společnosti sám akcionář. Jak vyplývá z odstavce třetího tohoto ustanovení, právo podat žalobu podléhá prekluzi, a to zejména z důvodu zamezení šikanózního výkonu práva; subjektivní lhůta činí šest měsíců, lhůta objektivní je pak jednoletá.

Ustanovení o náhradě škody jsou ve vztahu společnosti a člena představenstva ustanoveními kogentními. Tato skutečnost je zřejmá zejména z § 194 odst. 5 ObchZ, kde je zdůrazněna obecná zásada obsažená v § 386 ObchZ, že nároku na náhradu škody se nelze vzdát před porušením povinnosti. V § 194 odst. 5 ObchZ je zakázáno, aby smlouva mezi společností a členem představenstva nebo stanovy vylučovaly nebo omezovaly odpovědnost člena představenstva za škodu. Takové ujednání ve smlouvě nebo ve stanovách by bylo absolutně neplatným. Jelikož tento zvláštní odstavec nehovoří o tom, zda lze odpovědnost za škodu vyloučit nebo omezit pouze dopředu, je otázkou, zda je možné omezit či vyloučit odpovědnost za škodu, která již vznikla. Přikláním se k názoru J. Bejčka, že i taková smlouva, která byla uzavřena až po vzniku škody je absolutně neplatnou. Vede mě k tomu zejména

---

²¹¹ Černá, S., Obchodní právo. Akciová společnost, III.díl, Praha, ASPI, 2006, str. 250.

úvaha, že člen představenstva uzavírající takovou smlouvu jménem společnosti je vázán povinností péči řádného hospodáře a tudíž by měl nárokovat uhrazení veškeré škody, která společnosti vznikla.

Další otázkou je rozhodnutí o nevymáhání vzniklé škody. Nárok na náhradu škody je soukromoprávním nárokem, jehož se společnost může vzdát, nicméně, jak již bylo uvedeno výše, představenstvo oprávněné k tomuto úkonu musí toto své rozhodnutí opět poměřovat s povinností péče řádného hospodáře. Stejně jako v předchozím případě si myslím, že by se jednalo o jednoznačné porušení této povinnosti.

V literatuře se v této souvislosti objevuje institut absolutoria, tedy rozhodnutí valné hromady o tom, že společnost neuplatní vůči členovi představenstva nárok na náhradu škody nebo vydá prohlášení, že společnost vůči členovi představenstva nemá nárok na náhradu škody. Jeho zastáncem je např. K. Eliáš, který se domnívá, že valná hromada se může rozhodnout, shodně jako v každém jiném soukromoprávním vztahu, že nárok na náhradu škody subjekt neuplatní.²¹² Otázkou je, zda toto rozhodnutí patří do její působnosti či nikoliv.

Pokud připustím možnost, že valná hromada rozhodne o neuplatnění nároku na náhradu škody, Eliáš zastává názor, že minoritní akcionáři se nemohou domáhat náhrady škody samostatně dle § 182 odst. 2 ObchZ, neboť jejich postup by byl v rozporu s usnesením valné hromady, které zavazuje každého společníka a on je povinen jej respektovat.²¹³ Opačného názoru je J. Dědič, který se domnívá, že zákonné žalobní právo společníkům náleží i v případě, že valná hromada zakáže představenstvu právo na náhradu škody uplatňovat²¹⁴ nebo také J. Bejček, který si myslí, že tato možnost musí být v každém případě zachována z důvodu ochrany akcionářských práv. V tomto případě bych se přiklonila k názoru K. Eliáše, protože princip většinového rozhodování, typický právě pro kapitálové společnosti, je třeba uplatnit i v tomto specifickém případě.²¹⁵ Minoritním akcionářům bych pak doporučila

²¹² Eliáš, K., K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, Právník, 1999, č. 4, str. 326.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Dědič, J., Kunešová-Skálková J., Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Polygon, 1999, str. 464.

²¹⁵ Bejček, J., Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy, 2007, č. 17, str. 619.

domáhat se zrušení usnesení valné hromady soudem, např. s poukazem na zneužití většiny hlasů ve společnosti (§ 56a ObchZ).²¹⁶

Také ve Spojeném království je nejčastější odpovědnost členů správní rady za škodu ve vztahu ke společnosti. Shodně jako v českém právu zákon zakazuje jakékoliv omezení či vyloučení jejich odpovědnosti (§ 309a odst. 2 CA 2004). Porušil-li člen správní rady svou povinnost, odpovědnosti za způsobenou škodu lze předejít institutem court relief (soudní pomoc), který je upraven v § 727 CA 1985. Tento institut je možné využít jak v průběhu již zahájeného soudního řízení o náhradu škody, tak i ex ante, tedy před tím než je taková žaloba vůbec podána, pokud lze předpokládat, že řízení bude zahájeno. Podmínkou částečného nebo úplného zproštění odpovědnosti je, že člen správní rady s ohledem na okolnosti daného případu jednal čestně (honestly) a rozumně (reasonably). Člen správní rady musí zejména prokázat, že jednání, které vyústilo v porušení povinnosti, nebylo vedeno úmyslem způsobit společnosti újmu ani nebylo činěno v úmyslu přispět ke svým soukromým zájmům a člen správní rady v době jednání skutečně věřil, že jedná v zájmu společnosti jako celku.²¹⁷ Zproštění odpovědnosti soudním rozhodnutím tedy nebude možné, v případě, kdy člen správní rady porušil povinnost loajality, ať už jsou okolnosti případu jakékoliv.

Uplatnění náhrady škody bývá stanovami tradičně svěřeno do působnosti správní rady. Autoři uvádějí, že v případě zjištění porušení povinnosti, obvykle dojde k odvolání dané osoby z funkce a nově zvolenému členu správní rady nic nebrání zastupovat společnost v daném soudním sporu. Valná hromada může rozhodnout, že na členovi správní rady nebude náhradu škody požadovat, a to prostou většinou všech hlasů, není-li ve stanovách uvedeno jinak. Toto rozhodnutí však ještě nemusí být konečné, neboť jednotlivým společníkům náleží odvozené žalobní právo tzv. derivative claim.

Odvozené žalobní právo může uplatnit jakýkoliv společník za předpokladu, že: (i) člen správní rady porušil svou povinnost ve vztahu ke společnosti; (ii) společnost nerozhodla o žalobě kladně, ať už z toho důvodu, že orgán, do jehož působnosti rozhodnutí o započetí

²¹⁶ J. Bejček institut absolutoria úplně vylučuje a argumentuje tím, že valná hromada akciové společnosti může rozhodovat pouze o těch záležitostech, které jí svěřil zákon nebo stanovy; jiné záležitosti si k rozhodnutí vyhradit nesmí. Zákon absolutorium nepřipouští. V případě, že by jej obsahovaly stanovy, jsou tyto neplatné pro rozpor se zákonem, konkrétně § 194 odst. 4 ObchZ. In Bejček, J., *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*, Právní rozhledy, 2007, č. 17, str. 620.

²¹⁷ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 262.

sporu náleží, nerozhodl vůbec o jeho zahájení (správní rada, valná hromada) nebo valná hromada rozhodla o tom, že škodu vymáhat nebude; a zároveň (iii) došlo k tzv. fraud on minority (podvodnému jednání ve vztahu k minoritě), tedy společník musí přesvědčit soud, že neschválení podání žaloby je v rozporu s povinností jednat v dobré víře v zájmu společnosti jako celku (např. pokud je člen správní rady zároveň majoritním společníkem, nelze předpokládat, že valná hromada žalobu schválí). Na rozdíl od českého práva společník podávající žalobu stojí na straně žalobce (spolu s ostatními společníky mimo těch, kteří jsou žalovaní) a na straně žalovaného jsou osoby, které spáchaly delikt (např. člen správní rady, stínový člen správní rady) a společnost sama.²¹⁸

V této souvislosti je důležité zmínit rozhodnutí *Foss v Harbottle (1843)*, ve kterém bylo poprvé odvozené žalobní právo připuštěno. Soudce však zdůraznil, že odvozené žalobní právo může být připuštěno jen ve výjimečných případech, neboť každý jednotlivý společník musí počítat s tím, že vstup do společnosti znamená podrobit se rozhodnutí většiny, stejně jako je tomu v samotné lidské pospolitosti: „...Jestli společnost podá žalobu, závisí na vůli valné hromady a správní rady. Jen ve výjimečných případech soud zasáhne do rozhodnutí společnosti a sankcionuje tvrzený delikt.“ Soudy ve Spojeném království nechtějí ničím nepodmíněné právo odvozeného žalobního nároku připustit z několika důvodů: (i) soudy mají rozhodovat o právu, nikoliv o učiněném obchodním rozhodnutí; (ii) spory mezi společníky mají být vyřešeny na valné hromadě, a to většinovým rozhodnutím; a dále (iii) protože se obávají množství sporů. Z rozhodnutí *Foss v Harbottle* se postupně vyvinulo pravidlo, které bylo s účinností od 1.10.2007 doplněno také zákonnými ustanoveními (§ 260 – 269 CA 2006).

Lze shrnout, že ve Spojeném království je na jisto postaveno, zda je možné uplatnit odvozený žalobní nárok jednotlivých společníků v případě, že valná hromada rozhodne o tom, že na členovi správní rady náhradu škody vymáhat nebude. Pokud společníci prokážou, že toto rozhodnutí je v rozporu s povinností jednat v dobré víře v zájmu společnosti jako celku, nic nebrání, aby mohli na členech správní rady náhradu škody požadovat. V ČR tato otázka zatím nebyla soudy řešena a doktrína v této věci není jednotná. Zásadní odlišnost je pak třeba vidět v procesním postavení společnosti v samotném sporu. Zatímco v ČR je společnost na straně

---

²¹⁸ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 326.

žalobce a společníci jsou považováni za její zákonné zástupce, ve Spojeném království má společnost postavení žalovaného.

VIII.3.1. Odpovědnost člena představenstva za škodu způsobenou akcionářům

Dle současné právní úpravy členové představenstva odpovídají za škodu přímo akcionářům společnosti pouze při přeměnách společností, a to v případě fúze sloučením i splynutím (220l a § 220n ObchZ), v případě rozdělení se založením nových obchodních společností i u rozdělení sloučením (220w a § 220za ObchZ) a dále v případě změny právní formy (§ 69f odst. 5 ObchZ). U obou těchto typů přeměn akciových společností členové představenstva, kteří porušili své povinnosti, odpovídají solidárně za škodu akcionářům všech zúčastněných společností. Porušení povinnosti může spočívat např. v tom, že představenstvo schválí návrh smlouvy o fúzi či projekt rozdělení, který není v souladu se zákonem, nezpracuje zprávu o fúzi či rozdělení dle zákonných požadavků, v porušení ustanovení o oznamovací povinnosti dle § 220d ObchZ nebo §220t odst. 1 ObchZ či při zabezpečení výměny akcií či výplaty doplatků.

Členové představenstva se oproti obecné úpravě mohou své odpovědnosti v případě fúze či rozdělení zprostit, pokud prokáží, že jednali s péčí řádného hospodáře, naopak zproštění odpovědnosti není možné odkazem na to, že členové představenstva plnili pokyn valné hromady. Pro odpovědnost za škodu způsobenou akcionářům platí speciální objektivní promlčecí doba, a to pět let od doby, kdy bude v Obchodním věstníku zveřejněn zápis o zápisu fúze či rozdělení do obchodního rejstříku.

Škoda může akcionářům vzniknout na příklad v důsledku nesprávného určení výměnného poměru akcií nebo výše doplatku.²¹⁹ V takovém případě má akcionář na výběr, zda se obrátí na nástupnickou společnost s žádostí o dorovnání dle §220k ObchZ (§ 220n odst. 1, 220v odst. 2) nebo se bude na členech představenstva, kteří porušili své povinnosti, domáhat náhrady škody. Dědič uvádí, že právo na dorovnání je zvláštní formou náhrady škody a vylučuje tak uplatnění práva na náhradu škody dle § 373 a n. vůči akciové společnosti, ve které je poškozený akcionář společníkem.²²⁰

²¹⁹ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2871 a 3002.

²²⁰ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2864.

V případě rozdělení společnosti aktivní legitimaci k podání žaloby o náhradu škody proti členovi představenstva nemají všichni společníci, ale pouze ti, kteří splňují podmínky uvedené v § 220k odst. 2 a 3 ObchZ (§220w odst. 1 ObchZ). Další rozdíl oproti rozdělení je v tom, že existuje-li pravomocné rozhodnutí o přiznání práva na náhradu škody způsobené členy představenstva při fúzi či při změně právní formy, je toto rozhodnutí co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním oprávněným (poškozeným) osobám, tzn. že soud v dalších řízeních se stejným skutkovým základem a stejnou kategorií oprávněných osob již nezkoumá, zda mají tyto právo na náhradu škody, ale jen výši škody způsobenou konkrétnímu žalobci.²²¹

Návrh ObchZ počítá se zachováním odpovědnosti členů představenstva za škodu způsobenou při fúzi (§ 622 odst. 1 Návrh ObchZ), rozdělení (§ 646 odst. 1 Návrhu ObchZ) i pro případ změny právní formy (§ 662 odst. 1 Návrhu ObchZ). Nově je také zavedena odpovědnost za škodu způsobenou akcionářům jednáním představenstva v rozporu s ustanovením týkající se vnitřního obchodování, jak je dnes upraveno v § 196a ObchZ. Smlouvy uzavřené bez souhlasu valné hromady nebo bez znaleckého posudku, kterými se převádí majetek na společnost od zakladatele nebo osoby jednající s ním ve shodě za protihodnotu ve výši alespoň 10% základního kapitálu společnosti do dvou let od vzniku společnosti, nebudou oproti dnešní úpravě neplatné, ale členové představenstva budou akcionářům solidárně odpovídat za škodu, která v důsledku porušení zákona vznikne (§ 339 odst. 3 Návrhu ObchZ). Promlčecí doba práva na náhradu škody nebude pětiletá, ale bude vycházet z obecné promlčecí lhůty upravené v občanském zákoníku (§ 622 odst. 4 Návrhu ObchZ).

Pro odpovědnost člena představenstva akcionářům za škodu je také myslitelné uplatnění obecné úpravy odpovědnosti za škodu dle občanského práva, např. způsobil-li by člen představenstva akcionářům škodu úmyslným jednáním proti dobrým mravům (§ 424 OZ).²²²

Na závěr se zmíním o vládním návrhu zákona o přeměnách společností a družstev, který v době vypracování této práce prošel třetím čtením v Poslanecké sněmovně a míří v rámci schvalovacího procesu do Senátu Parlamentu České republiky. Tento návrh zákona komplexně upravuje přeměny obchodních společností a družstev a zpracovává příslušné

²²¹ Dědič, J. a kol., Obchodní zákoník Komentář III.díl, Praha, Polygon, 2002, str. 2873.

²²² Eliáš, K., Systematický výklad občanského akciového práva se zřetelem k jeho reformě, Linde, 2000, str. 267.

předpisy Evropských společenství²²³. Přeměnou se dle tohoto návrhu rozumí fúze, rozdělení, přeměna právní formy a převod jmění na společníka (§ 2). Odpovědnost za škodu členů statutárních orgánů je upravena jednotně pro všechny druhy přeměn a všechny typy obchodních společností a družstev v Hlavě X. návrhu zákona.

Dle § 50 návrhu tohoto zákona členové statutárních orgánů zúčastněných obchodních společností nebo družstev odpovídají společníkům či svým členům společně a nerozdílně za škodu, která vznikla porušením jejich povinností při přeměně zúčastněné obchodní společnosti nebo družstva. Této odpovědnosti se mohou zprostit, pokud prokáží, že jednali s péčí řádného hospodáře.

Pro všechny uskutečněné typy přeměn by pak mělo platit, že existuje-li pravomocné rozhodnutí o přiznání práva na náhradu škody způsobené členy statutárního orgánu, je toto rozhodnutí co do základu přiznaného práva závazné i vůči ostatním oprávněným, resp. poškozeným osobám. Právo na náhradu škody se shodně s dnešní právní úpravou promlčuje ve lhůtě 5-ti let ode dne, kdy se zápis přeměny do OR stal účinným vůči třetím osobám.

Dle mého názoru je dobré, že návrh zákona o přeměnách obchodních společností a družstev sjednocuje právní úpravu odpovědnosti za škodu pro všechny typy přeměn a přispívá tak k celkovému zpřehlednění situace a vyšší právní jistotě všech zúčastněných osob.

VIII.4. Ručení

Zákonné ručení členů představenstva za závazky je v ObchZ užíváno poměrně často.²²⁴ Jak uvádí S. Černá, toto ručení plní funkci odpovědnosti, ale na rozdíl od ní zůstává tradičně akcesorickým závazkem.²²⁵ Věřitel se tak může domáhat splnění závazku na členovi

²²³ Třetí směrnice Rady 78/855/EHS ze dne 9. října 1978 o fúzích akciových společností; Šestá směrnice Rady 82/891/EHS ze dne 17. prosince 1982 o rozdělení akciových společností; a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/56/ES ze dne 26.10.2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností.

²²⁴ Např. § 66a odst. 15 ObchZ upravuje ručení při porušení povinností v souvislosti s koncernovými vztahy, § 123 odst. 4 a § 179 odst. 1 ObchZ při neoprávněně vyplacených podílech na zisku, § 131 odst. 5 ObchZ v souvislosti s neplatností usnesení valné hromady, § 181 odst. 5 ObchZ pak při neuhrazení nákladů na svolání mimořádné valné hromady nebo § 216a ObchZ v souvislosti s vrácením plněné neoprávněně vyplaceného při snížení základního kapitálu.

²²⁵ Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva, II. díl, Praha, ASPI, 2006, str. 63.

představenstva z titulu ručení teprve tehdy, pokud neuspěl s požadavkem na plnění u akciové společnosti. Následující výklad se zaměří pouze na sankční ručení člena představenstva věřitelům za závazky společnosti dle § 194 odst. 6 ObchZ, neboť tento následek může nastat při porušení jakékoliv povinnosti člena představenstva.

Ručení se vztahuje pouze na ty členy představenstva, kteří odpovídají společnosti za škodu, tuto škodu neuhradili a věřitelé nemohou dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku akciové společnosti, neboť ta se nachází ve stavu platební neschopnosti nebo zastavila platby. Je přitom nerozhodné, zda existuje souvislost mezi nesplacenou věřitelovou pohledávkou a porušením povinnosti člena představenstva, jehož následkem byl vznik škody nebo nikoliv. Souhlasím s názorem J. Dědiče, že vznik ručení se váže pouze k peněžitým závazkům a platební neschopnost musí být objektivní, nestačí jen neochota závazky splácet.

Rozsah ručení je omezen celkovou výší neuhrazené škody, za niž členové představenstva odpovídají. Jejich ručení zanikne, jakmile společnost tuto škodu uhradí. Většina autorů však považuje za problematické uplatnit toto ručení v praxi, neboť možnosti věřitelů zjistit, že členové představenstva způsobili společnosti škodu, nejsou příliš široké, navíc musejí dokazovat předpoklady vzniku odpovědnosti ve stejném rozsahu jako sama akciová společnost i existenci stavu platební neschopnosti.

V britském právu institut zákonného ručení nenalezneme. Ve vztahu k věřitelům připadá v úvahu např. odpovědnost za závazky společnosti v případě, že se společnost dostane do úpadku.

VIII.5. Jiné následky porušení povinnosti členem představenstva

Jak již bylo řečeno v úvodu, v této sub-kapitole se krátce zmíním o následcích porušení zákazu konkurence, o smluvní pokutě a o úpravě diskvalifikace členů představenstva (členů správní rady) jak v platném právu, tak v Návrhu ObchZ a v britském právu.²²⁶

---

²²⁶ Za jiné soukromoprávní následky porušení povinnosti je pak dále možné považovat zákonný zákaz poskytnout nenároková plnění či odvolání z funkce.

Zákaz konkurence je určitým preventivním zákazem jednání, při kterých je velmi pravděpodobné, že by členové představenstva mohli využít svého postavení na úkor akciové společnosti. Důsledky předvídané v § 65 odst. 2 ObchZ mohou být uplatněny až v případě, kdy dojde ke skutečnému zneužití postavení člena představenstva. ObchZ ve výše zmíněném ustanovení poskytuje společnosti vůči členům představenstva oprávnění požadovat vedle práva na náhradu škody vydání prospěchu z obchodu, při kterém byl tento zákaz porušen, anebo převedení odpovídajících práv na společnost (§ 65 odst. 2 ObchZ). Většina českých autorů se shodne na tom, že obchodem je třeba rozumět jakýkoliv majetkový prospěch (peníze, věci, práva aj.).²²⁷ Vydání prospěchu, který člen představenstva získal, je možné také považovat za určitý druh vydání bezdůvodného obohacení, neboť při takovém jednání bylo čerpáno z nepoctivých zdrojů.²²⁸

Souhlasím s většinovým názorem, že k převodu některých práv (např. z licenční smlouvy nebo smlouvy o dílo) bude třeba souhlasu osoby, která členovi představenstva práva zřídila.²²⁹ Způsob převodu daných práv pak bude záležet na tom, jak je nabyt samotný člen představenstva; při úplatném nabytí se převedou úplatně, při bezúplatném nabytí pak bezúplatně.²³⁰ V případě, že člen představenstva odmítne práva převést, je možné se domáhat nahrazení jeho vůle soudním rozhodnutím. Práva vyplývající z tohoto ustanovení podléhají prekluzi a je třeba je uplatnit u člena představenstva v subjektivní lhůtě třech měsíců; lhůta objektivní pak činí jeden rok. Jak již bylo zmíněno výše, splnění povinností v § 65 odst. 2 ObchZ členem představenstva neznemožňuje akciové společnosti požadovat z porušení pravidel o zákazu konkurence náhradu škody, která společnosti vznikla v příčinné souvislosti s porušením zákazu konkurence členem představenstva.

Smluvní pokuta dle mého názoru může být dobrou pojistkou v případě problematického vyčíslování škody či dokazování příčinné souvislosti a doporučila bych ji sjednat ve smlouvě o výkonu funkce. Někteří autoři připouštějí možnost zajistit povinnost člena představenstva smluvní pokutou také ve stanovách společnosti, ale tato úprava je diskutabilní. Jak uvádí např. Patěk smluvní pokuta jako zajišťovací institut nemůže vzniknout na základě jednostranného

²²⁷ Dědič, J. a kol., *Obchodní zákoník Komentář I.díl*, Praha, Polygon, 2002, str. 437 nebo Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 185.

²²⁸ Bejček, J., *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*, *Právní rozhledy*, 2007, č. 17, str. 621.

²²⁹ Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I., *Akciové společnosti*, 5.vydání, Praha, C.H.Beck, 2003, str. 368.

²³⁰ Rada, I. a kol., *Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s.*, 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 187.

právního úkonu, vždy je třeba dohody smluvních stran, která navíc vyžaduje písemnou formu.²³¹ Ujednání o smluvní pokutě musí mít vždy tyto náležitosti: (i) určení smluvních stran; (ii) dostatečně určité určení zajišťované povinnosti; a (iii) určení předmětu a výše smluvní pokuty. Z tohoto důvodu se domnívám, že zajištění povinnosti smluvní pokutou ve stanovách společnosti by bylo absolutně neplatným pro rozpor se zákonem.

Ze zajišťovací funkce smluvní pokuty vyplývá její akcesorita. V případě neplatnosti ujednání o zajišťované povinnosti či v případě neexistence zajišťované povinnosti v době vzniku práva na smluvní pokutu ujednání o smluvní pokutě se stává neplatným. Je však nutné odlišovat právo na plnění smluvní pokuty, které vzniklo v důsledku porušení zajišťované povinnosti a po svém vzniku přestává být právem akcesorickým. Právo na smluvní pokutu po svém vzniku trvá nezávisle na zajišťované povinnosti. Povinnost k plnění smluvní pokuty je stejně jako odpovědnost za škodu v obchodním právu odpovědností objektivní, nezkoumá se zavinění, a navíc není možné se liberovat, je to odpovědnost absolutně objektivní.

Pro vznik práva na smluvní pokutu se zásadně nevyžaduje vznik škody, nicméně je možné vznik škody v ujednání o smluvní pokutě zakotvit jako povinnou podmínku. V této souvislosti je třeba zmínit § 545 odst. 2 OZ, který ke smluvní pokutě přistupuje jako k paušalizované náhradě škody, a není-li proto mezi stranami sjednáno jinak, náhradu škody nelze požadovat, je-li tato kryta smluvní pokutou. Souhlasím s názorem I. Rady, že při sjednávání smluvní pokuty či její úpravě ve vnitřních dokumentech společnosti je třeba výslovně stanovit, že smluvní pokuta nezbavuje člena představenstva povinnosti k náhradě škody. Neuvedení této klauzule by ve své podstatě mohlo znamenat omezení odpovědnosti člena představenstva a bylo by tak absolutně neplatným pro rozpor se zákonem (§ 194 odst. 5 ObchZ).²³² Smluvní pokuta může navíc pokrýt případy, kdy porušení povinnosti bezprostředně nevyústí ve způsobení škody (např. jednání bez předchozího souhlasu dozorčí rady).²³³ V případě, že nebylo mezi stranami dohodnuto jinak, i po zaplacení smluvní pokuty je člen představenstva zavázán plnit povinnost, která je smluvní pokutou zajištěna (§ 545 odst. 1 OZ).

Návrh ObchZ v souladu s požadavky Evropských společenství upravuje institut diskvalifikace členů statutárních či obdobných orgánů v případě, že tito porušili své povinnosti. Rozhodnutí

²³¹ Patěk, D., Smluvní pokuta v obchodních vztazích, C.H. Beck, 2006, str. 29.

²³² Rada, I. a kol., Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání, Praha, Linde, 2004, str. 179.

²³³ Černá, S., Obchodní právo. Akciová společnost, III.díl, Praha, ASPI, 2006, str. 253.

o diskvalifikaci bude chápáno jako překážka výkonu funkce; nicméně rozhodnutí o ní bude vždy příslušet nezávislému soudu. Návrh ObchZ počítá jak s obligatorním důvodem diskvalifikace (§101a Návrhu ObchZ)²³⁴, tak s fakultativními důvody, jimiž jsou: (i) opakované porušování povinností spojených s výkonem funkce; nebo (ii) bylo rozhodnuto o tom, že člen představenstva nevykonával svou funkci s péčí řádného hospodáře; a zároveň (iii) toto jednání společnost poškodilo (§ 101b Návrhu ObchZ). Délka diskvalifikace činí tři roky a údaj o tom, kdy rozhodnutí o diskvalifikaci nabylo právní moci, se zapisuje do OR. V případě porušení soudního zákazu může být období diskvalifikace prodlouženo až na deset let a taková osoba se zároveň stává ručitelem za splnění všech povinností společnosti, které vznikly v době, kdy vykonávala funkci člena statutárního či obdobného orgánu (§ 101c Návrh ObchZ).

Ve Spojeném království je otázka diskvalifikace řešena samostatným zákonem Company Directors Disqualification Act z r. 1986. CDDA 1986 shodně jako Návrh ObchZ rozlišuje obligatorní a fakultativní důvody diskvalifikace. Některé z důvodů navíc obsahují podmínku, že se společnost dostala do úpadku. Zásadní rozdíl oproti Návrhu ObchZ je třeba spatřovat ve věcném rozsahu zákazu činnosti. Zatímco český zákonodárce vztáhl zákaz pouze na činnost člena statutárního či obdobného orgánu, britská úprava znamená zákaz: (i) výkonu funkce člena správní rady společnosti, (ii) výkonu funkce likvidátora společnosti, (iii) spravovat majetek společnosti, (iv) jakkoliv, ať už přímo nebo nepřímo se zabývat nebo se účastnit zakládání nebo řízení společnosti (§ 1 odst. 1 CDDA 1986).

Mezi fakultativní důvody k vydání rozhodnutí o diskvalifikaci náleží např. odsouzení za přešůpek spojený se založením, řízením nebo likvidací společnosti (§ 2 CDAA 1986), trvalé porušování práva společností (§ 3 CDAA 1986) či podvodné jednání při správě záležitostí společnosti (§ 4 CDAA 1986). Maximální doba, na kterou lze zakázat činnosti uložit, je v prvních dvou případech pět let, u důvodu posledního je to až na let patnáct.

Povinnost soudu rozhodnout o diskvalifikaci nastává, pokud: (i) osoba je (byla) členem správní rady společnosti, která se dostala do úpadku; a (ii) člen správní rady ve funkci jednal

---

²³⁴ Soud vydá rozhodnutí o diskvalifikaci, pokud (i) se společnost dostala do úpadku; (ii) člen představenstva byl ve funkci v době vydání rozhodnutí o úpadku; a (iii) soud bude mít za prokázané, že výkon funkce osobou uvedenou v bodě (ii) mohl vést k úpadku.

takovým způsobem, že jej to činí nevhodným k řízení společnosti (§ 6 CDDA 1986). Minimální délka soudního zákazu musí činit dva roky, maximální pak patnáct let. Soud musí při posuzování konkrétní situace zvážit zejména ty okolnosti, které jsou uvedeny v příloze k zákonu (§ 9 CDDA). Takovými okolnostmi je např. porušení svěřenecké povinnosti nebo jiné povinnosti ve vztahu ke společnosti, rozsah odpovědnosti člena správní rady za porušení zákonných ustanovení, rozsah odpovědnosti člena správní rady za okolnosti, které zapříčinily úpadek společnosti aj. Jak uvádí S. Griffin, ačkoliv se jedná o civilní spor, soudy mají tendenci uplatňovat pravidlo v pochybnostech ve prospěch obviněného, neboť si jsou vědomy, že zákaz činnosti dle CDDA 1986 znamená značný zásah do svobody podnikání i výběru zaměstnání.²³⁵

Co se týká bližšího vymezení doby zákazu činnosti v zákonném rozmezí 2 – 15-ti let, odvolací soud ve věci *Re Sevenoaks Stationers (Retail) Ltd. (1991)* stanovil následující pravidla, která jsou ve velké většině případů soudy respektována. Zákaz činnosti v délce nad deset let by se měl ukládat ve zvlášť závažných případech, např. v případě opakované diskvalifikace; zákaz v rozmezí šesti až deseti let by pak měl být vztažen pouze na závažné případy, které nespádají do první skupiny.

Následky porušení rozhodnutí o diskvalifikaci jsou v porovnání se záměry českého zákonodárce velmi přísné. V případě porušení soudního zákazu hrozí takové osobě trest odnětí svobody až v délce dvou let, pokuta (§ 33 CDDA 1986) a navíc se taková osoba stává solidárně se společností odpovědnou za dluhy společnosti, které vznikly v době, kdy soudní zákaz porušovala (§ 15 CDDA 1986). Odpovědnost za dluhy společnosti, hrozba trestu odnětí svobody i možnost diskvalifikace až na dobu 15-ti let je dle mého názoru natolik přísnou, že odradí většinu delikventů od dalšího porušování tohoto zákazu.

---

²³⁵ Griffin, S., *Company Law Fundamental Principles*, Pearson Education Limited, 2000, str. 318.

IX. Závěr

V této práci jsem představila nejen stávající platnou právní úpravu postavení představenstva v organizační struktuře akciové společnosti, působnost představenstva, práva a povinnosti jeho členů či možné následky porušení těchto povinností, ale zmínila jsem se také o rekodifikačních návrzích v těchto oblastech, zaměřila se na sporné otázky a pomocí porovnání se zahraniční právní úpravou jsem se pokusila najít nové pohledy na některé z diskutovaných témat.

Statutárním orgánem, který musí mít každá obchodní společnost, je u akciové společnosti představenstvo. Bylo řečeno, že vymezení pojmu statutární orgán, jako orgánu s generálním jednatelským oprávněním není ideální z důvodu odlišného chápání jak v právu komunitárním, tak v zahraničních právních řádech, kdy tento pojem bývá vyhrazen pro všechny obligatorní orgány společnosti bez ohledu na jejich jednatelské oprávnění, a bylo by proto vhodné využít pojmu jiného.

Konvergence monistického a dualistického modelu je zřejmá zejména z přebírání výborů či zřizování funkce tajemníka společnosti i ve společnostech s dualistickým modelem řízení a správy či z požadavku nezávislosti většiny členů dozorčí rady, popř. členů představenstva, na společnosti. Podobnost obou systémů je pak možné vidět v postavení valné hromady, která rozhoduje o nejzásadnějších otázkách života společnosti, rozlišení dvou hlavních funkcí, které plní orgány odlišné od valné hromady, tedy funkce kontrolní a výkonné, a dále v primárním oprávnění valné hromady volit či jmenovat členy těchto orgánů.

V porovnání s českým právem je v britském právu v daleko větší míře uplatňován princip smluvního uspořádání fungování společnosti. Tento závěr je zřejmý zejména z úpravy otázek způsobu vzniku a zániku funkce člena správní rady či působnosti tohoto orgánu, kdy britské právo společností ponechává většinu otázek na vůli společníků a úpravě ve stanovách společnosti.

Nemožnost udělovat představenstvu pokyny ve věcech obchodního vedení je výslovně stanovena zákonem; tato úprava se jeví jako logická, neboť právě členové tohoto orgánu plně odpovídají za jeho řádný výkon a navíc otázky obchodního vedení se často týkají

komplexních záležitostí, které vyžadují náležité posouzení se znalostí věci, a valná hromada, jež se obvykle schází jednou ročně, se mi jeví k takovýmto rozhodnutím nekompetentní. Určitá nezávislost představenstva na vůli společníků je pak vyvážena uloženými povinnostmi, zejména povinností loajality a povinností vykonávat působnost s péčí řádného hospodáře, možností soudního přezkumu řádného výkonu jejich činnosti či žaloby minoritních akcionářů na náhradu škody.

Povinnost loajality je vlastní každému soukromoprávnímu závazkovému vztahu a je charakteristická také pro vztah mezi společností a členem představenstva. Většinu konkrétních povinností uložených členovi představenstva lze převést na obecnou povinnost loajality, tedy povinnost jednat v souladu se zájmy společnosti. Jedná se na příklad o povinnost zákazu konkurence, vnitřního obchodování či povinnost mlčenlivosti. Co se týká pojmu zájem společnosti, jeho náplň je odlišná v zemích kontinentálního právního systému a v zemích common law. Zatímco v zemích common law je pro obsah pojmu určující zájem společníků na růstu ceny podniku, v kontinentálním právu je důraz kladen nejen na zájmy společníků, ale všech zainteresovaných osob (stakeholderů), které se podílejí na životě společnosti. V posledních letech lze v zemích common law pozorovat určitý posun ke kontinentálnímu chápání tohoto pojmu. Zájem společníků sice zůstává primární, nicméně členům výkonných orgánů je uložena povinnost při svých rozhodnutích respektovat také zájmy zainteresovaných osob. Oba právní systémy se shodnou na tom, že účelem této povinnosti je především zabránit, aby výkonný orgán nevykonával činnost ve svůj osobní prospěch a neprosazoval své soukromé zájmy, ale svou funkci vykonával čestně a poctivě v zájmu společnosti jako celku. Co se týká povinnosti péče řádného hospodáře, není v české doktríně ustálen názor jaké vlastnosti se od člena představenstva v této souvislosti očekávají.

Přikláním se k tomu, aby pravidlo obchodního rozhodnutí (podnikatelského úsudku) bylo uplatňováno také českými soudy, neboť riziko je vlastní jakékoliv lidské činnosti (a podnikání zvláště) a obava členů představenstev z postihu by mohla vést k přílišnému potlačení podnikatelských aktivit, což by neprospělo akcionářům, odběratelům, zaměstnancům ani státu. Případná kodifikaci tohoto pravidla, vč. přesného vymezení podmínek, za jakých lze uplatnit, by byla rozhodně vítána.

Návrh institutu diskvalifikace členů statutárních orgánů se mi jeví jako pozitivní zejména tím, že tato překážka výkonu funkce bude vznikat až rozhodnutím soudu a také tím, že informace o vydání tohoto rozhodnutí se spolu s datem nabytí právní moci bude zapisovat do OR.

Závěrem bych ještě zmínila, že celá touto prací řešená problematika je velice rozsáhlá, neboť zahrnuje řadu dílčích otázek a je upravena mnoha právními předpisy. Vyhrazený rozsah rigorózní práce neumožňuje o všech těchto otázkách pojednat do detailu, proto jsem se věnovala zejména těm, které jsou určující jak pro postavení představenstva v rámci organizační struktury akciové společnosti, tak pro odpovědnost jeho jednotlivých členů, resp. negativní následky, které je mohou stíhat z důvodu porušení právních povinností, a splnila jsem tak cíl, který byl stanoven v úvodu této práce.

Seznam literatury k rigorózní práci

Knihy:

- Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A.*, Teorie práva, 2.vydání, Praha, ASPI, 2004.
- Černá, S.*, Obchodní právo. Akciová společnost, III.díl, Praha, ASPI, 2006.
- Dědič, J. a kol.*, Právo v podnikání, Prospektrum, 1998.
- Dědič, J. a kol.*, Obchodní zákoník Komentář I. – III.díl, Praha, Polygon, 2002.
- Dědič, J., Kunešová-Skálová J.*, Společnost s ručením omezeným z právního a účetního pohledu, Polygon, 1999.
- Dědič, J., Kříž, R., Štenglová, I.*, Akciové společnosti, 5.vydání, Praha, C.H.Beck, 2003.
- Dědič, J. et al.*, Akciové společnosti, 7. vydání, Praha, C.H.Beck 2007.
- El-Dunia, J.*, K teoretickým otázkám právní odpovědnosti, Univerzita Karlova, 1984, Acta Universitatis Carolinae. Iuridica Monographia 42/1984.
- Easterbrook, F., Fischel, D.*, The Economic Structure of Corporate Law, Harvard University Press, 1996.
- Eliáš, Bartošíková, Pokorná a kol.*, Kurs obchodního práva: Právnícké osoby jako podnikatelé, 5.vydání, Praha, C.H.Beck, 2005.
- Eliáš, K.*, Systematický výklad obecného akciového práva se zřetelem k jeho reformě, Linde, 2000.
- Final Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, Brusel, 2002.
- Gerloch, A.*, Teorie práva, Plzeň, Aleš Čeněk, 2004.
- Griffin, S.*, Company Law Fundamental Principles, Pearson Education Limited, 2000.
- Hamilton, R.*, The law of corporations in Nutshell, 1996.
- Hendrych, D. a kol.*, Právnícký slovník, 1.vydání, Praha, C.H.Beck, 2001.
- Holub, M., Bičovský, J., Pokorný, M., Hochman, J., Koblíha, I., Ondruš, R.*, Odpovědnost za škodu v právu občanském, obchodním a správním, 2. vydání, Linde, 2004.
- Knappová, M., Švestka, J.*, Občanské právo hmotné svazek 1-3, 3.vydání, Praha, ASPI, 2002.
- Mayson, S., French, D., Ryan, Ch.*, Mayson, French & Ryan on Company Law, Oxford University Press, 2003.
- Patěk, D.*, Smluvní pokuta v obchodních vztazích, C.H. Beck, 2006.
- Pelikánová, I.*, Komentář k obchodnímu zákoníku 1.díl, 4.vydání, Praha, ASPI, 2004.

- Pelikánová, I.*, Komentář k obchodnímu zákoníku 2.díl., 2.vydání, Linde 1998.
- Pelikánová, I.*, Komentář k obchodnímu zákoníku 3.díl, 1.vydání, Praha, Linde, 1996.
- Pelikánová, I.*, Úvod do srovnávacího práva obchodního, C.H.Beck, 2000.
- Pelikánová, I.*, Obchodní právo. I.díl, Praha, ASPI, 2005.
- Pelikánová, I., Černá, S. a kol.* Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva, II. díl, Praha, ASPI, 2006.
- Rada, I. a kol.*, Jednatelé s.r.o. Představenstvo a.s., 2.vydání, Praha, Linde, 2004.
- Selected Corporation and Partnership Statutes, Rules and Forms [Corporation Statutes], 1994 edition, West Publishing Co., str. 1-164.
- Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.*, Obchodní zákoník Komentář, 8.vydání, Praha, C.H.Beck 2002.
- Tichý, L. (ed)*, Vývoj práva deliktní odpovědnosti za škodu v České republice, Rakousku a Evropě, Praha, Univerzita Karlova, 2005.

Články:

- Bartošíková, M.*, Povinnost a odpovědnost statutárních orgánů kapitálových společností, Obchodní právo, 1998, č. 11.
- Bejček, J.*, O střetu zájmů podnikatelů a jejich manažerů, Právní rozhledy, 2004, č. 13, str. 492 – 498.
- Bejček, J.*, Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností, Právní rozhledy, 2007, č. 17, str. 613 a n.
- Beran, K.*, Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře, Bulletin Advokacie, 2004, č. 9, str. 17-28.
- Cain B.*, Company Law Reform Bills: Directors, Company Secretary's Review, 2006, January.
- Čech, P.*, Péče řádného hospodáře a povinnost loajality, Právní rádce, 2007, č. 3., str. 4 a n.
- Černá, S.*, Důsledky porušení povinnosti členem představenstva akciové společnosti, Právo a podnikání, 1997, č. 7-8, str. 6-8.
- Dvořák T.*, Povaha právního vztahu členů orgánů k obchodním společnostem a družstvům, Právní rozhledy, 2000, č. 2, str. 58-61.
- Eliáš, K.*, K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností, Právník, 1999, č. 4, str. 298 – 333.

- Faldyna, F.*, Právnícká osoba a její právní jednání a odpovědnost, *Právo a podnikání*, 2001, č. 2, str. 2-6.
- Handlar, J.*, Několik poznámek ke koncepci odpovědnosti jako sekundárního právního vztahu, *Právník*, 2004, č. 2.
- Handlar, J.*, Může být právní odpovědnost hrozbou sankcí?, *Právník*, 2004, č. 7.
- Hampel, P.*, Odpovědnost členů statutárních orgánů obchodních společností, *Právní rádce*, 2003, č. 2, str. 33-36.
- Havel, B.*, Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku, *Právní rozhledy*, 2007, č. 11, str. 413 a n.
- Johnston, J., F.*, Natural Law and the Fiduciary Duties of Business Managers, *Markets & Morality*, 2005, č. 1 k dispozici na www.acton.org/publicat/m_and_m_new/article.php?article=16.
- Novák, T.*, Právní úprava a aplikace § 196a obchodního zákoníku, *Právní rádce*, 2004, č. 9, str. 4-13.
- Jeřábková, L.*, K jednání právnických osob prostřednictvím statutárních orgánů, *Daně a právo v praxi*, 2003, č. 9.
- Kavalíř, P.*, Hodnocení corporate governance v České republice, *Working Paper CES VŠEM*, 2005, č.14, Centrum ekonomických studií VŠEM.
- Křetínský, D.*, Věcný a osobní rozsah zákazu konkurence v obchodních společnostech, *Právní rozhledy*, 1999, č. 6, str. 302-313.
- Němečková, O.*, Představenstvo versus dozorčí rada, *Právní rozhledy*, 2003, č. 4, str. 182-186.
- Němečková, O.*, Obchodní vedení a vnitřní vztahy kapitálových společností v ČR a v Německu, *Právní rozhledy*, 2004, č. 22, str. 824-829.
- Novák, T.*, Právní úprava a aplikace § 196a obchodního zákoníku, *Právní rádce*, 2004, č. 9, str. 5.
- Novák, T.*, Odměňování členů představenstva ve společnostech s tzv. německým modelem vnitřní struktury, *Právní rádce*, 2005, č. 2, str. 27 a n.
- Pejšek, V.*, Odpovědnost společníků a členů statutárních orgánů: Ručení za závazky, *Právní rádce*, 2002, č. 8, str. 27.
- Pelikánová, I.*, Komentář k § 13 odst. 4 a 5 zák. č. 513/1991 Sb. ASPI, *ev.č. 16942 (LIT)*.
- Pelikánová, I.*, Návrh občanskoprávní kodifikace z pohledu soudce soudu Evropských společenství, *Právní fórum*, 2006, č. 10, str. 341 – 354.

Pohl, T., Odpovědnost statutárního orgánu obchodní společnosti za škodu, Bulletin advokacie, 2006, č. 6, str.15-19.

Pokorná, J., Zánik funkce člena představenstva akciové společnosti, Obchodní právo, 2003, č. 2.

Pokorná, J., Večerková, E., K zákazu konkurenčního jednání v obchodních společnostech, Právní rozhledy, 1997, č. 12, str. 603.

Sokol, T., Odpovědnost členů statutárních orgánů dle trestního zákona, Právní rádce, 2007, č. 3, str. 37 a n.

Štenglová, I., Odpovědnost a nezávislost statutárních orgánů kapitálových společností podle českého práva, Právo a podnikání, 2002, č.12, str. 25-30.

Weil, Gotshal & Manges LLP, Comparative study of Corporate Governance Code Relevant to the European Union and its Member States, Final Report and Annexes I-III, 2002, k dispozici na www.ecgi.org.